

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

**Socio-ekonomické aspekty přítomnosti cizinců v regionech
České republiky**

Karolína Schröderová

**Diplomová práce
2019**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Karolína Schröderová**
Osobní číslo: **E16808**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Bezpečnost regionu**
Název tématu: **Socio-ekonomické aspekty přítomnosti cizinců v regionech České republiky**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Mezinárodní migraci lze vnímat jako pozitivní, ale také jako negativní impuls rozvoje. V reakci na tzv. "uprchlickou krizi" se téma migrace a možnosti integrace cizinců do společnosti stává poměrně aktuálním nejen v České republice, ale i v řadě dalších evropských zemí. Cílem práce bude posoudit vývoj vybraných socio-ekonomických aspektů v kontextu přítomnosti cizinců v regionech České republiky. Na základě provedeného šetření bude možné usuzovat o účinnosti integrace cizinců do české společnosti, jejich potenciálu pro rozvoj české ekonomiky, jakož i regionálních specifických, kterými se problematika cizinců v České republice vyznačuje.

Osnova:

- Vymezení základních pojmů a zkoumané problematiky.
- Zhodnocení současného stavu a porovnání s dalšími evropskými státy.
- Analýza sociodemografických ukazatelů.
- Vyhodnocení výsledků.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

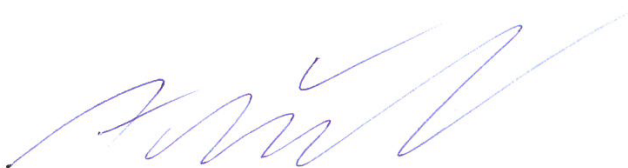
Seznam odborné literatury:

HENDL, J. Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat. Praha: Portál, 2012. 749 s. ISBN 978-80-262-0200-4.

LUTZ, H. Migration and Domestic Work: A European Perspective on a Global Theme. London: Routledge, 2008. 224 s. ISBN 978-0754647904.

PALÁT, M. Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2014. 72 s. ISBN 978-80-7418-228-0.

WOKOUN, R. Regionální rozvoj a jeho management v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. 246 s. ISBN 978-80-245-1301-0.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Pavel Zdražil, Ph.D.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání diplomové práce: **3. září 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.

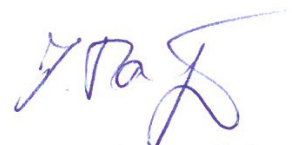
děkanka

L.S.

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 4. 2019

Bc. Karolína Schröderová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Pavlu Zdražilovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Dále chci poděkovat své rodině za jejich podporu a trpělivost.

ANOTACE

Diplomová práce si klade za cíl posoudit vývoj vybraných socio-ekonomických aspektů v kontextu přítomnosti cizinců v regionech České republiky. Část práce je věnována problematice migrace a integrace cizinců. Na základě provedené analýzy je posouzen vývoj populace cizinců v České republice a jejich vliv na ekonomickou situaci a na českou společnost. Závěr práce poskytuje odpovědi ohledně struktury rozložení cizinců v jednotlivých regionech a zhodnocuje potenciál přítomnosti cizinců pro regionální rozvoj.

KLÍČOVÁ SLOVA

Cizinec, integrace, region, migrace, socio-ekonomické aspekty

TITLE

The Socio Economic Aspects of the Presence of Foreigners in Regions of the Czech Republic

ANNOTATION

The aim of this master thesis is to assess the development of chosen socioeconomic aspects in the context of presence of foreigners in the regions of the Czech Republic. One part of this thesis is devoted to the issue of migration and foreigners' integration. Based on the analysis the development of foreigners' population in the Czech Republic and their influence on the economic situation and on the Czech society is assessed. The conclusion of the work provides the answers regarding the structure of foreigners' distribution in the regions and it also evaluates the potential of foreigners for the regional development.

KEYWORDS

Foreigner, integration, region, migration, socioeconomic aspects

OBSAH

ÚVOD.....	- 10 -
1. MIGRACE	- 12 -
1.1. MIGRAČNÍ TEORIE.....	- 14 -
1.1.1. Push – pull konceptualizace	- 15 -
1.1.2. Neoklasická teorie migrace	- 16 -
1.1.3. Nová ekonomie pracovního trhu	- 17 -
1.1.4. Migrační teorie dvojího trhu.....	- 18 -
1.1.5. Migrační teorie světového systému	- 19 -
1.1.6. Teorie sítí a transnacionálního prostoru	- 20 -
1.1.7. Institucionální teorie migrace	- 21 -
1.1.8. Teorie kumulativních příčin	- 21 -
1.2. TYPOLOGIE A FAKTORY MIGRACE.....	- 22 -
1.3. MIGRAČNÍ POLITIKA	- 24 -
1.3.1. Migrační politika Evropské unie	- 25 -
1.3.2. Migrační politika v České republice.....	- 27 -
1.4. MIGRACE A ROZVOJ	- 29 -
2. INTEGRACE.....	- 32 -
2.1. MULTIKULTURALISMUS VERSUS ASIMILACIONISMUS.....	- 34 -
2.2. INDIKÁTORY INTEGRACE	- 35 -
2.3. INTEGRACE CIZINCŮ V EU.....	- 38 -
2.3.1. Integrace cizinců v České republice	- 39 -
2.3.2. Veřejné mínění o přítomnosti cizinců v ČR	- 40 -
3. SOUČASNÁ MIGRAČNÍ SITUACE V EVROPSKÉ UNII	- 44 -
3.1. METODIKA ANALÝZY NA ÚROVNI EU A ČR	- 44 -
3.2. MIGRAČNÍ SITUACE V EU.....	- 47 -
3.2.1. Migrace v absolutním vyjádření	- 48 -
3.2.2. Migrace v relativním vyjádření	- 50 -
3.2.3. Remitence	- 54 -
3.3. MIGRAČNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ	- 57 -
4. MIGRAČNÍ SITUACE V REGIONECH ČESKÉ REPUBLIKY.....	- 65 -
4.1. METODIKA ANALÝZY NA ÚROVNI REGIONŮ	- 65 -
4.2. SOCIODEMOGRAFICKÉ INDIKÁTORY	- 68 -
4.3. EKONOMICKÉ INDIKÁTORY	- 74 -
4.4. KORELAČNÍ ANALÝZA	- 79 -
4.5. VYHODNOCENÍ SOCIOEKONOMICKÝCH ASPEKTŮ	- 81 -
ZÁVĚR.....	- 86 -
POUŽITÁ LITERATURA	- 89 -
SEZNAM PŘÍLOH.....	- 97 -

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Rozložení zahraničních pracovníků v jednotlivých pracovních odvětvích v ČR pro rok 2011	- 18 -
Tabulka 2: Shrnutí migračních teorií	- 21 -
Tabulka 3: Indikátory integrace	- 37 -
Tabulka 4: Podíl migrantů na celkové populaci (v %)	- 50 -
Tabulka 5: Vývoj indexu atraktivity ve státech EU	- 51 -
Tabulka 6: Vývoj migračního salda na 1000 obyvatel středního stavu	- 54 -
Tabulka 7: Podíl remitencí na HDP (v %)	- 56 -
Tabulka 8: Země s nejvyššími remitencemi v roce 2017	- 62 -
Tabulka 9: Vývoj počtu imigrantů v krajích ČR v letech 2000-2017	- 69 -
Tabulka 10: Podíl počtu cizinců na celkové populaci v letech 2000-2017 (v %)	- 70 -
Tabulka 11: Vývoj podílu počtu cizinců s trvalým pobytem na celkovém počtu cizinců v ČR v letech 2008-2017	- 71 -
Tabulka 12: Vývoj počtu cizinců registrovaných na úřadech práce v letech 2000-2011	- 75 -
Tabulka 13: Vývoj počtu cizinců-živnostníků v letech 2000-2017	- 76 -
Tabulka 14: Vývoj podílu živnostníků na celkovém počtu OSVČ v ČR v letech 2005-2017 (v %)	- 78 -
Tabulka 15: Čerpání zdravotní péče cizinci v roce 2017 (v tisících CZK)	- 79 -
Tabulka 16: Výsledné hodnoty provedených testů	- 80 -

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Push pull koncept	- 16 -
Obrázek 2: Vývoj výdajů EU na migraci v letech 2000 –2017 (v milionech USD)	- 27 -
Obrázek 3: Kulturní strategie u migrantů a přijímací společnosti	- 33 -
Obrázek 4: Model integrace cizinců	- 38 -
Obrázek 5: Vývoj názoru ohledně přítomnosti cizinců – odpověď souhlasím (v %)	- 41 -
Obrázek 6: Vývoj názorů ohledně zaměstnávání cizinců – odpověď souhlasím (v %)	- 42 -
Obrázek 7: Vývoj hrubé migrace ve státech EU v letech 2000-2017	- 48 -
Obrázek 8: Imigrace do států EU	- 49 -
Obrázek 9: Emigrace ze států EU	- 50 -
Obrázek 10: Imigrace do států EU na 1000 obyvatel středního stavu	- 53 -
Obrázek 11: Emigrace do států EU na 1000 obyvatel středního stavu	- 53 -
Obrázek 12: Příliv a odliv remitencí v roce 2018 (v mil USD)	- 55 -
Obrázek 13: Vývoj počtu cizinců s rozdělením podle druhu pobytu mezi lety 2000-2017 (v tisících)	- 57 -
Obrázek 14: Věková pyramida cizinci (vlevo) a občané ČR (vpravo) pro rok 2018	- 58 -
Obrázek 15: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v letech 2000-2017	- 59 -
Obrázek 16: Vývoj počtu nabytí českého státního občanství v letech 2001-2017	- 60 -
Obrázek 17: Vývoj počtu žádostí o azyl a jeho udělení v letech 2000-2017	- 61 -
Obrázek 18: Vývoj stíhaných, obžalovaných a odsouzených cizinců v letech 2004-2017. -	63 -
Obrázek 19: Vývoj stíhaných, obžalovaných a odsouzených občanů ČR v letech 2004-2017... -	64 -
Obrázek 20: Podíl žen na celkovém počtu cizinců v letech 2003, 2010 a 2017 (v %)	- 72 -
Obrázek 21: Rozložení 6 nejčastějších národností v krajích ČR v roce 2017	- 73 -
Obrázek 22: Kriminalita cizinců v krajích ČR v roce 2017	- 74 -
Obrázek 23: 3 nejčastější občanství živnostníků v roce 2018	- 77 -

SEZNAM ZKRATEK

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	České republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
HKK	Královehradecký kraj
JHČ	Jihočeský kraj
JHM	Jihomoravský kraj
KVK	Karlovarský kraj
LBK	Liberecký kraj
MPRSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSK	Moravskoslezský kraj
MV	Ministerstvo vnitra
OLK	Olomoucký kraj
OSVČ	Osoby samostatně výdělečně činné
PAK	Pardubický kraj
PHA	Praha
PLK	Plzeňský kraj
Sb.	Sbírka zákonů
STČ	Středočeský kraj
ULK	Ústecký kraj
VYS	Kraj Vysočina
ZLK	Zlínský kraj

ÚVOD

Jedním z významných témat současnosti je lidská migrace. Poslední dobou je vnímána spíše v negativních konotacích, což se týká i majority česká populace, která přítomnost cizinců hodnotí poměrně kriticky. Lidé si nyní často pojí migraci se současnou uprchlickou migrační krizí, která je bezpochyby palčivým problémem, nicméně vzhledem k tomu, že Česká republika není cílovou destinací těchto migrantů, problém uprchlíků na území republiky se jí tolik nedotýká. Nicméně i tak se nachází v České republice jistá populace cizinců, která si zaslouží svoji pozornost. Cílem práce je posoudit vývoj vybraných socioekonomických aspektů v kontextu přítomnosti cizinců v regionech České republiky. V rámci dosažení definovaného cíle je vyvíjena snaha o posouzení účinnosti integrace cizinců do české společnosti, jejich potenciálu pro rozvoj české ekonomiky, jakož i regionálních specifik, kterými se problematika cizinců v ČR vyznačuje. V návaznosti na výše uvedené ověřuje práce platnost dvou hypotéz:

H1: Rozložení cizinců v regionech České republiky je homogenní.

H2: Přítomnost cizinců má pro Českou republiku převážně pozitivní dopady

Práce je strukturována do čtyř hlavních kapitol. První kapitola se pro uvedení do tématu zabývá migrací, její typologií a faktory, které migraci ovlivňují. Je zde popsána základní terminologie následovaná rozborem významných migračních teorií, které se na migraci dívají z různých úhlů pohledu. Poté je dán prostor migrační politice na úrovni Evropské unie a České republiky. V neposlední řadě se kapitola zabývá vlivem, který může mít migrace na rozvoj.

Druhá kapitola řeší význam integrace cizinců do nové společnosti. Na začátku je diskutována problematika multikulturalistické společnosti. V kapitole jsou dále popsány různé indikátory, kterými se dá míra integrace změřit. Prostor je dán i zjištění, jakými způsoby ovlivňuje integraci cizinců Evropská unie a Česká republika. Jedním z faktorů majících vliv na integraci je přístup přijímací společnosti k cizincům, proto je zde zmíněn výzkum veřejného mínění zabývající se názory české populace ohledně přítomnosti cizinců v České republice.

Třetí kapitola, po definování metodologie šetření, rozebírá současnou migrační situaci. Nejdříve pro uvedení do celkového kontextu pomocí vybraných indikátorů popisuje vývoj migrace na úrovni států Evropské unie. Následně již nastiňuje vývoj migrace na úrovni celé České republiky, pro získání komplexního přehledu o migraci.

Čtvrtá kapitola řeší migraci do České republiky na úrovni regionů NUTS 3, tedy na úrovni krajů. V metodologické části jsou definovány zkoumané indikátory, které jsou rozděleny na sociodemografickou a ekonomickou část. Pomocí nich je zkoumán vývoj a vliv cizinců na regiony České republiky.

K analýze byla dominantně použita data čerpaná z Eurostatu a Českého statistického úřadu. Korelační analýza provedená ve statistickém softwaru SPSS má za cíl prokázat případné souvislosti mezi přítomností cizinců s vybranými ukazateli.

Závěr práce zhodnocuje vývoj populace cizinců na území České republiky, identifikuje, jakým způsobem se tato populace na území ČR rozprostírá, a hodnotí případnou prospěšnost jejich přítomnosti v ČR. Současně vyhodnocuje i obě zkoumané hypotézy.

1. MIGRACE

Problematika migrace je v současné době čím dál tím více aktuální. V současnosti se hlavně díky médiím tento pojem pojí s Evropskou migrační krizí. Nicméně je nutné si uvědomit, že ve skutečnosti se jedná o velmi široký pojem, který se váže i na stěhování národů, které započalo již v dávné minulosti. Lidé mohou migrovat za lepším pracovním místem, za novým partnerem, za vzděláním, ale mohou také prchat před bídou a nebezpečím, jež s sebou nese válka. Následující kapitola si klade za cíl vymežit problematiku migrace, její typologii a faktory, jež mají na migraci vliv. Poté budou popsány migrační teorie, které na problematiku nahlíží z různých úhlů pohledu, část bude věnována i migrační politice a nakonec kapitola nastíní souvislost migrace s rozvojem.

Problematika migrace je velmi rozsáhlá a dotýká se mnoha vědních oborů, z nichž každý jí uchopuje ze svého úhlu pohledu. To má samozřejmě vliv na množství teorií a definic, s kterými se lze setkat. Svůj vliv na rozmanitost této problematiky má i národnost, kdy jednotlivé státy přistupují k migraci odlišně. Proto může občas docházet ke komplikacím, pokud přijde na řešení migrace v mezinárodním kontextu. Co se týče vymezení základních pojmů nezbytných pro uchopení tohoto tématu, tato práce se bude primárně opírat o Výkladový slovník migrační terminologie, který vydala Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)¹ v roce 2004 v anglickém znění. Posléze byl tento slovník přeložen do mnoha jazyků včetně češtiny. Českou verzi vytvořila trojice autorů Andrlová, Dumont a Kastnerová.

Jako první termín je nutné si definovat „**migraci**“, což je „*geografický pohyb osob nebo skupin přes státní hranice nebo v rámci jednoho území jednoho státu. Jedná se o pohyb populace v nejširším slova smyslu zahrnující jakýkoliv druh pohybu obyvatelstva z místa na místo, bez ohledu na jeho délku, rozložení a motivy. Pojem migrace proto zastřešuje pohyb uprchlíků, vysídlených osob, ekonomických migrantů, jakož i osob cestujících za jiným účelem, včetně sjednocení rodiny.*“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 49). Jinými slovy migraci je možné definovat jako „*prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo.*“ (Kalibová, Pavlík, Vodáková, 2009: 66). Konkrétně lze rozlišovat **emigraci**, tedy opuštění země, a **imigraci**, přistěhování do dané země. Migrace mění strukturu obyvatelstva, a tudíž se jí státy většinou snaží regulovat a usměrňovat. Země, a obzvláště ty, které jsou nejvíce postiženy migrací, jsou nuceny vypracovávat migrační politiku, která také obsahuje způsoby potírání nelegální migrace či integraci nově příchozích migrantů. A nakonec za

---

¹ Od roku 2016 přidružená organizace OSN

zmínku stojí **druhotná migrace**, která označuje pohyb migranta uvnitř hostitelské země (Kalibová, Pavlík, Vodáková, 2009).

Dále v souvislosti s migrací má svůj význam konkretizace pojmu „**migrant**“. Avšak i zde lze narazit na problém s jednotnou a široce uplatnitelnou definicí. Pojem lze vnímat jako „*obecné označení každé osoby, která se svobodně rozhodne odcestovat pro svůj osobní prospěch nezávisle na vlivu jiných závazných okolností.*“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 51). IOM (2019) dále specifikuje migranta jako kohokoliv, kdo se přestěhoval mimo místo svého obvyklého pobytu a formulace přitom nezohledňuje jeho právní status, jestli byla migrace dobrovolná nebo nedobrovolná, neřeší ani příčiny migrace a délku následného pobytu. Oproti tomu zajímavé je chápání imigranta, jako někoho se zahraničním pozadím, kdy alespoň jeden z rodičů musí být z jiné země, než je jeho současná rezidence. Toto se týká i druhé a třetí generace (Huddleston, Niessen, Tjaden, 2013).

Nejobecněji lze tedy migranta vnímat, jako kohokoliv kdo změnil místo pobytu. Nutno podotknout, že v českém pojmosloví nebo oficiálních textech stále převažuje pojem cizinec, přestože se pojem migrant pomalu začíná etablovat. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky definuje cizince jako osobu bez českého státního občanství, včetně občana EU. Ovšem na odlišné vnímání, toho, kdo je cizinec narazíme v zákonu č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti. V §85 se píše, že pro účely zaměstnání cizincem nejsou občané Evropské unie ani jejich rodinný příslušníci. Zaměstnání v České republice je tak usnadněno, jelikož díky této formulaci odpadá nutnost získání povolení k zaměstnání, zaměstnanecké nebo modré karty. Nicméně pro účely této práce bude využívána definice tak, jak je tomu v zákoně č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. V souvislosti se zaměstnáním ještě rozlišujeme **vysoce kvalifikované migranty, nekvalifikované a částečně kvalifikované migranty**. Kvalifikovaný migrant má takové pracovní schopnosti a zkušenosti, díky kterým se mu dostává přednostního zacházení při vstupu do nové země (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011).

Někdy je možné se setkat i s pojmem „**ekonomický migrant**“, což je osoba, která „*opustí místo svého obvyklého pobytu a usadí se mimo zemi svého původu, aby tím zvýšila kvalitu svého života.*“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 36). Lze tak vidět značnou podobnost s definicemi migranta výše. Nicméně toto spojení je obvykle využíváno při snaze odlišit cizince, jež přicestoval do země za účelem zvýšení blahobytu, od uprchlíků, kteří utíkají před skutečným nebezpečím. Stejně tak se pojem využívá pro jedince cestující do země za účelem

zaměstnání, ale i pro osoby snažící se dostat do země bez povolení nebo snažící se zneužívat místní azylový systém.

Pro doplnění, „**uprchlík**“ je osoba, jež naplňuje kritéria podle Ženevské úmluvy². Za uprchlíka je považována osoba, jež se vyskytuje mimo svou vlast a „*má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo (...) odmítá ochranu své vlasti.*“ (OSN, 1951). Petersen (1958) vidí rozdíl mezi migrantem a uprchlíkem v tom, že migrant nahlíží na svůj exil jako dočasný, do té doby, než se může vrátit, zatímco uprchlík hodlá v nové zemi zůstat nastálo. Avšak s první částí Petersenovy definice lze v současnosti polemizovat, jelikož i migranti mohou považovat přestěhování za trvalé. Význam má spíše možnost volby, zda se vrátit či ne, která je z hlediska bezpečnosti uprchlíkovi upřena.

Podle Ministerstvo vnitra (2019) je pro osoby, kterým byl přiznán statut uprchlíka vyhrazen pojem „**azylant**“. „**Azylem**“ lze pak rozumět ochranu „*kteřou stát poskytne na svém území příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, která se ve svém státě původu či trvalého bydliště nemůže zdržovat z oprávněné obavy před jejím pronásledováním pro svoji rasu, národnost, náboženské vyznání, politické přesvědčení či příslušnost k určité společenské vrstvě.*“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 26). Osoby, kterým byl udělen azyl, nesmí být podle principu „non-refoulement³“ navraceny do země, ze které uprchly. Tento princip je zakotven v čl. 33 Úmluvy o postavení uprchlíků v Ženevské úmluvě z roku 1951 (OSN, 1951).

1.1. Migrační teorie

Pro uvedení do problematiky je vhodné zmínit některé migrační teorie, které k tématu přistupují rozličnými způsoby. Migračními teoriemi rozumíme takové teorie, jejichž cílem je snaha popsat příčiny a důsledky migrace. Obecně se zde naráží na stejný problém, jaký je s definicí migrace a to, že každá z teorií přináší odlišné pohledy na problematiku migrace a zatím nebyla provedena plná syntéza poznatků ani sjednocení těchto přístupů do jedné ucelené teorie. Jednotlivé teorie odráží spíše dílčí aspekty migrace. Jak uvádí Drbohlav a Uherek (2007), problematika migrace je interdisciplinární a tudíž asi ani nikdy nevznikne jediná všeobjímající teorie, která by byla schopná pokrýt všechny odlišnosti a diference

---

² Úmluva o právním postavení uprchlíků byla schválena na konferenci Organizace spojených národů v roce 1951. V roce 1967 pak byl schválen doplňkový protokol týkající se právního postavení uprchlíků, který rozšířil platnost úmluvy na uprchlíky bez jakéhokoliv zeměpisného omezení.

³ Neboli princip nenavrácení

migračních procesů. Autoři dále podotýkají, že valná většina těchto teorií ani nejsou v tom pravém smyslu slova teoriemi vzhledem k tomu, že nesplňují kritéria, která musí každá teorie naplňovat, tj. „nemají obecnou platnost, jednotlivé části nejsou logicky provázány nebo např. nemají současně funkci explanační i predikční. Často tedy jde spíše o tzv. koncepty, perspektivy, přístupy, modely či prostou kumulaci nahromaděných pravidelností.“ (Drbohlav, Uherek, 2007: 3). Borjas (1989) vysvětluje tento problém tak, že správný komplexní migrační model by měl obsahovat předpověď ohledně směru a velikosti migračních toků, měl by zohledňovat asimilační proces a nakonec má zhodnotit vliv migrace na přijímající ekonomiku, což různé teoretické modely nenaplňují.

I přes výše zmíněné, lze při dalším zkoumání těchto teorií nalézt alespoň jejich komplementární charakter, kdy na sebe vzájemně reagují a případně doplňují fakta, kterým v předešlých pracích nebyla věnována dostatečná pozornost. Nutno podotknout, že tyto teorie mají své členění, kdy nejčastěji zkoumají migraci z úhlu mikroekonomického nebo makroekonomického. První migrační teorie se začaly objevovat již v poslední čtvrtině 19. století, kdy byl průkopníkem v této oblasti Ernst George Ravenstein (1885, 1889), který ve svých dílech popisoval zákonitosti migračních procesů ve Velké Británii a Spojených státech amerických.

1.1.1. Push – pull konceptualizace

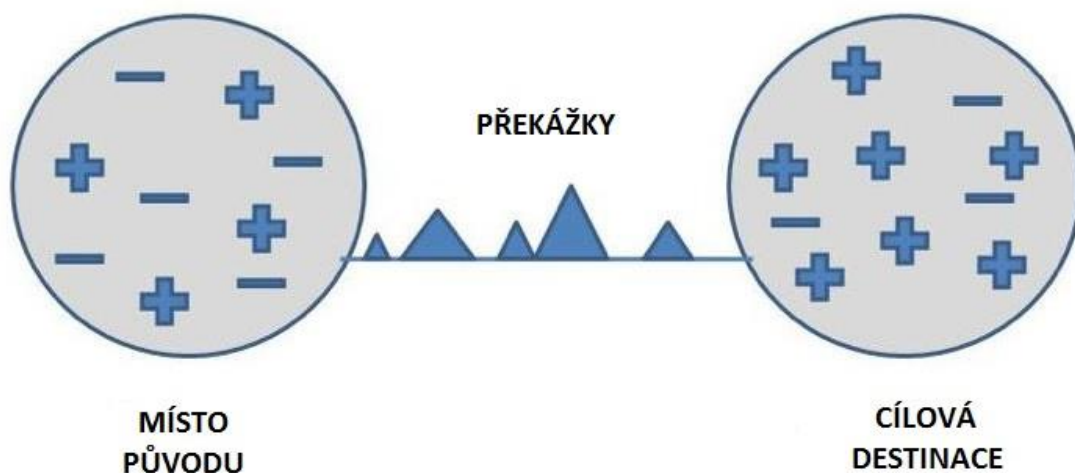
Push – pull konceptualizace⁴ je hojně využívanou teorií migrace. Tato teorie tvrdí, že migranty ze zdrojové země nějaké síly vypuzují, zatímco do nové země je něco přitahuje. Tato konceptualizace se zabývá důvody migrace, které nejsou považovány za stabilní. Když známe důvody lidské migrace a podmínky v cílových zemích, pochopíme pak, kam a kdy budou lidé v budoucnu migrovat (Uherek et al., 2016).

Everett S. Lee (1966) konkretizoval push-pull faktory, které vedou jedince k migraci; faktory spojované s místem původu, faktory spojované s cílovou destinací, překážky a osobní faktory. První tři body zobrazuje Obrázek č. 1. Existují pozitivní, negativní a neutrální faktory. Ty pozitivní (+) do dané oblasti jedince přitahují nebo je naopak ve stávající lokaci udržují a ty negativní (-) zase jedince vypuzují. Některé z faktorů ovlivňují lidi stejnou měrou, zatímco ty další ovlivňují různé lidi rozličně. Je obtížné přesně konkretizovat množiny faktorů, které pohání, nebo zabraňují migraci, nutno tedy očekávat spoustu výjimek v generalizovaných pravidlech migrace. Dále existují rozdíly mezi faktory cílové destinace a původního bydliště. Místo původu je jedinci dobře známé se svými plusy i negativy, kdežto

---

⁴ Česky též model tlaku a tahu

nové místo je do jisté míry obestřeno nejistotou a to může hrát roli v konečném rozhodnutí, zda migrovat (Lee, 1966).

Obrázek 1: Push pull koncept

Zdroj: Lee, (1996: 4)

Co se týče faktorů spojených s místem původu, lze si pod nimi představit podmínky, z nichž migrant pochází, které mohou ovlivňovat, jak důvody migrace, tak následnou schopnost adaptace na nové prostředí. Na adaptaci má vliv jednak výchozí kultura, ale i znalosti a schopnosti migranta, například vzdělání a jazyková vybavenost. Do faktorů spojených s cílovou definicí můžeme zahrnout přijímající kulturu a její kompatibilitu s novou kulturou, ale i ochotu občanů přijmout nově příchozí. Faktory mohou být i imigrační politika nové země, sociální zázemí apod. Osobními faktory lze rozumět jednak individuální motivaci k migraci, lze v nich ale také vidět osobní vazby se zemí původu i nově nalezené vztahy v cílové destinaci. Jak uvádí Lee (1966) tou nejstudovanější překážkou pro migraci je vzdálenost, byť již není tou nejdůležitější. Dále zde máme fyzické bariéry, imigrační politiku a další. Záleží individuálně na migrantovi, co je pro něj obtíž.

Nicméně push-pull koncept má i své kritiky. Podle Schoorla et al. (2000) tento model nevysvětluje, proč se z jedné regionu migruje a z druhé nikoliv, či proč se migrační toky liší z hlediska intenzity. Rovněž se zde nezmiňuje, proč se někteří rozhodnou k migraci a druzí nikoliv a zároveň nedokáže vysvětlit ani směr migrací.

1.1.2. Neoklasická teorie migrace

Jako druhá zde bude zmíněna neoklasická teorie migrace. Základním tvrzením této teorie, která byla na vrcholu v 60. letech 20. století, je, že migrace vzniká v důsledku geografické

nerovnováhy mezi trhem práce a kapitálu. Rozlišuje se zde makroekonomický a mikroekonomický přístup. Makroekonomická teorie vysvětluje problematiku na úrovni celé země, kdy migrace vzniká v důsledku rozdílu mezd a příležitostí mezi jednotlivými zeměmi. Ekonomiky ve fázi hospodářského růstu narážejí na problém s nedostatkem pracovního kapitálu, což vede k tlaku na růst mezd. Pracovníci snažící se maximalizovat svoji mzdu tak migrují do těchto zemí (Palát, 2014). Tím, že jedinci odejdou ze země za vyšší mzdou, se sníží počet pracovních sil a tím pádem ve zdrojové zemi vzrostou mzdy, kdežto v cílové a zároveň vyspělé ekonomické zemi dojde k navýšení pracovních sil a tak mzdy klesnou. Migrace skončí v tu chvíli, kdy dojde k vyrovnání příjmů (Rabušic, Burjanek, 2003).

Oproti tomu mikroekonomická teorie tvrdí, že migranti necestují do země jen kvůli příjmům, ale migrují tam, kde budou moci uplatnit své dovednosti a vlohly. Racionálně zvažují náklady a výnosy, které s sebou migrace nese (Rabušic, Burjanek, 2003).

Nicméně Procházková (2010) kritizuje tuto teorii pro neschopnost vysvětlit migraci do míst s horší ekonomikou. Velmi často se jedná o vysoce kvalifikované zaměstnance, kteří obdrželi velmi výhodné pracovní nabídky. Teorie mimo jiné nezohledňuje jiné než migrační faktory, než ty napojené na pracovní trh.

1.1.3. Nová ekonomie pracovního trhu

Hlavním představitelem nové ekonomie pracovního trhu byl Oded Stark, který studoval migraci z vesnice do měst a to především v Mexiku. Tato teorie reaguje na neoklasickou ekonomii, kdy oproti ní nemá již rozhodovací slovo jedinec, nýbrž větší celek, například rodina. Motivací k migraci již není samotný mzdový rozdíl, ale nejistota a relativní chudoba spojená se snahou vyhnout se riziku díky diversifikaci příjmů. Roli také hraje porovnávání s ostatními jedinci v situacích, kdy vidí, jakých výhod dosáhli ostatní po emigraci (Barša, Baršová, 2005).

Migrace se odehrává v ekonomikách, kde nemají rodiny možnost snižovat rizika díky institucionálním mechanismům, jako je například pojištění v případě nemoci nebo pojištění majetku. Migrace tak není řešením pouze pro převis poptávky práce nad její nabídkou a migranti se nesnaží jen o maximalizaci zisku, nýbrž motivátorem k migraci může být i redukce rizika (Rabušic, Burjanek, 2003).

Teorii dobře ilustruje příklad, kdy domácnost trpí nedostatkem kapitálu pro modernizaci a zároveň v dané zemi není dostatečně rozvinutý úvěrový a pojistný trh. Tudíž rodina vyše svého nejvzdělanějšího člena za práci do města, potažmo zahraničí, a ten pravidelně zasílá

část svých příjmů rodině. Díky diversifikace příjmů je pak sníženo riziko domácnosti. Kritikou této teorie je fakt, že se zabývá hlubšími souvislostmi ve vysílající zemi, ale neřeší faktory v přijímající zemi, například trh práce a poptávku po práci (Palát, 2014).

1.1.4. Migrační teorie dvojího trhu

Na kritiku nové ekonomie pracovního trhu reaguje migrační teorie dvojího trhu, která tvrdí, že migraci vyvolává poptávka po nové a levné pracovní síle, která je součástí existence vyspělých ekonomik. Mimo faktoru levné pracovní síly imigrantů za migrací stojí také fakt, že zaměstnání jsou v rámci sociálního statusu hierarchizovány. Motivací pro většinu lidí není jen výdělek, ale také jistý sociální status. Proto pracovní pozice, které jsou na nižších příčkách žebříčku, nejsou lákavé nejen z hlediska nižšího příjmu, ale také pro jejich nízký status. Avšak pro migranty je hlavním cílem výdělek, který je v cílové zemi v porovnání se zemí původu vyšší (Rabušic, Burjáněk 2003).

Podle Uherka (2010) je tato teorie aplikovatelná na evropské západní státy po druhé světové válce do 70. let 20. stol. Nicméně při pohledu na současný trh lze tuto teorii vnímat jako stále aktuální. Pracovními místy s nižším statusem, o která není zájem, můžeme rozumět především manuální práce a práce s nižší požadovanou kvalifikací. Tvrzení podporuje tabulka č. 1, která zobrazuje rozložení pracujících cizinců v jednotlivých pracovních odvětvích. Jedná se o národní klasifikaci zaměstnání, kterou v roce 2011 zavedl Český statistický úřad v návaznosti na mezinárodního standard ISCO-08 pro snazší mezinárodní porovnání dat.

Data o zaměstnanosti byla vydána Ministerstvem práce a sociálních věcí (2011) v rámci hodnocení působení zahraničních pracovníků na místním trhu práce. Je zde možné vidět, že z celkového počtu 215 524 zahraničních pracovníků je nejčastěji zastoupena 9. třída obsahující pomocné a nekvalifikované pracovníky s 52 550 zaměstnanci, což tvoří 24,38 % z celkové zaměstnanosti. Jako druhá nejpočetnější byla 8. třída zahrnující obsluhu strojů, zařízení a montéry se 41 730 zaměstnanci následovaná 7. třídou řemeslníků a opravářů s 37 642 jedinci.

Tabulka 1: Rozložení zahraničních pracovníků v jednotlivých pracovních odvětvích v ČR pro rok 2011

Třída CZ-ISCO	Oblast zaměstnání	Počet
1	Zákonodárci a řídící pracovníci	7 836
2	Specialisté	25 725
3	Techničtí a odborní pracovníci	19 861
4	Úředníci	9 361
5	Pracovníci ve službách a prodeji	18 700
6	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	1 967

7	Řemeslníci, opraváři	37 642
8	Obsluha strojů a zařízení, montéři	41 730
9	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	52 550
0	Zaměstnanci v ozbrojených silách	152

Zdroj: vlastní zpracování na základě MPSV (2011)

Mezi pomocné pracovníky lze teoreticky zařadit například i pomocnice v domácnosti či chůvy. Lutz (2008) ve své práci řeší význam migrace v souvislosti s domácími pracemi. Pro rodiny, respektive pro ženy, vytížené prací a mnohými povinnostmi je ulehčením najmout si někoho na výpomoc s domácností nebo hlídáním dětí. Často jsou na tyto pozice obsazovány právě migrantky a to především proto, že se jedná o málo placená a žádaná zaměstnání. Poptávka po těchto službách přispívá na feminizaci migrace, což je jen logickým vyústěním toho, že ženy jsou na tyto pozice spíše žádány než muži. Situace ale můžeme mít negativní důsledek a to v podobě tzv. care drain⁵, kdy za sebou ženy v zemi původu zanechávají rodiny i své děti.

Na zmíněnou situaci ohledně zaměstnanosti cizinců může mít vliv fakt, že vzhledem k rozdílným platovým podmínkám si migranti v nové zemi mohou vydělat o mnoho vyšší sumu, než by tomu tak bylo v jejich domovské zemi. Není proto tak neobvyklé, když v České republice často potkáme imigranty ze zemí Východní Evropy v „nechtěných profesích“, zatímco někteří Češi za podobnými příležitostmi putují ještě více na západ. Faktem také je, že vzhledem k velmi nízké nezaměstnanosti a nedostatku pracovních sil, která nyní panuje v České republice, se budou muset možná zaměstnavatelé opírat o nové zaměstnance ze zahraničí. Obecně tak lze říci, že lidé jsou ochotní migrovat za méně odbornou prací do zemí, kde jsou ale vyšší platy než v zemi původu.

1.1.5. Migrační teorie světového systému

Jako další z teorií lze jmenovat migrační teorii světového systému, která „hledá příčiny migrace na základě změn historického uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému, resp. jeho měnící se struktury (...). Její vysvětlení spočívá v akumulaci kapitálu a pronikání kapitalistických ekonomických vztahů do periferních společností, což v důsledku vytváří mobilní populaci.“ (Palát, 2014: 22). Jak dále Palát (2014) uvádí, mezinárodní migrace je obzvláště pravděpodobná mezi bývalými koloniálními mocnostmi a jejich koloniemi, pro jejich silné vazby z minulosti (kulturní, jazykové, komunikační, dopravní, investiční). Imigrace je vnímána především v souvislosti s vykořisťováním. Podle Rabušice a Burjanka (2003) „jádrové oblasti“ hledají nové pracovní síly, půdu a jiné zdroje v „periferiích“.

---

⁵ Odliv péče

Následná restrukturalizace periferních oblastí způsobená zásahem do zemědělství, do těžby surovin nebo vznikem nových výroben způsobuje narušení tradičních sociálních, ekonomických a kulturních vazeb a v tom důsledku vzniká nová mobilní pracovní síla. (Rabušic, Burjanek, 2003). V návaznosti na to vzniká obousměrný migrační tok, kdy do periferií migrují různí experti a do center míří především nekvalifikovaná pracovní síla. (Drbohlav, Uherek, 2007).

Tato teorie řeší migraci v souvislosti turismem, migraci za vzděláním nebo řeší fungování specifických poskytovatelů služeb, kteří reagují a korespondují s normami a potřebami, se kterými turisté do země přicházejí. Kritikou je, že tato teorie málo zohledňuje regionální specifika (Uherek et al., 2016).

1.1.6. Teorie sítí a transnacionálního prostoru

Teorie sítí je teorie vytvořená na manchesterské škole původně za účelem zkoumání migrace z vesnic do měst v Africe, ale později se již aplikuje i na země Evropy nebo na Spojené státy americké. Mezilidské vazby (národnostní, příbuzenské, přátelé, kolegové) ovlivňují, zda jedinec podstoupí migraci či nikoliv. Postupem času vznikají migrační sítě mezi emigranty, jež už emigrovaly, s potencionálními migranty. Ti, kteří už emigrovali, měli šanci se adaptovat a vytvářejí tak pro nové migranty sociální a ekonomické zázemí, kdy jim mohou pomoci s jejich adaptací na nové prostředí, s hledáním bydlení, zaměstnání apod. Tato existence vzájemných vazeb vede ke snížení rizika spojovaným s migrací (Palát, 2014).

Migrační sítě nejenom vznikají v důsledku migrace, ale také samotnou migraci posilují (Palát, 2014). Díky sítím je snížena psychologická zátěž spojená s přesídlením do nového města, vykořeněním a odcizením. Teorie vysvětluje koncentraci migrantů v určitých regionech a čtvrtích, kdy se drží poblíž svých krajanů (Barša, Baršová, 2005).

Teorii sítí doplňuje teorie transnacionálního prostoru, jejíž existence se pojí převážně s globalizací a vývojem informační společnosti. Díky těmto fenoménům jsou tradiční vazby prohlubovány a vytváří se nové sítě, kdy je možné zůstat ve styku s ostatními například díky internetu. Migrant tudíž nejen díky rozvoji dopravy může snadněji cestovat do nové země, ale zároveň může zůstat ve styku s těmi, jež jsou v zemi původu. Díky tomu se objevuje nová kategorie migrantů, tzv. transnacionální migrant, který může udržovat styky a silné sociální vazby ve více zemích najednou (Palát, 2014).

1.1.7. Institucionální teorie migrace

Institucionální teorie migrace není vyloženě explanační teorií, zabývající se příčinami migrace, nýbrž zkoumá vznik institucí navázaných na migraci (státní a nestátní organizace, kvaziorganizace) a jejich vliv na migrační proud. Tato teorie poukazuje na fakt, že migranti často potřebují zprostředkovatele k uskutečnění migrace. V reakci na imigraci mohou vlády vytvářet různé formální instituce. Mimoto dále vznikají i instituce neformální, provozující legální činnosti i ty nelegální, například zprostředkování ilegálního přechodu přes hranice, falešné dokumenty, zaměstnání bez povolení apod. (Drbohlav, Uherek, 2007; Palát, 2004).

Jak uvádí Uherek et al. (2016), během různých nastalých ekonomických nebo sociálních situací dochází k ovlivňování institucí, které mají za úkol migraci regulovat nebo naopak odstraňovat překážky migrace. Každá překážka pro migraci skýtá možnost pro ustanovení institucí, které by získávali finance na transferu, obcházení překážek nebo zabezpečování (například vízová povinnost, pravidla podnikání, složitost pracovního trhu).

1.1.8. Teorie kumulativních příčin

Nakonec následuje poslední teorie kumulativních příčin. „*Migrace je v rámci této teorie vnímána komplexně jako důsledek řady změn, které byly původně zapříčiněny jí samotnou, a do jisté míry zastřešuje některé dříve samostatně uvedené koncepty vysvětlující započetí, přetrvávání a zesilování migračních aktivit.*“ (Palát, 2014: 25). Je tak možné sem zařadit sociální sítě migrantů, existenci duálního trhu nebo v souvislosti s migrací vzniklé institucionální prostředí (Palát, 2014). „*Migrace má totiž vliv na sociální prostředí jak v zemi původu, tak v zemi určení – její existence vytváří řadu efektů, které z důvodů vzájemného posilování zvyšují pravděpodobnost další migrace.*“ (Rabušic, Burjanek, 2003: 13). Migrace je velmi komplikovaným procesem, kdy žádná z teorií prakticky není schopná samo o sobě plně migraci vysvětlit, nicméně každá k tomu částečně přispívá (Rabušic, Burjanek, 2003). Následující tabulka č. 2 poskytuje krátké shrnutí zde diskutovaných migračních teorií.

Tabulka 2: Shrnutí migračních teorií

Migrační teorie	Vysvětlení migrace
Neoklasická teorie migrace	Migrace je důsledkem rozdílných mezd v jednotlivých zemích. Rozdílná poptávka a nabídka po pracovních silách
Nová ekonomie pracovního trhu	Migrace jako snaha minimalizace rizika pomocí diverzifikací zdrojů. Je důsledkem relativní chudoby
Teorie dvojího trhu	Migrace jako důsledek poptávky po pracovních silách z rozvinutých zemí

Teorie světového systému	Migrace jako důsledek tržního pronikání z jádra na periferii. Jádra těžší z nerovnosti periferie
Teorie síťové analýzy	Migrace jako důsledek interpersonální vztahů, které propojují migranty s přijímající společností
Teorie transnacionálního prostoru	Změny v důsledku globalizace a vzniku informační společnosti, které usnadňují migraci
Institucionální teorie migrace	Zkoumá vznik a role institucí, které vznikají v důsledku migrace nebo jsou na ní nějak navázané
Teorie kumulativních příčin	Důsledky změn, které byly zapříčiněny migrací, vedou k další migraci

Zdroj: vlastní zpracování

1.2. Typologie a faktory migrace

Pro lepší uchopení pojmu migrace je nezbytné zmínit i její různé dělení. Petersen (1958) je známý pro vytvoření „Obecné typologie migrace“, ve které se snaží nejenom o popis migrace, což kritizuje u svých předchůdců, ale také o její analýzu. Klade si za cíl propojit typologie **vnitřní** a **mezinárodní** migrace a tím utvořit všeobecnou teorii migrace. Jako první Petersen definoval migraci **primitivní**. Jedná se o migraci ovlivněnou přírodními podmínkami, migraci z ekologických příčin, která je vypuzující a migranti často s celými rodinami hledají usídlení až při cestě. Dále zde máme migraci **násilná a vynucenou**. Jak už pojmenování napovídá, jednalo se o násilně deportace nebo silnou stimulaci občanů, aby zdrojovou zemi opustili. U vynucené je migrantům ponecháno rozhodnutí, zda odejít, zatímco u násilné nemají na výběr. Oproti tomu **migrace dobrovolnou** činí lidé z vlastního rozhodnutí. Jako poslední Petersen definoval **masovou migraci**, která sice není vynucená restrikcemi, ale je spíše kolektivním chováním než individuální motivací.

Je ale nutné si uvědomit, že zmíněnou typologii migrací nelze brát jako definitivní. Různé typy se pomalu postupem času rozvíjí v závislosti na pohnutkách, jež člověka vedou k migraci. Může být také obtížné zařadit migraci pouze do jednoho konkrétního typu, pokud k migraci vede více důvodů.

Dále rozlišujeme migraci na **legální** a **nelegální**. Jak již sám název vypovídá, nelegální migranti nebo také jinými slovy migranti v neoprávněném postavení jsou tací, kteří různými způsoby porušují platnou legislativu v rámci daného státu, tykající se pobytového nebo pracovního režimu. Může se jednat o migranty, kteří vstoupili na území neoprávněně nebo

zde naopak již byli, ale vypršela jim potřebná víza a povolení. Statistiky o nelegálních migrantech vede cizinecká policie. Nicméně obecně je tento fenomén obtížně sledovatelný vzhledem k tomu, že do čísel jsou zahrnuti jen ti nelegální migranti, kteří byli odhaleni, zatímco skutečné počty nejsou a pravděpodobně ani nemohou být známy. Pokud nebudeme počítat ty migranty, kteří využívají Českou republiku jako tranzitní zemi, jsou tu tací, kteří sem cestují především z ekonomických důvodů (Drbohlav, 2010).

Není pochyb o tom, že migrace se vyvíjí a mění s dobou. Faktory, které mění dynamiku současných migrací, se zabývá ve své knize Uherek et al. (2016), kdy prvním z faktorů majících na migraci vliv, je snazší a dostupnější cestování. Existuje velké množství různých přepravečů (jak legálních, tak nelegálních pašeráků) ochotných člověka kamkoliv přepravit. Dále díky rozvoji informační techniky je snadné udržet si vazby s místem, odkud lidé přišli, proto se stěhování nejeví natolik definitivní a případné nepříjemnosti, kvůli ztrátě kontaktů a starých přátel či rodiny nejsou tak závažné. Mobilita se zvyšuje i díky téměř všude dostupným bankám, online bankovníctví, snadným převodům peněz nebo platebním kartám. Ve vyspělých zemích je vybudovaný dobrý systém zdravotní a sociální péče, který pomáhá nezajištěným lidem nebo například lidem bez domova. Posledním, nikoliv nejméně podstatným, je fakt, že současná technologie války je na velmi vysoké úrovni. Bránění území domobranou nemá příliš smysl, pro mnohé je lepší a bezpečnější útek, a to dříve než konflikt úplně ochromí komunikační možnosti. Dostupnější možnosti cestování i informační technologie usnadňují migraci, která je díky tomu i čím dál tím masovější, ale také hůře předvídatelná.

I Lee (1966) popisuje celkem 6 faktorů mající vliv na migraci a její intenzitu a objem:

1. různorodost oblastí, mezi kterými migrace probíhá (přelidněné x nezalidněné; chudé x bohaté);
2. rozmanitost a odlišnost lidí (imigrace se dá očekávat spíše z národnostně, sociálně a heterogenních území);
3. velikost migračních překážek (v minulosti oceán nebo Berlínská zeď);
4. ekonomické změny (ekonomický růst x ekonomická recese)
5. neustálé zvyšování objemu a míry migrace (růst ekonomických rozdílů mezi zeměmi, technologický pokrok);
6. pokrok v daných oblastech (pokrok a vývoj znamenají migraci).

Jiným typem migrace je i migrace pracovní. Ta je také asi stěžejní migrací do České republiky, ale i do jiných zemí Evropy. V souvislosti s přistupováním nových států se v minulosti Evropská unie zabývala možností značného nárůstu migrace právě z nově přistupujících zemí do států tradiční EU15. V návaznosti na to vydala Evropská komise (2001) dokument s názvem Volný pohyb pracovníků v souvislosti s rozšířením, v jehož příloze se řeší právě faktory mající vliv na pracovní migraci. Tyto faktory mají svoji platnost dodnes. Jedná se o:

1. rozdíly v příjmech
2. situace na trhu práce – poptávka a nabídka po práci; vliv vysoké nezaměstnanosti v zemi původu, jež je vytlačujícím faktorem, zatímco nízká nezaměstnanost v cílové destinaci je faktorem přitahujícím nové pracovní síly ze zahraničí
3. poptávka po službách
4. vzdálenost – pracovní migrace se často bere jako dočasná a pro migranta může být méně vzdálená země lákavější z hlediska snadnějšího přesunu i z hlediska možnosti lépe udržovat kontakty s lidmi z rodné země
5. tradice a sítě – sítě jsou samoregulační, imigranti, kteří do země přišli dříve, mohou jednak nové migranty přitahovat, ale také na základě potencionálních negativních zkušeností od migrace odrazovat.
6. kulturní a lingvistické bariéry – významná role, obzvláště při stěhování na delší dobu
7. etnické a politické problémy – generují migraci (nicméně pro kandidátské země v době vydání dokumentu měly nižší důležitost, ale mohou motivovat specifické etnické skupiny)
8. očekávání – pozitivní vyhlídky týkající se ekonomického vývoje v zemi původu mohou minimalizovat sklon k migraci

1.3. Migrační politika

Na migraci mají návaznost migrační politiky, jednotlivých států. „*Termínem migrační politiky označujeme politiku směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice – v případě Evropské unie přes její vnější hranice – a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany. Migrační politiky se týkají jak regulace a usměrňování legální migrace, tak postihu a prevence nelegální migrace.*“ (Barša, Baršová, 2005: 9-10). Součástí migračních politik jsou imigrační politiky, které řeší, kdy se může cizinec dlouhodobě nebo trvale usadit na území toho daného státu. Konkrétní podmínky usazení se

liší stát od státu. Na imigrační politiky navazují integrační politiky, které se kladou za cíl začlenění imigrantů do nové společnosti (Barša, Baršová, 2005).

Na migrační politiku má návaznost i mezinárodní migrační právo, které chápeme jako „soubor mezinárodně právních principů a norem vztahujících se k fenoménu migrace. Tyto normy jsou odvozeny od z konceptu státní suverenity – například právo vpustit, zadržet nebo vyhostit cizince; potírat pašování a obchodování s lidmi; chránit své hranice anebo udělit státní občanství – a také z nástrojů na ochranu lidských práv.“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 48). Právní principy a normy jsou hlavními prvky mezinárodního migračního práva. Toto právo má mnoho různých dalších právních odvětví, například mezinárodní humanitární právo, uprchlické právo, právo lidských práv, ale také například pracovní, konzulární, obchodní nebo námořní právo (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011).

Rozlišujeme migrační politiku na mezinárodní úrovni i na úrovni jednotlivých států. Politika na mezinárodní úrovni zahrnuje vzájemnou spolupráci, solidaritu a koordinaci v postupech, jak se vypořádat s migrací. Politika na úrovni států na ni obvykle navazuje a doplňuje ji, avšak někdy mohou i v rozporu, jak je tomu například v přístupu Visegradské čtyřky k migraci, která nesouhlasí s postupem ostatních států. Následující podkapitoly naznačí, jak je na tom s migrační politikou Evropská unie i Česká republika.

1.3.1. Migrační politika Evropské unie

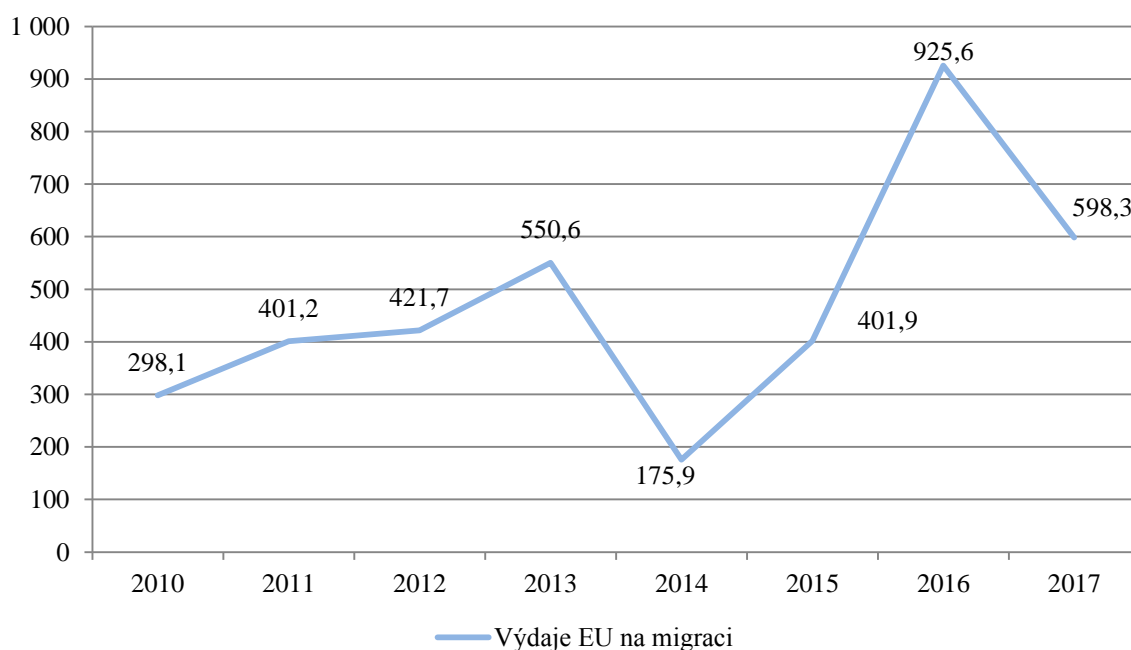
Migrační a azylová politika je jednou z klíčových oblastí zájmu Evropské unie. Soustřeďuje se nejenom na potlačování migrace nelegální, která s sebou nese mnoho negativních důsledků, ale soustřeďuje se i na přínosy a podporu migrace legální (především za účelem práce), která s sebou může přinést prospěch jak pro Evropskou unii, tak pro země třetího světa. Evropa se dlouhodobě potýká s nedostatkem pracovních sil v určitých odvětvích, stárnutím populace a dalšími problémy a nově příchozí migranti s tím mohou pomoci. Pro úspěšné řízení vznikl koncept „globálního přístupu k migraci“, který si klade za cíl dialog se zeměmi třetího světa. Jedním z důležitých dokumentů vytvářejících společnou migrační a azylovou politiku je Evropský pakt o migraci a azylu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2015a). Dále se imigrační politikou zabývají například články 79 a 80 Smlouvy o fungování Evropské unie (2007).

Do kompetencí Evropského parlamentu, jakožto jedné z hlavních institucí EU, v souvislosti s imigrační politikou spadá (Evropský parlament, 2018):

- řízení legální migrace – tedy určování podmínek pro vstup a legální pobyt na území daného členského státu
- integrace – možnost pobídek a podpory na opatření pro podporu integrace občanů s legálním pobytem
- boj proti nelegální migraci – předcházení a omezování
- dohoda o zpětném přebírání osob – dohody se třetími zeměmi ohledně osob, jež nesplňují podmínky pro pobyt.

Evropská rada si klade za cíl určování strategických priorit při vytváření účinné, bezpečné a humanitární politiky. Rada Evropské unie pak v reakci na tyto priority přijímá právní předpisy, určuje směr činnosti a přiřazuje mandáty pro jednání se zeměmi třetího světa. V souvislosti s legálními migračními toky Evropská unie přijala různá pravidla pro jejich řízení. Co se týká jiných toků, byla vytvořena společná pravidla ohledně udělování azylu, relokace žadatelů z Itálie a Řecka a byly ustanoveny dohody ohledně zpětného přebírání osob (Rada Evropské unie, 2019).

Obrázek č. 2 ukazuje vývoj výdajů států EU na migraci v letech 2010-2017. Nutno podotknout, že v roce 2014 došlo ke změně v rozložení rozpočtu, což může do jisté omezené míry způsobovat nepřesnosti. Do roku 2013 včetně výdaje na migraci spadaly do rozpočtového bodu „Státní občanství svoboda, bezpečnost a spravedlnost“ a byly označovány jako „solidarita a management migračních toků“. Výdaje jsou částkou za 27 států EU. Od roku 2014 se rozdělení rozpočtu změnilo a sledovaný bod je již označován jako „Azyl, migrace a integrační fond“ a zahrnuje výdaje za 28 států EU. Nejprve vidíme nárůst ve výdajích následovaný výrazným propadem v roce 2014 na 175,9 milionů EUR. Je obtížné určit, nakolik tento pád ovlivnila změna ve složení rozpočtu. Poté již následuje strmý růst, který patrně reflektuje nárůst migrace a existenci Evropské migrační krize, následovaný opět propadem v roce 2017. Podle tiskové zprávy Rady EU (2018) je v roce 2019 výrazně posílen Azylový, migrační a integrační fond na 1,1 miliardy EUR, což je nárůst o 55,9 % v porovnání s rokem 2018.

Obrázek 2: Vývoj výdajů EU na migraci v letech 2000 –2017 (v milionech USD)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Evropské komise (2019a)

1.3.2. Migrační politika v České republice

Migrační politika prošla za období od vzniku samostatného České republiky znatelným vývojem. Prvotně byla Česká republika zdrojovou zemí, ze které lidé odcházeli, postupně se však změnila v lokaci, do které lidé migrují za obchodem, prací či za trvalým usazením (Ministerstvo vnitra, 2019).

Cizince v České republice lze dělit do tří následujících kategorií (ČSÚ, 2018):

1. Občané zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (zkráceně občané EU) a jejich rodinní příslušníci
2. Občané zemí mimo EU (zkráceně ‚občané třetích zemí‘)
3. Ostatní cizinci (žadatelé o mezinárodní nebo o dočasnou ochranu).

Zákona č. 326/1999 Sb. rozlišuje cizince s přechodným, dlouhodobým a trvalým pobytem a v neposlední řadě cizince s přiznaným azylem. Přechodný pobyt se dělí ten bez víza, s krátkodobým (k pobytu do 90 dnů) nebo dlouhodobým vízem (pobyt nad 90 dnů až 1 rok s výjimkou sezónního zaměstnání, kdy je platnost 6 měsíců) či cizinec může na území trávit čas na základě výjezdního příkazu. Dlouhodobý pobyt cizinec získá, pokud bude chtít na území strávit déle než jeden rok a může o něj požádat například ve chvíli, když bude tou

dobou držitelem víza nad 90 dní. Trvalý pobyt lze obdržet po 4 letech předešlého nepřetržitého pobytu na území.

Přístup státu k migrační politice dobře ilustruje dokument Strategie migrační politiky České republiky (2015b). Strategie stanovuje 7 zásad a tím i 7 tematických okruhů souvisejících s migrací. Jedná se o:

- integraci
- nelegální migraci a návratovou politiku
- azyl
- vnější dimenze migrační politiky
- volný pohyb v EU a Schengenská spolupráce
- legální migrace
- mezinárodní a evropské závazky, jež má Česká republika v oblasti migrace

Co se týká integrace, ta je zásadní pro úspěšnou migrační politiku. Správně provedená integrace má vliv na bezproblémové soužití majoritní většiny s cizinci a eliminuje nežádoucí společenské jevy. Integrační politiky jednotlivých států EU nejsou nijak vzájemně harmonizovány. Česká republika se snaží o udržení a rozvoj proaktivní politiky, která zahrnuje dostatečnou informovanost cizinců, ale i veřejnosti v oblasti migrace, pracuje na začleňování se zachováním respektu k důstojnosti migrantů a v neposlední řadě posiluje prevenci proti bezpečnostním rizikům a negativním sociálním jevům.

V oblasti nelegální migrace a návratové politiky, se oproti ostatním zemím Česká republika těší poměrně stabilní nelegální migraci. Hlavními nástroji v bránění nelegální migraci je dostatečná vstupní kontrola a spolupráce s ostatními zeměmi ohledně návratové politiky a boj proti obchodování s lidmi.

Součástí boje s nelegální migrací je i podpora migrace legální, která je přínosem pro Českou republiku. ČR přizpůsobí svoji politiku tak, aby reflektovala aktuální potřeby pracovního trhu. Legální migraci podpoří tvorbou projektů a programů soustředěných na cílovou skupinu migrantů, o něž má republika zájem.

Dále se Strategie migrační politiky (2015b) zabývá azylem, kde se lze dozvědět, že v této oblasti Česká republika naplní své závazky efektivním azylovým systémem, schopným reagovat na měnící se počty žadatelů o azyl.

Vnější dimenze migrační politiky řeší posilování aktivit mimo naše území, zabývajících se pomocí uprchlíků, prevencí vzniku nových migračních toků a podpory zemí při zvládnutí migrační krize.

V oblasti volného pohybu je cílem dodržování stávajících pravidel, případně jejich novelizace a zachování aktuální úrovně volného pohybu osob.

V posledním bodě mezinárodních závazků ČR v oblasti migrace, Česká republika přislubuje dostání svým závazkům a aktivním zapojením do celoevropských debat s hledáním společných řešení v oblasti migrace (Ministerstvo vnitra, 2015b).

Zjednodušeně lze říci, že ČR uplatňuje 5 druhů migračních politik (Uherek et al., 2016: 75-76):

1. návraty krajanů (dobrovolná migrace);
2. azylovou proceduru a státní integrační program (reakce na migraci nedobrovolnou);
3. programy přesídlení uprchlíků: v součinnosti s Vysokým komisařem OSN pro uprchlíky a další zainteresované státy;
4. pracovní a jinou migraci: dobrovolná a neřízená migrace, mj. i slučování rodin, podnikání, studium a další formy dlouhodobého pobytu v ČR;
5. programy řízení migrace kvalifikované pracovní síly.

1.4. Migrace a rozvoj

Je velmi obtížné jednoznačně určit, zda u migrace převažují pozitivní nebo negativní přínosy. Celkově lze rozlišit dopady, jež má na země příchodu, ale i na země odchodu. Migrace má kulturním, sociální i ekonomické důsledky. Vztahy migrace a rozvoje jsou citlivé na celou řadu faktorů, které se liší v závislosti na území a jednotlivých okolnostech. Například odliv vzdělaných obyvatel do zahraničí může být pro zemi negativní, zatímco pro zemi, do které migrují, je jejich přítomnost přínosem pro rozvoj. I přesto v konečném důsledku se náklady a výnosy migrace počítají na úrovni jednotlivce (Stojanov, Gladišová, 2011).

Když přijde na cílovou zemi a ekonomické důsledky, migrace může být především zdrojem pracovní síly, která je například zde v České republice při nízké nezaměstnanosti stále více žádoucí. Jednak tak stát může získat nekvalifikovanou pracovní sílu, ale pozitiva též plynou z „přetahování mozku“, respektive z přetahování kvalifikovaných pracovníků. Ti do nové země mohou přinést znalosti a zkušenosti, jež získávali v zahraničních a tím přispět k místnímu rozvoji. Mimo to, také tím, že zde peníze nejen vydělávají, ale také utrácí

a investují, přispívají k růstu. Za negativní dopady je možno vyjmenovat obavy místních obyvatel, že je imigranti připravují o práci, přičemž je obtížné určit, na kolik jsou tyto strachy oprávněné. Vzhledem k tomu, že imigranti jsou, brání především jako zdroj levné pracovní síly, mohou tak být teoreticky konkurentem pro domácí pracovníky, nicméně pozice, na které jsou obsazováni, nejsou pro místní v konečném důsledku lákavé.

Sociálními a kulturní dopady lze rozumět především přínos v kontaktu s novou kulturou, kdy, pokud její dominantní kultura akceptuje, může být cílová země a tedy i její obyvatelé obohaceni o širokou škálu věcí, například o nové zvyky, tradice, pokrmy, ale i nadneseně řečeno o jiný způsob žití a náhled na svět. Faktem nicméně zůstává, že někdy mohou být tyto dvě kultury v rozporu a může docházet k vnitřním pnutím. Rizikem je pak vznik sociálně odloučených lokalit a vznik ghett, se kterými se obvykle pojí i nárůst kriminality.

Brázová (2011) se zabývá podle ní třemi nejdůležitějšími negativními fenomény spojenými s migrací. Jsou jimi sekuritizace migrace, obchod s lidmi a migrace, jako důsledek rozvojových projektů. I přesto, že zmíněné fenomény nejsou obvykle dávány do souvislosti s rozvojem, mají svůj význam (Brázová, 2011).

Sekuritizaci migrace rozumíme propojování migrace s bezpečnostní problematikou. Podle Kicingera (2004) je migrace brána jako důsledek bezpečnostních hrozeb (války, etnické konflikty, porušování lidských práv), migrace je sama bezpečnostní hrozbou a za třetí migrace je příčinou vzniku dalších hrozeb (xenofobie, rasismus).

Jak píše Brázová (2011) obchod s lidmi, neboli trafficking, má své ekonomická, sociální a zdravotní dopady. Obchod s lidmi popírá veškeré výhody pracovní migrace, migranti jsou často vykořisťováni a dostává se jim velmi malého výdělků. Často většina peněz končí v rukou organizovaného zločinu a migrantovy nezůstává dostatek financí pro remitence, tedy zasílání finančních prostředků rodině do země původu.

Ani samotný rozvoj nelze chápat veskrze pozitivně. Urbanistický rozvoj, stavba velkých přehrad, silniční infrastruktura, to vše ovlivňuje obyvatelstvo v místě stavby, kdy může být součástí realizace jejich nucené přemístění. Podle odhadu musí ročně, jako důsledek těchto velkých rozvojových projektů, migrovat až 10 milionů lidí. Ve výsledku tak mnohdy lidé skončí v horších podmínkách oproti přechozímu stavu (Brázová, 2011).

Výše zmíněné remitence mají významnou souvislost s migrací. Jsou vnímány jako klíčový prvek, který spojuje problematiku migrace a rozvoje. Jak píše Barajas et al. (2009) remitence tvoří jedny z nejvyšších finančních proudů, jež jdou do rozvojových zemí. Obdržené finanční prostředky rodiny často využívají na nutnou spotřebu (oblečení, jídlo, přístřeší). Přesto dále

Barajas et al. (2009) tvrdí, že v konečném důsledku při důkladném zkoumání nelze nalézt signifikantní pozitivní přínos pro dlouhodobý růst v těchto lokalitách. Jedním z důvodů může být, že se nevyužívají jako investice, ale spíše jako sociální pojistka pro rodiny, aby si pořídili, co potřebují. Oproti tomu Batista, Narcisco a Newman (2014) nahlíží na remittance pozitivněji. Tvrdí, že většina empirických studií poukazuje na pozitivní dopad na spotřebu, investice do podnikání a do lidského kapitálu. Podle Batisty, Narcisca a Newmana (2014) je důležité brát v potaz fakt, že změny v imigračních politikách, směnných kurzech nebo makroekonomických politika hostitelského státu mají vliv i na země zdrojové. Nehledě na rozdílné názory ohledně přínosu remitencí tyto finanční zdroje přináší jisté důsledky pro země a je tak žádoucí je zmínit.

Výhodami a nevýhodami remitencí se zabývá i Drbohlav (2015) v souvislosti s ukrajinskou pracovní migrací do České republiky, byť podotýká, že zmíněné případy poskytují spíše zjednodušující obraz s nejčastěji uváděnými pozitivy a negativy. Remittance mohou zvyšovat životní úroveň jednotlivců a rodin, jsou stabilním zdrojem financí v ekonomice, kdy nejsou limitovány byrokraticky a míří přímo tam, kam jsou potřeba. Dále stojí za zvyšováním poptávky a spotřeby a zvětšují finanční trh. Celkově mají remittance dalekosáhlý multiplikační efekt. Avšak tyto finanční toky také mohou stát za zvyšováním inflace. Dále mohou mít podíl na revaluaci měny, tím komplikovat export a naopak zvyšovat poptávku po importu, čímž se snižuje poptávka po domácím zboží. Remittance stojí za vytvářením tzv. kultury závislosti, kdy rodiny migrantů mohou mít menší motivaci pracovat. Mohou též také posilovat i růst regionálních disparit. Vývoji remitencí na území EU a ČR bude dán prostor v kapitole č. 3.

Špatný ekonomický vývoj a další okolnosti mohou vést až ke kulturním konfliktům. Kultura přijímajících zemí je ovlivňována přítomností migrantů. Ovšem i země původu mohou být zasaženy. Při dlouhotrvajícím odlivu obyvatelstva se migrace stává součástí hodnot země a vzniká tzv. „kultura migrace“ (Massey et al., 1993). Kromě toho může v takové situaci docházet k „odlivu mozků“ a poklesu množství pracovních sil. Záleží tedy na aktuální ekonomické situaci v konkrétní zemi, aby se dalo určit, jaké dopady může migrace mít. Přítomnost migrantů může jednak přispívat k hospodářskému růstu, ale v období krize zase může docházet k zátěži sociálního systému, mezikulturním konfliktům, ale také například k rostoucí kriminalitě. Pokud je přijímající společnost otevřená, může migrace obohatit místní kulturu, naopak odmítání může podpořit růst sociálně vyloučených komunit.

2. INTEGRACE

Patrně nejdůležitějším bodem v procesu dlouhodobé nebo trvalé migrace cizinců je jejich integrace. Pod pojmem integrace v kontextu migrace rozumíme začlenění, zapojení migranta do nové společnosti. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí (2016) má integrace za cíl „*oboustranně přínosné nekonfliktní soužití cizinců a majoritní společnosti.*“ Integrace má přímou návaznost na socioekonomické důsledky, jež přináší přítomnost cizinců v určitém státu, kdy správně provedená integrace zvyšuje šanci na eliminaci nežádoucích společenských prvků (kriminalita, nezaměstnanost apod.). Úspěšná integrace záleží na mnoha faktorech: správně zvolená migrační politika, přijetí cizince okolím, národnost cizince, zda již někoho v nové zemi zná, ale hlavní je jeho ochota se do nové společnosti integrovat. Co se týče začleňování cizinců, obvykle se v českých publikacích a různých dokumentech setkáme s tímto výrazem, nicméně problematika začleňování do nové společnosti je poněkud komplikovanější a proto se jí bude následující kapitola více věnovat.

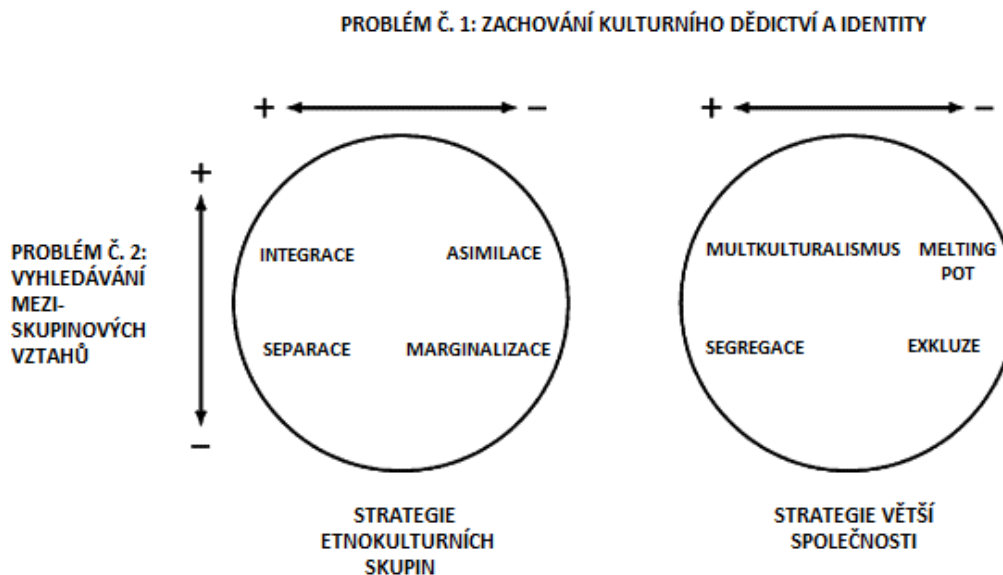
V souvislosti s integrací je nejdříve nutné si definovat pojem **akulturace**. Vztahy mezi jednotlivými etniky se již zabývá například tzv. mezikulturní psychologie. Zde se dozvídáme, že jednotlivé země a kultury se mírou přijetí cizinců liší. V jedněch dochází k dominantnímu postavení jednoho etnika nad druhým, v druhých zemích zase dochází k akulturaci, kdy na sebe působením odlišných kultur dochází ke změnám v jedné nebo v obou kulturách (Výrost, Slaměník, 2008). Pojem akulturace upřesňuje definice ve Výkladovém slovníku migrační terminologie, kdy je tento pojem popsán jako „*proces postupného přijímání prvků nové kultury (názorů, termínů, chování, institucí) jednotlivci, skupinami nebo společenskými vrstvami pocházejícími z jiného kulturního prostředí.*“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 25). Tato adaptace vzniká prostřednictvím silných interakcí mezi jednotlivými kulturami díky migraci a mezinárodním obchodním stykům. Když dochází k akulturaci, jedna skupina přijme veřejně znaky skupiny druhé, avšak v soukromí si ponechává svojí původní kulturu. Díky akulturaci může docházet i ke vzniku nových kultur, která obsahuje prvky dvou původních nyní již smíšených kultur (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011).

„*Kritériem akulturace je podle některých autorů asimilace (přizpůsobení se kontaktní kultuře), podle jiných integrace (bikulturnost).*“ (Výrost, Slaměník, 2008: 381). **Asimilaci** definuje opět i Výkladový slovník migrační terminologie a to jako „*přizpůsobení jedné, zpravidla minoritní etnické či sociální skupiny většinové společnosti (...)* Asimilace je nejzazší formou akulturace“ (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 25). Asimilovaná skupina přijímá od majoritní společnosti nejenom jazyk, ale i morálku, chování, nové zvyky a tradice. Přesto

se většinou nikdy původní kultura zcela nevytratí. Pokud je skupina asimilovaná, znamená to, že není sociální odlišná od většinové společnosti. (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011).

Berry (2001) definoval celkem 8 druhů akulturace (obrázek č. 3). Nejdříve si pokládá první otázku, zda si menšina při styku s novou kulturou svoji kulturní identitu uchovává nebo se jí vzdává (viz. Problém č. 1), zadruhé řeší, zda se snaží nebo nesnaží o kontakt s majoritní kulturou (viz. Problém č. 2). Na základě toho je možné získat kulturní strategii imigrantů a to konkrétně asimilaci, separaci, integraci a marginalizace. Při integraci si migrant zachovává svoji kulturu a snaží se o kontakt s většinovou společností, během asimilace se svojí kulturu vzdává, ale vztahy s většinovou komunitou udržuje. Během separace a marginalizace se dominantní kultury migranti straní, zatímco během separace si aspoň ponechávají svoji kulturu, zatímco u marginalizace ztrácejí i ji. Marginalizace se tak dá považovat za nejméně výhodnou akulturační strategii.

Obrázek 3: Kulturní strategie u migrantů a přijímací společnosti

Zdroj: Berry (2001: 4)

Avšak výše zmíněné strategie zahrnují dobrovolnost rozhodnutí migrantů. Proto se Berry rozhodl (2001) rozšířit koncept o třetí dimenzi, řešící, zda dominantní skupina hraje důležitou roli ve výběru akulturace. Na základě toho popisuje multikulturalismus, melting pot, segregaci a exkluzi, které jsou ekvivalenty strategií v prvním případě, s tím rozdílem, že v tento moment má určující vliv hlavní skupina populace.

2.1. Multikulturalismus versus asimilacionismus

S výše zmíněnými koncepty se lze setkávat poměrně často. Rozšířená je polemika multikulturalistické společnosti, tedy společnosti, kdy vedle sebe koexistují různé kultury jak přijímací společnosti, tak kultura migrantů, versus asimilace cizinců, kdy se původní zvyky vytrácejí a cizinci jsou nuceni splynout s novou společností. Berryho (2001) definici multikulturalismu, lze doplnit o následující popis ze slovníku IOM, která shrnuje multikulturalismus jako *„přístup k integraci, který uznává, usměrňuje a maximalizuje přínosy z kulturní diverzity. Migranti zůstávají odlišitelní od většinové společnosti díky uchování vlastního jazyka, kultury a společenského chování, aniž by tím ohrožovali kulturní identitu.“* (Andrlová, Dumont, Kastnerová, 2011: 53). Nutno též podotknout, že *„neexistuje-li jediná národní kultura s jedinou sadou hodnot závažnou pro všechny subkultury, pak také není možné chtít po přistěhovalcích, aby se do ní asimilovaly.“* (Baršová, Barša, 2005: 39).

V minulosti byla vyžadována asimilace imigrantů, nicméně poválečný vývoj s sebou překvapivě přinesl mnoho nových životních stylů a subkultur. Asimilace postupně dostává pejorativní nádech a tudíž je později nahrazena výrazem integrace. Po přistěhovalcích je možné chtít jen asimilaci do občanského národa, ale ne do životního stylu. Redukce podmínek pro členství v určité společnosti pak vede k multikulturalismu. V počátcích multikulturalismus vzniknul jako nezamýšlený důsledek nediskriminace. Později, konkrétně od přelomu 60. a 70. let, začíná být pluralita skupin vnímána jako cílové veřejné dobro. Dochází k oslavě plurality skupin, od původní potřeby univerzální identity jednotlivce. Imigrant je vnímán hlavně jako člen určité skupiny a do společnosti se má integrovat právě s pomocí jeho příslušné skupiny. V reálu je kladen důraz na inkorporaci skupin, byť je také deklarována snaha o zajištění individuálních práv a různých příležitostí. Avšak později důraz na skupinovou identitu před individuální vedl k rostoucí segregaci a nedostatečné individuální občanské a socioekonomické integraci imigrantů (Baršová, Barša, 2005).

Velkým kritikem multikulturalismus je Giovanni Sartori (2005), který tvrdí, že ideálním modelem dnešní společnosti není multikulturalismus, ale **pluralismus**. Často dochází k zaměňování těchto pojmů, kdy obě tyto varianty jsou otevřené cizím kulturám, avšak rizikem je přílišná otevřenost, jež v konečném důsledku může vyústit až v destrukci společnosti. Uvádí, že tolerance je předpokladem pluralismu. Sartori (2005) odmítá automatický nárok na občanství a to s ohledem na to, že pokud chce někdo získat občanství, musí dodržovat jisté standardy a být pozitivním členem společnosti. Dále tvrdí, že přiznané občanství jakožto záruka integrace je mýtus. To jak se dnes prosazuje multikulturalismus je

antipluralitní, mnohost je vynucována, stavěna na odlišnostech a zdůrazňována, čímž jen podporuje dezintegraci. Pluralismus tvrdí, že nesouhlasné názory patří k hodnotám, jež obohacují jedince.

Pro doplnění stojí za zmínku tři Evropské modely integrace, které definují Baršová a Barša (2005):

- **Etnicko-exklusivistický model**, kdy je pobyt imigrantů brán pouze jako dočasný a kdy dochází k etnické segregaci. Za příklad státu, který využíval tento model, může být jmenováno Německo.
- **Pluralistický model**, kdy je imigrace trvalá a kdy jsou imigranti bráni jako odlišná komunita, s kterou je ale žádoucí harmonické soužití. Tento přístup uplatňuje Spojené království
- **Asimilační model**, který je spojován typicky s Francií. S asimilačním modelem se pojí třetí francouzská republika, která rozvinula představu **tyglíku**⁶, v němž se různé skupiny, etnicity a odlišné regionální příslušnosti přetaví do jedné homogenní skupiny. Po přistěhovalcích bylo vyžadováno, aby se vzdali své původní identity a plně přijali vše, co se týkalo nové země.

S podobným pojmem k tyglíku se lze setkat i na půdě Spojených států amerických, kdy se k popisu situace využívá tzv. **Melting Pot** neboli **tavící kotlík kultur**. Podle něj jsou Spojené státy americké zemí přistěhovalců, kteří se rozhodli, že do nové země přenesou jen to nejlepší, co si s sebou přivezli a jejich společná snaha a spolupráce z nich utvoří jednotný celek, ve kterém se homogenizovaly všechny kulturní rozdíly. Avšak ukázalo se, že tento koncept je prakticky nereálný a tudíž byl nahrazen novou teorií **Beyond the Melting Pot**. V tomto konceptu nedochází k homogenizaci sledovaných přistěhovaleckých skupin. Namísto toho se dozvídáme, že etnické skupiny jsou formou adaptace na nové prostředí. Jsou vyvíjejícím se útvarem se sociálními vazbami a ne jen přistěhovalci v kulturním šoku. Namísto tavícího kotlíku tak vznikla tzv. **salátová mísa** (Uherek et al., 2016), též široce používaný výraz v kontextu se studii o Americe.

2.2. Indikátory integrace

Integrace probíhá na mnoha úrovních. Rozlišujeme strukturální, kulturní, sociální, identifikační a vnější sféru integrace. Strukturální integrací rozumíme nabývání práv v institucích přijímacího státu. Kulturní sféra zahrnuje změny v chování a postojích daného

---

⁶ Nádoba sloužící k tavení kovů

jedinice, kdežto sociální integrace zahrnuje členství v různých klubech nebo nová přátelství. Posléze identifikační sféra integrace značí, jak sám název vypovídá míru identifikace a sounáležitosti s novou společností a v nepolední řadě vnější sféra integrace značí míru přijetí cizince od nové společnosti (Drbohlav, 2010).

Drbohlav (2010) se dále ve své publikaci snaží o systematictější zhodnocení integrace pomocí několika indikátorů míry integrace. Nicméně podotýká, že sledování úspěšnosti nebo neúspěšnosti integrace je v České republice komplikované kvůli nedostatečnému monitoringu integrace a nedostatku vhodných dat pro analýzu. Jedním z problémů je také fakt, že jakmile cizinec získá české státní občanství, automaticky tak vypadá ze sledovaných tabulek, nicméně ani nový status není zárukou úspěšné integrace.

K významným indikátorům patří nezaměstnanost cizinců, respektive jejich zaměstnanost na místním trhu práce, míra využití sociálních dávek, účast v politice, výše kriminality, demografické chování, jazyk, fenomén smíšených manželství. Přesto je práce s těmito daty komplikovaná. Některá jsou obtížně dostupná, například pro účast v politice musí být člověk občanem České republiky, a tudíž obvykle ze statistik týkajících se cizinců vypadává (Drbohlav, 2010).

Zá účelem lepší srovnatelnosti států Evropské unie byly též vytvořeny indikátory integrace a to na konferenci v Zaragoze roku 2011. Zvolené indikátory byly posléze podrobněji rozpracovány v pilotní studii s názvem Indikátory integrace imigrantů a o dva roky později došlo ještě k navržení doplňkových ukazatelů v reportu Použití ukazatelů EU Integrace přistěhovalců.

Tabulka č. 3 zobrazuje rozdělení původních indikátorů ze Zaragozy. Záleží na délce doby strávené v nové zemi – čím déle, tím lepší integrace (Huddleston, Niessen, Tjaden, 2013). Vidíme zde, že indikátory jsou děleny do 5 kategorií a to zaměstnanost, vzdělání, sociální inkluze, aktivní občanství a vítající společnost. Některé kategorie (zaměstnanost, vzdělání) dávají jasně vědět, čeho se budou týkat, nicméně ty zbývající na první pohled působí poněkud nejasně (sociální inkluze, aktivní občanství, vítající společnost). Část indikátorů lze jednoznačně a relativně snadno určit (například míra zaměstnanosti, nejvyšší dosažené vzdělání, vlastnictví nemovitostí), avšak u ostatních je to složitější (míra naturalizace, pocit, že někam zapadáme). Nízké úspěchy ve vzdělání lze hodnotit individuálně, stejně tak pocit, že někam zapadáme.

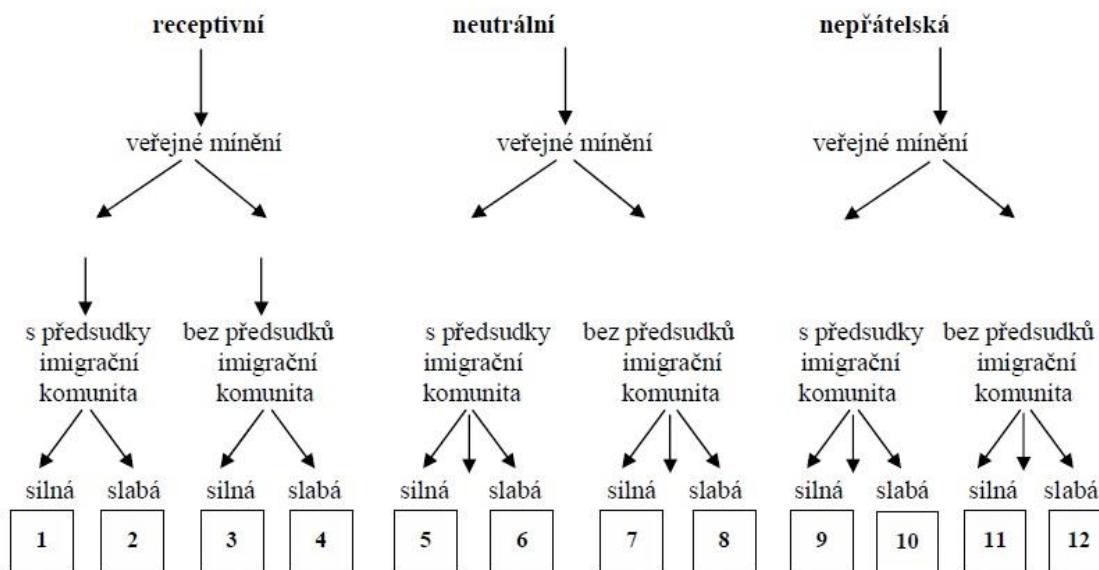
Tabulka 3: Indikátory integrace

Zaměstnanost	Vzdělání	Sociální inkluze	Aktivní občanství	Vítající společnost
Míra zaměstnanosti	Nejvyšší dosažené vzdělání	V ohrožení chudoby (sociální exkluze)	Míra naturalizace	Zkušenost s diskriminací
Míra nezaměstnanosti	Terciální výsledky	Příjem	Podíl na dlouhodobém bydlení	Důvěra ve veřejné instituce
Míra aktivity	Předčasné ukončování školní docházky	Přiznaný zdravotní stav	Podíl volených cizinců	Pocit, že někam zapadáme
Míra samostatné výdělečné činnosti	Nízké úspěchy	Vlastnictví nemovitosti	Volební účast	
Překvalifikovanost	Jazykové dovednosti nerodilých mluvčích			

Zdroj: Huddleston, Tjaden, Niessen (2013: 9)

Jeden z významných analytiků problematiky migrace Alejandro Portes navrhl teoretický model integrace (1995) viz obrázek č. 4. Model pracuje s charakteristikami hostitelské země a charakteristikami migranta a tím určí pozici jedince z hlediska toho, jak snadno nebo obtížně se může integrovat. Nejdříve jeho pozici ovlivňuje způsob, jakým cizinec přicestoval do země. Vůči legálním migrantům je vládní politika neutrální, do receptivní kategorie spadají azylanti a do nepřátelské kategorie ilegální imigranti. V druhé fázi ovlivňuje přijetí veřejné mínění, kdy záleží na tom, z jaké země, migrant přicestoval, případně jakého je etnika, jelikož vůči některým může mít společnost předsudky. Jejich odmítnutí pak vede k exkluzi.

Vládní politika vůči imigrantům

Obrázek 4: Model integrace cizinců

Zdroj: Rabušic, Burjanek, (2003: 33)

2.3. Integrace cizinců v EU

Řízení integrace cizinců v EU je komplexním procesem v různých oblastech politiky a to na lokální, národní a nadnárodní úrovni. Na lokální úrovni jsou státní instituce klíčovými aktéry v poskytování integračních služeb, zejména těch týkajících se bydlení a socioekonomické situace cizinců. Na národní úrovni řeší různá ministerstva mající spojitost s migrační problematikou vzdělávání, zaměstnání nebo sociální inkluzi. A na nadnárodní úrovni hrají instituce EU roli v podpoře členských států prostřednictvím koordinace, základního financování a výměny informací. Evropská unie jako taková nemůže stanovovat integrační strategie jednotlivých členských států. Místo toho podporuje kooperaci na společných integračních výzvách nebo se snaží na národní úrovni vylepšit struktury řídicí integraci (Desiderio, Weinar, 2004).

Začátky evropská spolupráce na integraci cizinců mimo EU se datují k zvláštnímu zasedání Evropské rady v Tampere roku 1999, kdy členské státy požadovaly dynamičtější imigrační politiku. Jako první nástroj pro koordinaci integračních mechanismů vznikla síť tzv. Národních kontaktních míst pro integraci. Tato síť spojuje vládní úředníky mající na starost integraci, kdy se tyto osoby několikrát ročně setkávají a vyměňují si informace či osvědčené postupy v managementu integrace (Desiderio, Weinar, 2004).

V roce 2004 byly odsouhlaseny základní společné zásady integrační politiky přistěhovalců, které mají za cíl poskytnout společný rámec pro utváření migrační politiky. Politika EU byla dále formována prostřednictvím Stockholmského programu (2009) nebo Strategie Evropa 2020. V roce 2011 vydala Evropská komise dokument s názvem Evropská agenda pro integraci cizinců ze zemí mimo EU, jejímž cílem bylo zvýšit ekonomickou, sociální a kulturní participaci u migrantů s pomocí vhodné politiky lokální úrovně. Snahou bylo, aby EU využila potenciálu a rozmanitosti, jež migrace nabízí. K dalším dokumentům přijatým Evropskou komisí patří Akční plán pro integraci státních příslušníků třetích zemí vydaný roku 2016. Tento akční plán podporuje členské státy při rozvoji jejich integrační politiky a popisuje opatření, jež v souvislosti s tím Evropská komise implementuje (Evropská komise, 2019b).

2.3.1. Integrace cizinců v České republice

Integrace a integrační politika je součástí migrační politiky. Hlavním dokumentem vydaným Ministerstvem vnitra a zabývajícím se integrací cizinců v České republice je tzv. Koncepce integrace cizinců, která analyzuje ukazatele integrace a definuje její bariéry a na základě toho upravuje politiky integrace cizinců. Mimoto se s jednou výjimkou každoročně vydává ještě Postup při realizaci aktualizované koncepce. První Koncepce integrace cizinců byla přijata 11. prosince 2000 a od té doby byla třikrát aktualizována a rozšířena (v roce 2006, 2011, 2016). Nicméně podle Drbohlava (2010) byla zmiňovaná první koncepce nedostatečně efektivní a soustředovala se dominantně na zajištění práv cizinců, zatímco ignorovala jejich sociální potřeby. Nejnovější koncepce z roku 2016 již klade důraz i na jednotlivce a jeho osobní úsilí a odpovědnost. Je nutná oboustranná spolupráce mezi migranty, kteří se mají přizpůsobit nové společnosti, a společností, která by měla vytvářet podmínky pro jejich začleňování. Podle Koncepce je integrace v Česku brána jako proces sjednocování migrantů a občanů republiky do jedné společnosti.

Cílovou skupinou, na kterou se oblast integrace soustřeďuje, jsou občané třetích zemí, kteří dlouhodobě a legálně pobývají na území státu, ale i majoritní společnost, která má též vliv na integraci cizinců. Za cílovou skupinu nejsou považováni žadatelé o mezinárodní ochranu, byť je jim umožněno využívat integrační nástroje podle jejich potřeb. Integrační politika se soustřeďuje obzvláště na jedince v znevýhodněném nebo zranitelném postavení (zejména ženy cizinky, děti a mládež) (Ministerstvo vnitra, 2018).

V Postupu při realizaci Koncepce integrace cizinců (2018) je definováno 5 klíčových integračních oblastí, kterými jsou český jazyk, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti, dobré vztahy mezi komunitami, nabývání práv v závislosti na délce pobytu. Dle

koncepte má znalost jazyka významný vliv nejen na práci, ale i sociální potenciál. Čeština je jazyk komplikovaný a znalost druhého dorozumívacího jazyka není samozřejmostí, je nezbytná aspoň základní znalost pro interakci s majoritní společností. Mimoto do budoucna je jednou z priorit zavedení zkoušky ze znalosti jazyka na úrovni A2 pro případný trvalý pobyt. Bod ekonomická soběstačnost zahrnuje zavádění nástrojů pro usnadňování vstupu cizinců na místní pracovní trh, jejich setrvání na tomto trhu, ale i ochranu před diskriminací. Cílem je, aby cizinci byli schopni zaopatřit sebe a svoji případnou rodinu, aby nebyli odkázáni na pomoc státu. Orientace cizince ve společnosti se týká informovanosti nejen ohledně institucí sloužících jako podpora cizinců, českých reálií, možností sebevzdělávání, ale hlavně se týká také znalosti legislativních procedur souvisejících se setrváním jedince v České republice. Podpora dobrých mezikulturních vztahů je oboustranným procesem, kdy je žádoucí nejen motivace cizinců k interakci a aktivnímu zapojení s majoritní společností, ale i podpora veřejnosti k otevřenosti, vzájemnému dialogu a aktivitám propojujícím kultury, aby došlo k prevenci nebo eliminaci nežádoucích společenských jevů jako je xenofobie, rasismus a další. Je nezbytné vzájemné uvědomění pochopení hodnot obou kultur. Poslední bod, postupné nebývání práv v závislosti na délce pobytu, je silným motivačním faktorem pro cizince. Bez ohledu na délce pobytu se cizinci pohybují v jasném právním rámci. Získání trvalého pobytu je nejvyšším pobytovým statutem, kdy cizinec získá v plném rozsahu sociální práva nebo přístup k veřejnému pojištění. Při získání českého občanství pak mají nejen politická práva, ale i povinnosti občana republiky (Ministerstvo vnitra, 2018).

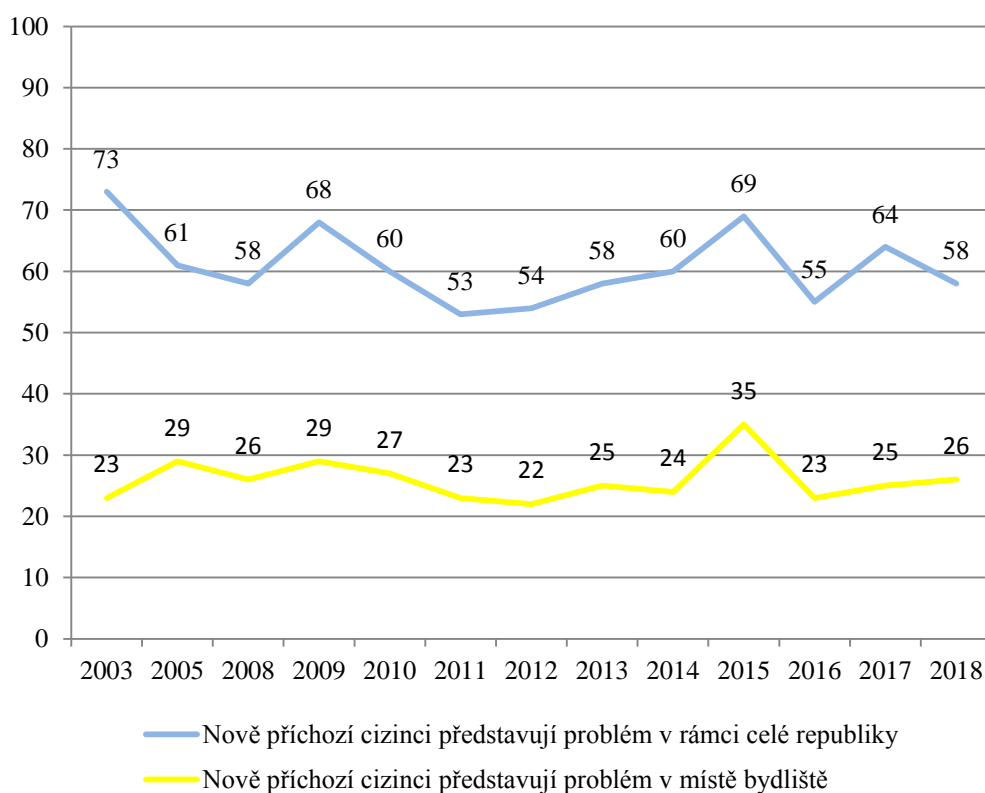
2.3.2. Veřejné mínění o přítomnosti cizinců v ČR

Jak se již píše výše, jedním s vnějších faktorů majících vliv na úspěšnou integraci je přijetí migrantů okolní společností. Přijetí místní společností samozřejmě není zdaleka absolutní zárukou na úspěšnou adaptaci migranta, nicméně může ji značně ovlivnit. Stigmatizace a stranění se cizincům může jen prohlubovat rozdíly mezi lidmi a podporovat tak nežádoucí chování. Nicméně samozřejmě záleží i na ochotě nově příchozího se začlenit a bezproblémově fungovat v nové zemi. Výzkumem vnímání cizinců se zabývá například Centrum pro výzkum veřejného mínění nebo Ústav empirických výzkumů STEM, jež provádí pravidelný šetření.

Centrum pro výzkum veřejného mínění pravidelně provádí průzkum ohledně postoje české veřejnosti k cizincům. Stejně tak tomu bylo v roce 2018. Celkově byly zjištěny zajímavé výsledky. Celkem 58 % dotazovaných vnímá cizince jako problém pro náš stát jako celek. Oproti tomu pouze 26 % respondentů, kteří již mají zkušenosti s cizinci přímo v místě

bydliště, hodnotili nově příchozí problematicky. Obrázek č. 5 ukazuje, jak se tento názor vyvíjel od počátku roku 2003. Co se týče názoru, že cizinci představují problém pro Českou republiku jako celek, hodnoty dosáhly maxima na začátku výzkumu v roce 2003. Poté procenta oscilují, kdy dosahují vyšších hodnot ještě v letech 2009 a 2015. Zvýšení hodnot v roce 2015 může být způsobeno Evropskou migrační krizí, která tou dobou vyvrcholila. Celkově se ale výsledky pohybují nad 50% a tudíž více než polovina respondentů vnímá cizince jako problém a to značí, že přístup k nově příchozím je v České republice spíše kritický. Zajímavý je fakt, že když přijde na hodnocení cizinců v místě bydliště, vyjadřovali se respondenti méně kriticky, kdy za dobu měření hodnoty oscilují mezi 23 – 29 %, opět s výjimkou roku 2015 s 35 %, opět pravděpodobně díky kulminaci migrační krizi (CVVM, 2018). Je tak tedy možné, že názory respondentů jsou spíše utvářeny na základě nějakého obecně přijímaného názoru než díky osobní zkušenosti s cizinci.

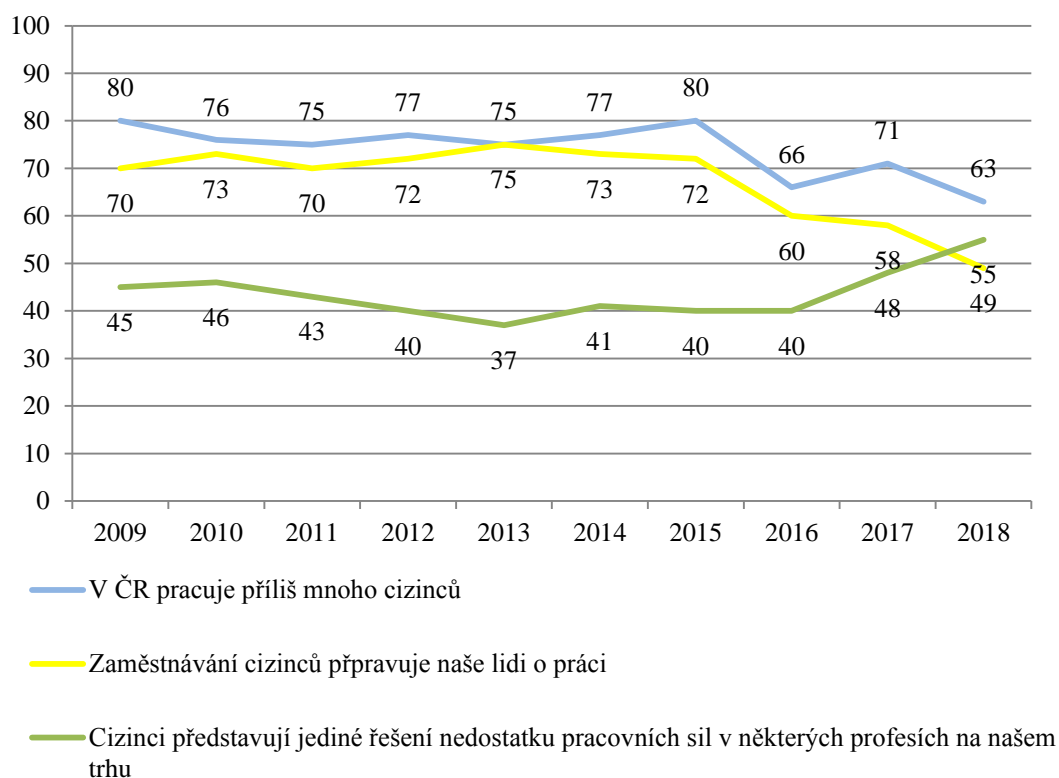

Obrázek 5: Vývoj názoru ohledně přítomnosti cizinců – odpověď souhlasím (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě CVVM (2018)

Obdobný výzkum jako CVVM prováděla i agentura STEM, ale mimo samotného postoje veřejnosti k cizincům zkoumala i názory populace ohledně jejich zaměstnávání. Dotazování je prováděno každoročně, avšak výstupy jsou uveřejňovány v nepravidelných intervalech. Změnu postojů v čase ilustruje následující obrázek č. 6 získaný z nejaktuálnějšího výzkumu

STEM (2018). Je zde patrné, že až do roku 2015 včetně hodnotí respondenti zaměstnanost cizinců poněkud kriticky. Až 80 % dotazovaných považuje počet pracujících cizinců za příliš vysoký. Mezi 70 – 75 % osciluje počet dotazovaných, jež si myslí, že cizinci připravují naše lidi o práci. Vzdělanější lidé jsou se svými výroky lehce liberálnější, nicméně různé skupiny (např. různé věkové kategorie, sociální skupiny, regiony) se v populaci se svými názory víceméně shodují. To opět poukazuje na fakt, že názory si lidé zřejmě utvářejí spíše na základě jakéhosi obecného povědomí, než díky osobní skutečnosti. Toto kritické hodnocení bylo možná také způsobeno hospodářskou krizí a vysokou nezaměstnaností. Nejkritičtěji se k cizincům vyjadřovali nezaměstnaní a důchodci a poté provozní pracovníci a dělníci, tedy lidé z takových profesí, v nichž často nacházejí uplatnění i cizinci. S klesající nezaměstnaností a pozitivním vývojem ekonomiky se již mění názory české veřejnosti, jak ukazují v grafu pozdější roky (STEM, 2009; STEM, 2012; STEM, 2014; STEM, 2016; STEM, 2018).

Obrázek 6: Vývoj názorů ohledně zaměstnávání cizinců – odpověď souhlasím (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě STEM, Trendy (2009-2018)

Z výsledků lze vyčíst, že převažuje spíše kritické vnímání přítomnosti cizinců v České republice. Otázkou je, na kolik jsou tato přesvědčení podložena skutečnými osobními zkušenostmi a na kolik byli respondenti ovlivněni informacemi z doslechu nebo médií. Negativní pocity spojené s cizinci mohou být zapříčiněny neznalostí a strachem z neznámého,

jež nutně nemusí vést k nejzazší formě, xenofobii, nicméně vztah k cizincům ovlivňují. Česká republika také není příliš multikulturní, je zde menší počet cizinců oproti například Francii. V neposlední řadě může mít teoreticky vliv i historie, kdy byli Češi podrobeným národem a součástí vyšších nadřazených celků, což mohlo u některých v paměti zanechat obavy z cizího vpádu jiných národností.

3. SOUČASNÁ MIGRAČNÍ SITUACE V EVROPSKÉ UNII

V posledních letech došlo bezpochyby k nárůstu migrace. Na základě imigrace a emigrace dochází ke změně ve struktuře populace, kdy se postupně mění podíl cizinců na celkové populaci. Ovlivněna je ekonomická situace a sociální sféra. Když přijde na zkoumání migrace podle Massey et al. (1998) je problémem, že literatura týkající se mezinárodní migrace není empirická. Často je jen popisná, plná polemických argumentů, s omezeným použitím pro testování teorií. Evropská literatura obsahuje ještě méně empirických výzkumů, než ta v Severní Americe. Massey et al. (1998) zmiňuje dva důvody, které mají vliv na stávající kritickou situaci ohledně výzkumů mezinárodní migrace. Prvním z nich je nedostatek reprezentativních údajů, kdy některé země teprve nedávno začaly sbírat a zveřejňovat data ohledně migrace. Druhým z důvodů je už několikrát zmiňovaná absence obecně uznávané teorie, která by usnadnila akumulaci znalostí. Palát (2015) zdůrazňuje význam mezinárodní migrace a jejího zkoumání, jelikož migrace ovlivňuje změny v populaci a tím i populační prognózy. Migrace například kladně ovlivňuje populační přírůstek, jelikož plodnost u migrantů bývá obvykle vyšší než u přijímací populace.

Následující část diplomové práce si proto klade za cíl analyzovat současnou migrační situaci. Po seznámení s metodologií, jež bude za zmíněným účelem využita, přijde jako první na řadu nastínění situace ve státech Evropské unie následované údaji o migraci v České republice jako celku. Poté již v další kapitole bude přistoupeno k rozboru migrace na regionální úrovni.

3.1. Metodika analýzy na úrovni EU a ČR

Cíl diplomové práce je sice zaměřen na migrační situaci v regionech České republiky, pro vysvětlení problematiky z širšího úhlu pohledu je však žádoucí nastínit problém i na úrovni Evropské unie, jíž je ČR nedílnou součástí, a kterou je migrační situace v ČR do jisté míry ovlivňována. Analýza současné situace na úrovni EU bude pracovat celkem s 8 indikátory, z toho šest indikátorů je zároveň základními demografickými ukazateli spojenými s migrací, které zmiňuje například Příručka demografické statistiky vydaná Českým statistickým úřadem v roce 2001. Dva zbývající indikátory řeší remitence, jakožto významný ekonomický prvek migrace, jak podotýká i Drbohlav (2015). K vybraným indikátorům tedy patří:

- Vývoj hrubé migrace
- Podíl migrantů na celkové populaci

- Imigrace a emigrace v absolutních číslech
- Imigrace a emigrace na 1000 obyvatel středního stavu
- Migrační saldo na 1000 obyvatel středního stavu
- Index atraktivity
- Příliv a odliv remitencí
- Podíl remitencí na HDP

Hrubá migrace je součtem hrubé emigrace a imigrace a značí tak úhrn přistěhovalých (ČSÚ, 2001). V tomto případě bude zobrazen vývoj hrubé migrace na úrovni Evropské unie za určitý počet let, aby bylo zjištěno, k jak výraznému nárůstu v pohybu obyvatelstva v posledních letech dochází.

Indikátor emigrace a imigrace poukazuje na státy nejvíce zasažené migrací. Hodnoty v absolutních číslech jsou vhodné pro základní informovanost o problematice, hodnoty přepočtené na 1000 obyvatel středního stavu posléze lépe ilustrují vliv migrace na populaci konkrétního státu. Za podobným účelem byl zvolen jako indikátor ještě podíl migrantů na celkové populaci, který zároveň umožňuje srovnání mezi všemi státy.

Migračním saldem neboli čistou migrací, rozumíme rozdíl mezi počtem vystěhovalých a přistěhovalých. Spolu s přirozeným přírůstkem tvoří základ pro bilanci obyvatelstva. Kladné migrační saldo značí, že imigrace v daný rok převažovala nad emigrací a tudíž jedná se o migrační růst (zisk). Záporné saldo značí vyšší emigraci, neboli migrační úbytek (ztrátu) (ČSÚ, 2001). Nicméně jedná se o zobrazení v absolutních číslech, kdy je komparace zatížení jednotlivých států a jejich obyvatel poněkud nepřesná. Každá země má odlišnou rozlohu a odlišnou populaci a tudíž má i jinou kapacitu, kolik je schopná přijmout migrantů a kolik % z celkové populace pak budou migranti tvořit. Pro lepší porovnání tak zde bude využito migrační saldo na 1000 obyvatel středního stavu.

Dalším z indikátorů je index atraktivity, neboli index migračního salda nebo efektivity. Index reflektuje, jak migrace reaguje na ekonomické podmínky a změny, jež nastávají v jednotlivých územních jednotkách. Index se získá jako poměr migračního salda lomeno migračním objemem (součtem emigrace a migrace neboli hrubou migrací). Ve svém intervalu -1,0 až 1,0 poukazuje na efektivnost migrace. Hodnota -1,0 značí, že docházelo pouze k emigraci, kdežto 1,0 znamená samou imigraci (ČSÚ, 2001).

Remittance jsou významným ekonomickým faktorem spojeným s migrací a proto je důležité jejich vývoj, v kontextu dopadů migrace, analyzovat. Pod pojmem remittance lze rozumět finanční toky, kdy odtoky označují finanční transfery peněz, které migranti zasílají do zemí původu, a tím pádem přítoky jsou tedy finance, které rodiny obdrží od svých příbuzných v zahraničí.

Jako zkoumané období byly zvoleny roky 2000-2018 (při nedostupnosti dat rok 2017), s tím, že u většiny zkoumaných indikátorů bude provedeno porovnání v pětiletých intervalech. U indikátoru hrubé migrace bude zobrazena celá časová řada pro podrobnější ilustraci vývoje pohybu obyvatelstva. Poté pro ukázkou přílivu a odlivu remitencí bude zobrazen pouze rok 2018, jelikož hlavním cílem je poukázat na rozdíly ve výši mezi jednotlivými státy a pro tento účel byl shledán jeden rok dostačujícím. Dostupnost dat u jednotlivých zemí je odvislá od vstoupení země do EU, proto jsou některé informace nedostupné.

Vzhledem k tomu, že jsou již některé základní demografické údaje zobrazeny v části týkající se celé EU, pasáž týkající se ČR se jimi nebude znovu zabývat. Na úrovni České republiky tak byly pro doplnění obrazu o migraci zvoleny následující indikátory:

- Počet cizinců podle druhu pobytu
- Věkové rozložení cizinců
- Počet žadatelů a počet udělených azylů
- Nabytí státního občanství
- Zaměstnanost cizinců
- Remittance
- Kriminalita

Indikátor počet cizinců dle druhu pobytu rozlišuje pobyt na trvalý a dlouhodobý. Poukáže tak na tendence cizinců ohledně usazování v České republice.

Věkové složení cizinců bude zobrazeno ve formě věkové pyramidy, kdy bude graf zároveň doplněn o srovnání věkového rozložení u občanů České republiky.

Počet žadatelů o azyl a počet jejich udělení byl zvolen s ohledem na to, že statistiky týkající se cizinců v ČR jsou uváděny bez těchto azylantů, přesto by bylo vhodné zmínit alespoň, o jaký počet cizinců se jedná.

V návaznosti na počty azylantů bude dán prostor i počtu získaných občanství, jelikož po jeho nabytí jsou jedinci bráni jako právoplatní občané České republiky a tím pádem jsou tedy vyřazeni ze statistik týkajících se cizinců.

U indikátoru týkajícího se zaměstnanosti cizinců došlo v roce 2012 ke změně metodiky, kvůli změnám informačních systémů, což zapříčinilo, že od tohoto roku jsou dostupné pouze informace o počtu živnostníků. V letech 2014-2017 je pak zobrazen pouze kvalifikovaný odhad cizinců evidovaných na úradech práce, což označuje cizince v zaměstnaneckém poměru.

Indikátor týkající se remitencí tentokrát konkrétně řeší, do jakých zemí odchází z České republiky nejvíce financí a z jakých zemí naopak ČR nejvíce financí získává. Vzhledem k vysokému počtu zemí bude zobrazeno pouze 10 států s nejvyššími hodnotami.

Indikátor kriminality bude řešit podíl stíhaných, obžalovaných a odsouzených cizinců v porovnání k stíhaným, obžalovaným a odsouzeným českým občanům.

3.2. Migrační situace v EU

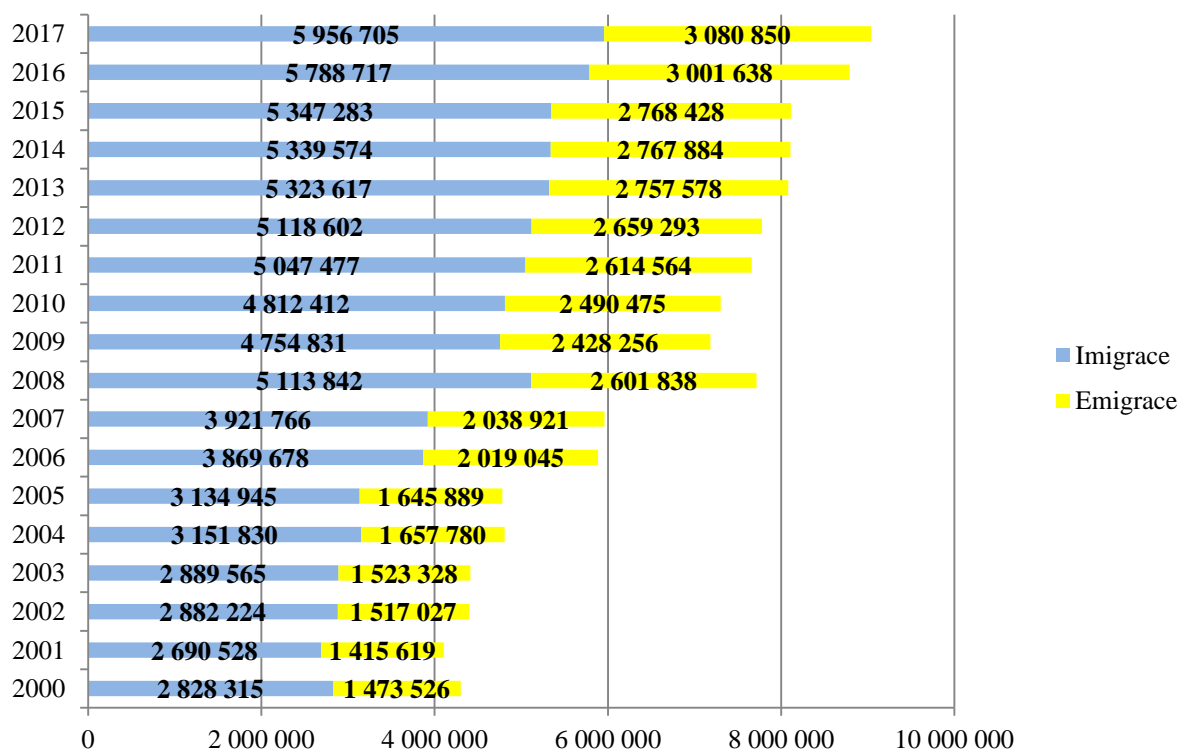
Migrace nebyla v Evropě vždycky taková jako dnes. Významný vliv na situaci v nedávné minulosti mělo rozdělení kontinentu železnou oponou, kdy se stěhování na v obou blocích odehrávalo s různou intenzitou a rozsahem. Docházelo i na migraci přes železnou oponu, avšak v tomto případě byla velmi omezená, a v případě té nelegální, až život ohrožující. Na migraci se tak dá pod vlivem historických okolností dívat různě. Proto budou v krátkosti nastíněny vybrané přístupy, které popisují základní migrační vlny, kterými Evropa v průběhu druhé poloviny 20. století prošla.

Palát (2015) popisuje 3 druhy vln od skončení druhé světové války, jsou jimi: vlny v nekomunistické Evropě, vlny v komunistických zemích a postkoloniální migrace. White (1993) identifikuje tři navzájem se překrývající vlny v nekomunistické Evropě a to pracovní migraci (do západní a severní Evropy, jako řešení nedostatku pracovníků), rodinnou migraci (slučování rodin a vytváření rodin nových) a za třetí post-industriální mobilitu (zahrnuje ilegální migraci, migraci vysoce kvalifikovaných pracovníků, azyl). Jak uvádí dále Palát (2015), migrace v komunistických zemích byla podstatně nižší, přesto existovala. Převládala migrace různých etnických skupin a odpůrců komunistického režimu. Dále například do Československa cestovali za prací vietnamští, polští nebo mongolští pracovníci. Migrace se v těchto zemích zvýšila až po pádu komunistického bloku. A nakonec podle Van de Kaa (1996) u postkoloniální migrace lze identifikovat též 3 migrační toky. Jednak jsou to vracející

se vojáci, úředníci, osadníci, za druhé obyvatelé bývalých kolonií a za třetí je to řetězová migrace.

3.2.1. Migrace v absolutním vyjádření

Pro začátek rozboru současné migrační situace v Evropské unii je vhodné podívat se na vývoj objemu migrace od roku 2000 do roku 2017 (obrázek č. 7). Jedná se o zobrazení migrace, jak mezi státy EU, tak i se státy třetích zemí. Z grafu je patrné, že za zkoumanou dobu došlo k znatelnému nárůstu a to o více jak 4 500 000 jedinců. Až na drobné propady (v letech 2001, 2003, 2005, 2009) si objem migrace drží rostoucí charakter. K znatelnému skokovému růstu imigrace i emigrace došlo v letech 2008, nejspíše vzhledem k tehdejší ekonomické situaci. Celkově ve všech případech imigrace převažuje emigraci, což znamená, že do států EU přicestuje více lidí, než z ní odchází, což má vliv na růst této populace.

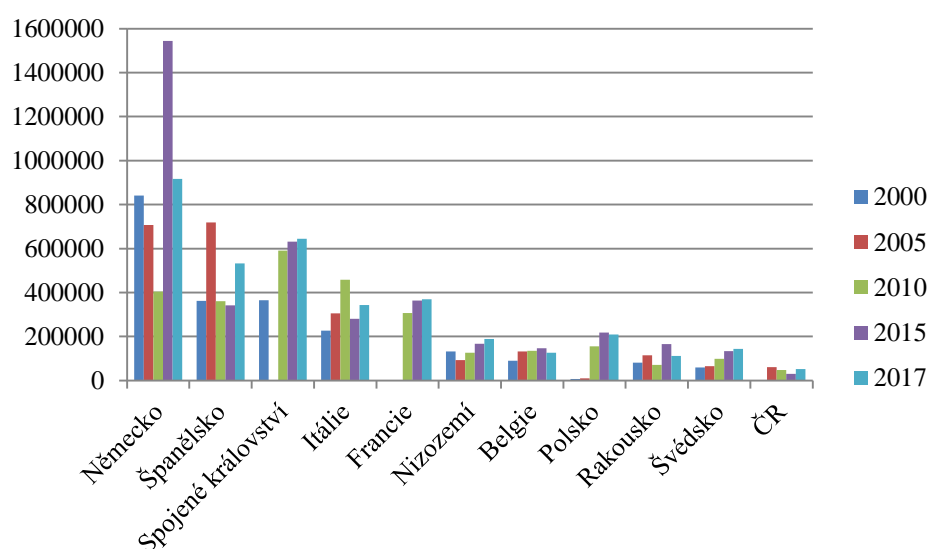
Obrázek 7: Vývoj hrubé migrace ve státech EU v letech 2000-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

V Evropské unii se nachází státy, které jsou výrazně zasaženy imigrací oproti ostatním. Obrázek č. 8 zobrazuje 10 států, ve kterých byla výše imigrace ve zkoumaných letech nejvyšší a pro srovnání je graf doplněn i o údaje týkající se České republiky. Vliv na velikost migrace má do značné míry velikost státu, respektive populace, kdy je velká země schopná pojmout větší množství imigrantů. Na první příčce se umístilo Německo, které dosahovalo

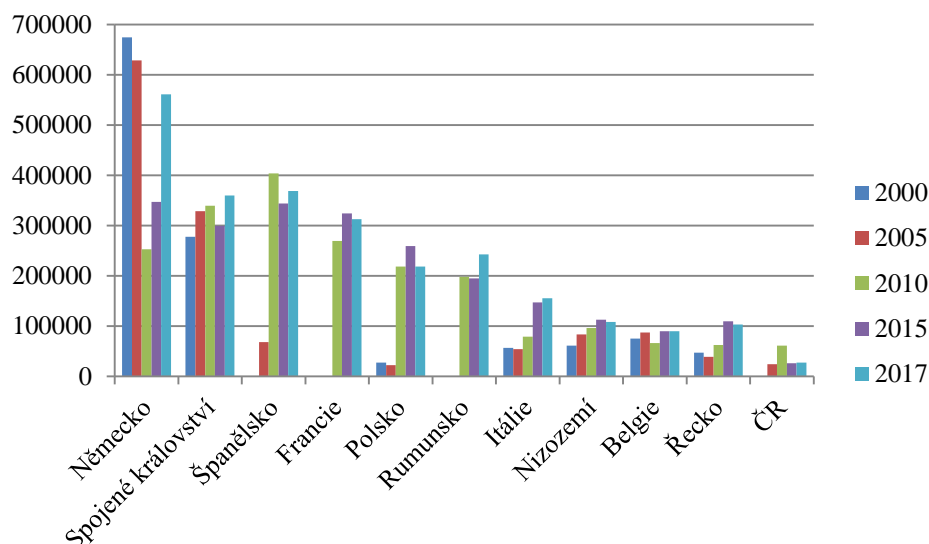
nejvyšší imigrace v roce 2015 s počtem 1 543 848 osob. Oproti roku 2010 se tak jedná téměř čtyřnásobný nárůst, který má svůj původ pravděpodobně díky Evropské migrační krizi, která tímto rokem kulminovala. Na druhém místě se umístilo Španělsko, které je nejspíše ovlivněno umístěním u Středoziemního moře a díky svojí blízkosti k africkému pobřeží. Poloha u moře má zřejmě vliv i na migraci do Itálie, kdežto například Spojené království a Francie jsou již dlouhá léta státy, na něž imigranti cílí pro jejich vyspělost, bohatství a lepší platové podmínky. Co se týče migrace z arabských zemí, v těchto zemích jsou početné komunity z minulosti a roli tak zda může hrát i slučování rodin. Česká republika se z hlediska objemu imigrace umístila na 16. místě. Nejnižší hodnoty dosahovala v roce 2015, kdy sem přicestovalo 29 602 cizinců.

Obrázek 8: Imigrace do států EU

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

Nyní přijde na řadu situace ohledně emigrace. Následující graf (obrázek č. 9) zobrazuje TOP 10 států s nejvyšší emigrací za zkoumanou dobu opět doplněný o hodnoty České republiky pro srovnání. Stejně jako u imigrace se na prvním místě umístilo Německo, které nejvyšší hodnoty dosahovalo v roce 2000 s 674 038 osob. Celkem 7 států s nejvyšší imigrací má i nejvyšší emigraci. Jedná se o Německo, Spojené království, Španělsko, Itálii, Francii, Nizozemí a Polsko. K nim zde přibylo ještě Rumunsko, Belgie a Řecko. Česká republika zaznamenala v roce 2010 skokový nárůst v emigraci. V roce 2010 dosahovala 61 069, v ostatních letech se drží mezi 24 000 až 27 000.

Obrázek 9: Emigrace ze států EU

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

3.2.2. Migrace v relativním vyjádření

Indikátory v absolutních číslech mají bezpochyby své opodstatnění, nicméně svůj význam mají také údaje relativní, a to jak v procentuálním vyjádření, tak přepočtené na 1000 obyvatel středního stavu, jelikož mohou poskytnout jiný úhel pohledu.

Tabulka č. 4 zobrazuje vývoj podílu migrantů na celkové populaci ve státech EU. Dané země lze rozdělit do tří skupin. Na začátek nutno podotknout, že u některých států jsou patrné oscilace hodnot, ale vzhledem k tomu, že se ve většině případů jedná o pohyb v desetinách procenta, lze tyto pohyby shledat jako nevýznamné. U první skupiny je vidět pokles podílu migrantů na celkové populaci. Jedná se o Českou republiku, Estonsko a Lotyšsko. Druhá a nejobsáhlejší skupina zahrnuje státy s rostoucím podílem: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Rakousko, Slovinsko, Švédsko a Spojené království. Třetí skupina států si drží zhruba stejnou úroveň podílu migrantů na populaci. Oscilace, které je u nich možné spatřit jsou opět v desetinách procenta, a tudíž jsou i zde nevýznamné. Jedná se o: Bulharsko, Chorvatsko, Litva, Maďarsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko. U Kypru a Španělska vidíme, že v roce 2010 byla hodnota nejvyšší a následující dva sledované roky jsou nižší, nicméně jsou rostoucí a tudíž je možné očekávat opět rostoucí tendence v podílu cizinců na celkové populaci.

Tabulka 4: Podíl migrantů na celkové populaci (v %)

STÁT/ROKY	2000	2005	2010	2015	2018
Belgie	10,95	11,33	14,19	17,67	19,38

Bulharsko			0,35	0,58	0,75
ČR	2,33	1,90	4,06	4,34	4,86
Dánsko	4,86	4,94	5,96	7,46	8,75
Estonsko	18,94		15,95	15,03	14,95
Finsko	1,69	2,06	2,89	4,00	4,50
Francie		5,77	5,92	6,57	7,00
Chorvatsko				0,87	1,27
Irsko	3,18	9,40	12,53	11,38	11,98
Itálie	2,23	4,15	6,16	8,25	8,51
Kypr	8,37	13,38	19,91	17,07	17,26
Litva		1,00	0,87	0,77	0,97
Lotyšsko	25,54	21,66	17,09	15,03	14,09
Lucembursko		39,81	42,96	45,95	47,84
Maďarsko	1,50	1,42	2,00	1,48	1,65
Malta	2,20	2,98	4,58	8,60	14,11
Německo	8,86	8,78	8,72	9,29	11,69
Nizozemí	3,73	3,69	3,93	4,58	5,77
Polsko		0,11	0,20	0,28	0,63
Portugalsko	1,86	0,00	4,30	3,81	4,10
Rakousko	8,73	9,28	10,53	13,28	15,71
Rumunsko				0,45	0,57
Řecko			8,38	7,57	7,60
Slovensko		0,41	1,22	1,14	1,34
Slovinsko	2,12	2,22	4,01	4,92	5,90
Spojené království		7,92	11,62	9,59	9,78
Španělsko		7,92	11,62	9,59	9,78
Švédsko	5,44	5,31	6,32	7,50	8,75

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

Index atraktivity zobrazuje tabulka č. 5. Záporný index atraktivity má po celou dobu Litva, Lotyšsko, Polsko. Poté dosahuje negativních hodnot i Chorvatsko, Rumunsko, u kterých bylo možné získat index pouze pro poslední 3 vybrané roky a Bulharsko s hodnotami dostupnými pro poslední 2 roky. Dvakrát za zkoumané období vykázaly negativní saldo Řecko a Španělsko. Poslední rok ale otočily a již mají opět kladný index. Na první pohled překvapivé může být umístění u Polska, které patří mezi 10 států s nejvyšší imigrací, a proto by se dalo očekávat kladné hodnocení. Nicméně ve vysokých hodnotách jako imigrace se pohybuje i výše emigrace a proto se drží po všech pět zobrazených let v záporných číslech. Česká republika si ve třech ze čtyř případů drží kladný index, jen v roce 2010 dosáhla záporných hodnot, což bylo způsobeno výrazným nárůstem emigrace pro tento rok.

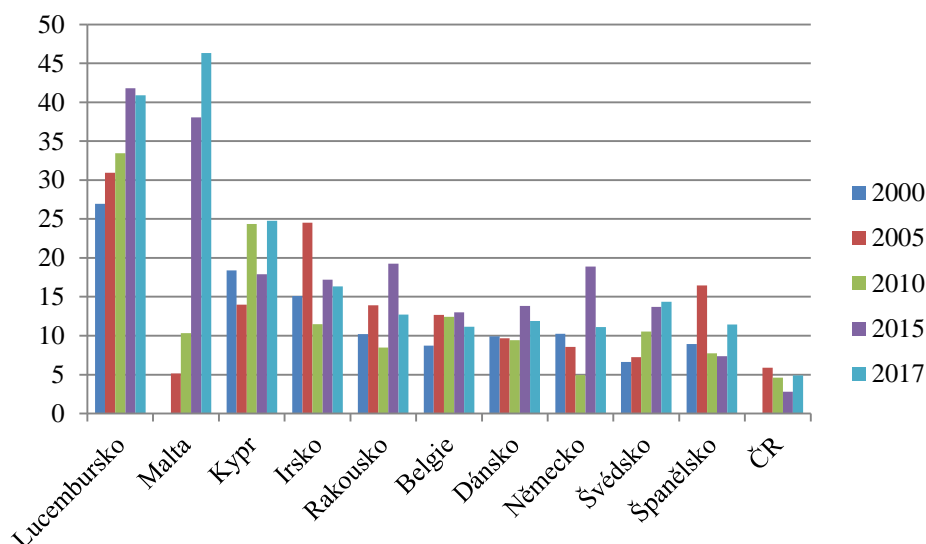
Tabulka 5: Vývoj indexu atraktivity ve státech EU

ZEMĚ/ROKY	2000	2005	2010	2015	2017
Belgie	0,09	0,21	0,34	0,24	0,17
Bulharsko				-0,08	-0,10
ČR		0,43	-0,12	0,07	0,31
Dánsko	0,10	0,07	0,12	0,28	0,14
Estonsko	-0,96	-0,53	-0,31	0,08	0,18

Finsko	0,08	0,27	0,37	0,28	0,30
Francie			0,07	0,06	0,08
Chorvatsko			-0,19	-0,43	-0,51
Irsko	0,37	0,50	-0,20	0,09	0,10
Itálie	0,60	0,70	0,71	0,31	0,38
Kypr		0,65	0,65	-0,06	0,17
Litva	-0,87	-0,80	-0,88	-0,34	-0,45
Lotyšsko	-0,56	-0,45	-0,82	-0,36	-0,29
Lucembursko	0,18	0,27	0,29	0,30	0,28
Maďarsko	0,79	0,77	0,31	0,15	0,26
Malta			0,01	0,41	0,51
Německo	0,11	0,06	0,23	0,63	0,24
Nizozemí	0,37	0,05	0,14	0,20	0,27
Polsko	-0,57	-0,41	-0,17	-0,09	-0,02
Portugalsko	0,76	0,55	0,07	-0,15	0,07
Rakousko	0,12	0,24	0,16	0,49	0,26
Rumunsko			-0,14	-0,19	-0,15
Řecko	0,40	0,30	-0,01	-0,26	0,04
Slovensko	0,47	0,48	0,47	0,29	0,35
Slovinsko	0,27	0,27	-0,02	0,02	0,03
Spojené království	0,14		0,27	0,36	0,28
Španělsko		0,83	-0,06	-0,003	0,18
Švédsko	0,26	0,26	0,34	0,41	0,52

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

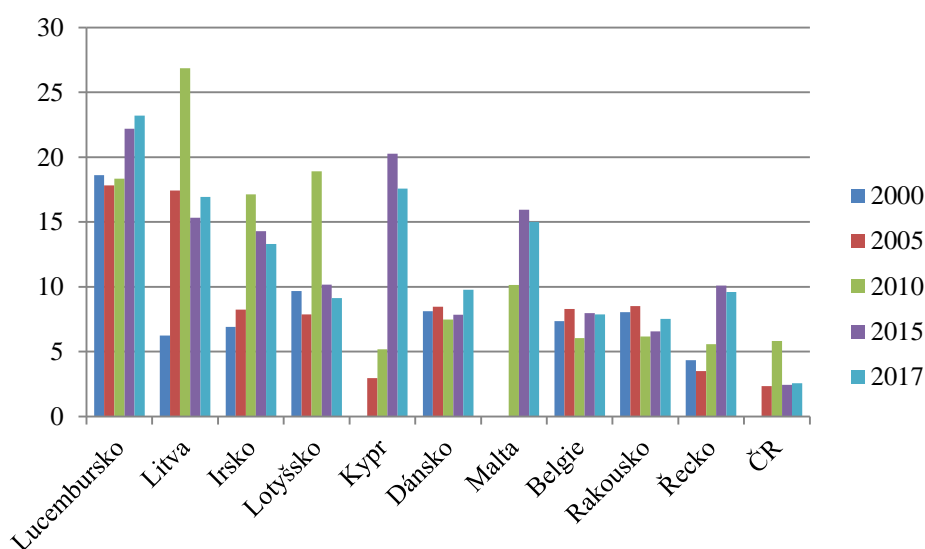
Obrázek č. 10 zobrazuje opět imigraci do států EU, ale tentokrát již s přepočtenými hodnotami, které lépe reflektují vliv imigrace na daný stát. Z grafu je patrné, že došlo ke značné proměně ve složení TOP 10 států s nejvyšší imigrací. Na prvním místě se umístilo Lucembursko. To má sice v porovnání s jinými státy nízkou hrubou imigraci (je státem s 10. nejnižší imigrací), ale vzhledem k tomu, že se jedná o zemi s malým počtem obyvatel a malým územím je zde migrace o to více patrná. Obecně lze říci, že i další státy z grafu (kromě Německa a Španělska) se řadí k těm s nižší populací, což má v konečném důsledku vliv na výsledné hodnoty. U Malty je vidět za zkoumané období výrazný nárůst, pravděpodobně způsobený opět migrační krizí, jelikož ostrov leží ve Středozemním moři poblíž migračních tras. Hodnoty u České republiky se drží na nižších příčkách, nicméně je zajímavé například porovnání roku 2010, kdy dosahuje téměř stejné hodnoty s Německem, státem známým pro svou vysokou míru migrace, což jenom potrhuje nutnost tohoto přepočtu na obyvatele středního stavu, pro své zohlednění velikosti státu, respektive velikosti jeho populace a tím pádem i následnou míru vlivu imigrace.

Obrázek 10: Imigrace do států EU na 1000 obyvatel středního stavu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

Následující obrázek č. 11 zobrazuje emigraci do států EU též přepočtenou na 1000 obyvatel středního stavu. Stejně jako v případě u imigrace došlo po přepočtu ke změně v složení TOP 10 států s nejvyšší emigrací. Na prvním místě se umístilo opět Lucembursko. Celkem 7 států s přepočtenou nejvyšší imigrací má i nejvyšší emigraci. Dalšími státy zde jsou Litva, Lotyšsko a Řecko. Jak bude prokázáno dále, Litva a Lotyšsko jsou státy, které jsou postižené přesahující emigrací nad imigrací. Řecko se umístilo v TOP 10 i při zkoumání emigrace v absolutních číslech.

Obrázek 11: Emigrace do států EU na 1000 obyvatel středního stavu

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

Následně přichází na řadu migrační saldo přepočtené na 1000 obyvatel středního stavu (tabulka č. 6). Platí zde stejné pravidlo ohledně kladnosti a zápornosti hodnot, jako

u obyčejného migračního salda. Pro lepší přehlednost jsou záporné hodnoty zvýrazněny. Vidíme zde, že 3 státy dosahují negativních hodnot po celé zkoumané období. Jedná se o Litvu, Lotyšsko a Polsko. Negativní hodnoty se více vyskytují i u Bulharska, Estonska, Chorvatska, Rumunska. Dvakrát za zkoumané období mělo negativní saldo Řecko a Španělsko, ale v posledním roce zkoumání se již tato situace otočilo a země nabrala pozitivní trend. U České republiky se negativní migrační saldo objevilo v roce 2010. Celkem 15 států si po celou dobu drží kladné saldo, s ohledem na to, že u některých z nich byly data pro výpočet dostupná až v pozdějších letech.

Tabulka 6: Vývoj migračního salda na 1000 obyvatel středního stavu

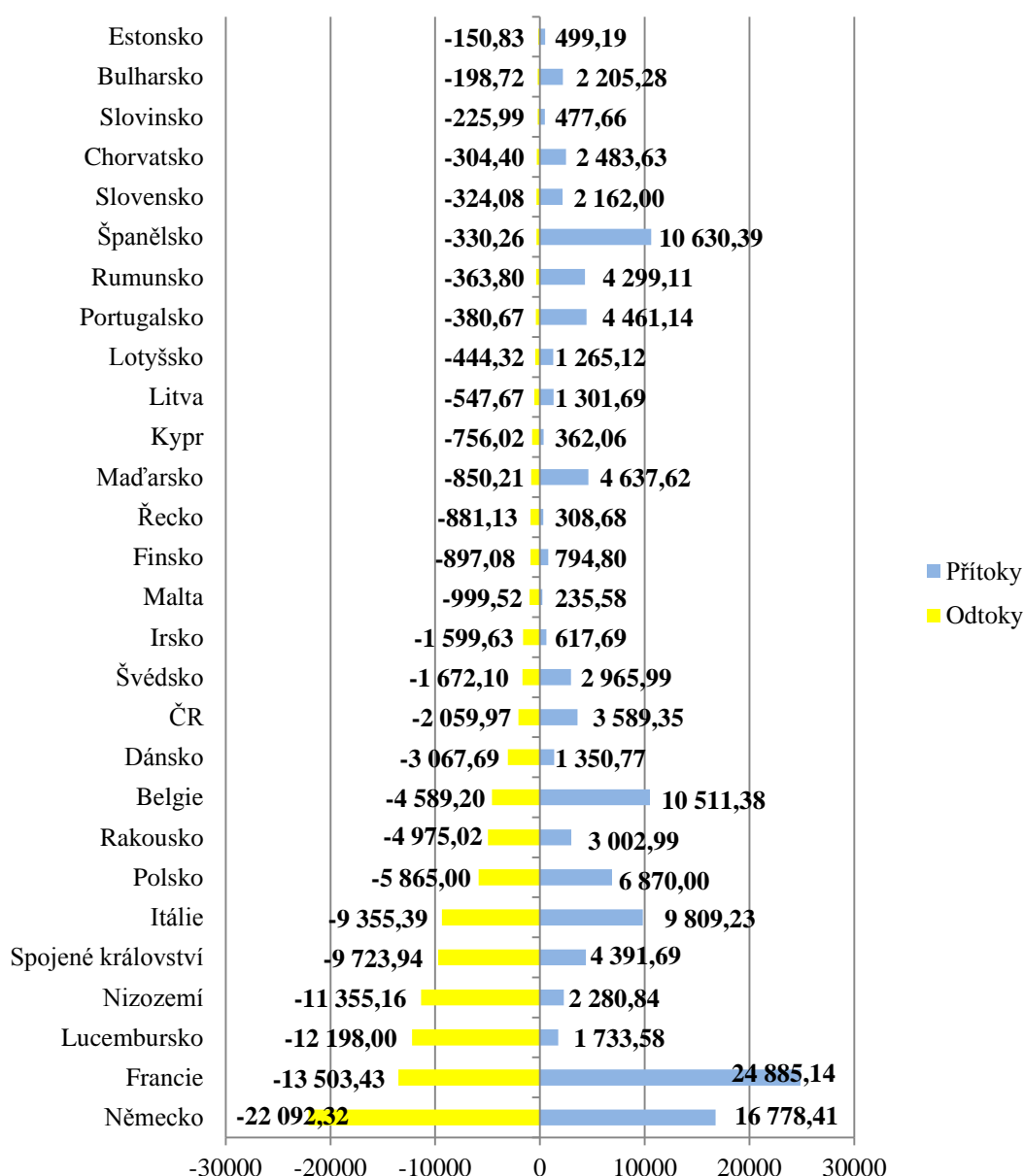
GEO/TIME	2000	2005	2010	2015	2017
Belgie	1,37	4,38	6,36	5,04	3,25
Bulharsko				-0,59	-0,85
ČR		3,55	-1,22	0,37	2,32
Dánsko	1,78	1,22	1,94	5,96	2,11
Estonsko	-0,02	-0,04	-0,03	0,03	0,06
Finsko	1,85	6,63	10,31	9,46	11,25
Francie			8,24	8,59	11,93
Chorvatsko			-0,38	-1,66	-2,96
Irsko	0,77	1,55	-0,55	0,29	0,31
Itálie	2,80	3,98	5,86	2,40	2,81
Kypr		1,89	3,70	-0,48	1,50
Litva	-0,36	-0,88	-1,31	-0,37	-0,46
Lotyšsko	-23,67	-14,83	-42,97	-12,55	-9,08
Lucembursko	1,54	2,73	3,65	5,64	5,43
Maďarsko	5,48	7,27	3,92	5,20	9,98
Malta			0,15	17,28	24,58
Německo	16,37	7,83	15,16	121,58	36,41
Nizozemí	183,67	22,03	74,32	122,55	173,96
Polsko	-1,24	-0,79	-3,79	-2,40	-0,53
Portugalsko	8,38	1,87	0,46	-1,21	0,56
Rakousko	0,45	1,16	0,51	2,89	1,20
Rumunsko			-4,55	-5,98	-6,29
Řecko	2,77	1,52	-0,08	-2,27	0,46
Slovensko	0,74	1,70	1,65	1,52	1,80
Slovinsko	0,49	1,18	-0,10	0,09	0,23
Spojené království	1,47		4,01	5,10	4,31
Španělsko		124,14	-7,96	-0,32	29,64
Švédsko	2,77	3,00	5,33	8,00	9,83

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Eurostat (2019)

3.2.3. Remittance

Světová banka každoročně vydává zprávu ohledně financí zaslaných migranty zpět do země původu. Tyto finance nazýváme remitencemi. Obrázek č. 12 zobrazuje remitence států

Evropské unie pro rok 2018. K největšímu odtoku financí došlo v Německu v hodnotě cca 22 092 milionů USD. Na druhém místě se umístila Francie (13 504 milionů USD) překvapivě následovaná Lucemburskem (12 198 milionů USD). Nejvyšší příchozí toky nad 10 000 milionů USD má Francie (24 885 milionů USD), poté Německo (16 778 milionů USD), Španělsko (10 630 milionů USD) a Belgie (10 511 milionů USD). Nejmenší přítok remitencí má Malta (235 milionů USD). Česká republika se drží v první polovině států s nejvyššími remitencemi s tím, že přítoky jsou vyšší než odtoky ze země. Přítoky činí 3 589 milionů USD, kdežto odtoky dělají bezmála 2 060 milionů USD.

Obrázek 12: Příviv a odliv remitencí v roce 2018 (v mil USD)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z World Bank (2019)

Zajímavým ukazatelem týkajícím se ještě příchozích remitencí, je jejich podíl na HDP konkrétní země, který zobrazuje tabulka č. 7. Za zmínku stojí například Bulharsko, kde v roce 2005 čítaly remitence přes 5 % HDP a i další roky se drží poměrně vysoko. Dalšími zeměmi s vyšším podílem remitencí na HDP je Chorvatsko, Litva, Lotyšsko a Lucembursko. Poslední roky vstoupil podíl i u Malty, Maďarska a Slovenska. U některých ze zmíněných států (Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta) tak lze spatřovat analogii s vysokým počtem emigrantů na 1000 obyvatel středního stavu, kdy občané těchto států mohou migrovat do zahraničí za lepšími výdělky a zaslánými penězi tak podporovat členy rodiny, jež zůstali. Stejně důvody je možné vidět i u Chorvatska a Maďarska, kde emigrace též narůstá. Remitence v České republice překročilo 1 % na HDP až v posledních dvou zkoumaných letech, kdy v roce 2017 činily 1,66 %.

Tabulka 7: Podíl remitencí na HDP (v %)

ZEMĚ/ROKY	2000	2005	2010	2015	2017
Belgie	1,68	1,78	2,14	2,19	2,16
Bulharsko	0,44	5,44	2,63	2,98	3,79
ČR	0,48	0,98	0,59	1,43	1,66
Dánsko	0,41	0,25	0,29	0,42	0,41
Estonsko	0,07	1,89	1,83	2,03	1,95
Finsko	0,38	0,34	0,36	0,37	0,35
Francie	0,65	0,65	0,75	0,99	0,96
Chorvatsko	3,75	3,44	3,18	4,25	4,50
Irsko	0,25	0,24	0,30	0,21	0,18
Itálie	0,16	0,22	0,38	0,52	0,51
Kypr	0,45	0,57	3,37	1,29	1,72
Litva	0,43	2,85	4,51	3,31	2,76
Lotyšsko	3,18	2,24	5,30	4,92	4,18
Lucembursko	2,72	3,21	3,11	2,87	2,80
Maďarsko	0,47	1,69	1,58	3,77	3,49
Malta	0,41	3,47	2,63	2,14	2,10
Německo	0,18	0,24	0,37	0,47	0,46
Nizozemí	0,10	0,19	0,21	0,30	0,28
Polsko	0,87	2,11	1,60	1,42	1,30
Portugalsko	0,22	0,20	0,22	0,19	0,21
Rakousko	0,92	0,73	0,76	0,75	0,72
Rumunsko	0,26	0,95	0,39	1,73	2,03
Řecko	1,69	0,49	0,50	0,22	0,15
Slovensko	0,06	1,93	1,78	2,44	2,26
Slovinsko	0,99	0,72	0,72	0,87	0,98
Spojené království	0,31	0,24	0,20	0,17	0,17
Španělsko	0,11	0,10	0,11	0,22	0,23
Švédsko	0,17	0,47	0,83	0,68	0,55

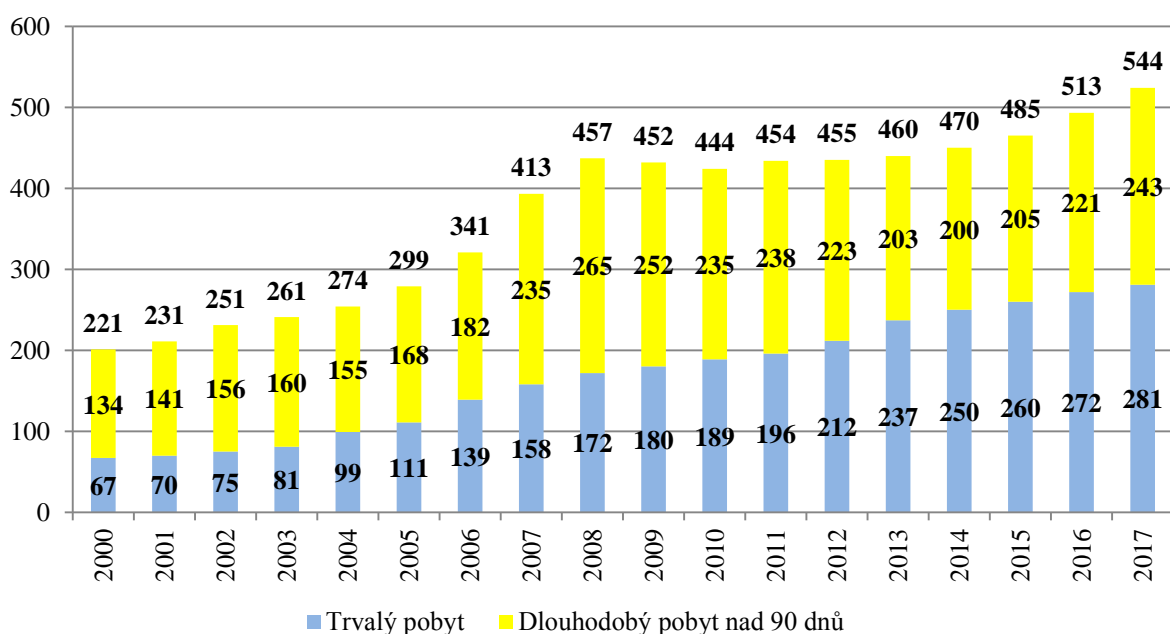
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z World Bank (2019)

3.3. Migrační situace v České republice

Česká republika je zemí s poměrně restriktivní migrační politikou a při prvním pohledu se ani nedá říci, že by byla žádoucí destinací pro množství migrantů. I přesto se migrace republiky nevyhýbá a v posledních letech zde byl zaznamenán nárůst počtu cizinců. Dominantně je zde zastoupená především pracovní migrace. Následující řádky poskytnout náhled do migrační situace na úrovni celé České republiky.

Obrázek č. 13 zobrazuje vývoj počtu cizinců v závislosti na druhu pobytu v letech 2000-2017. Od počátku zkoumaného období došlo ke změně v jejich rozložení. Na začátku mělo více cizinců povolení k dlouhodobému pobytu oproti trvalému, kdy v roce 2000 dlouhodobý pobyt dělal přesně dvojnásobek trvalých pobytů. Svoji převahu si dlouhodobé pobyty zachovávaly po téměř celou zkoumanou dobu. V roce 2007 a 2008 došlo u nich ke skokovým nárůstům, kdy v roce 2007 přibylo 53 tisíc povolení k dlouhodobému pobytu a o rok déle ještě dalších 30 tisíc. Nicméně v roce 2013 dochází ke změně a již u cizinců začíná převažovat pobyt trvalý. V posledním zkoumaném roce 2017 mělo 243 tisíc cizinců povolení k pobytu dlouhodobému a 281 tisíc k trvalému. Za 17 let narostly tak trvalé pobyty o 214 tisíc.

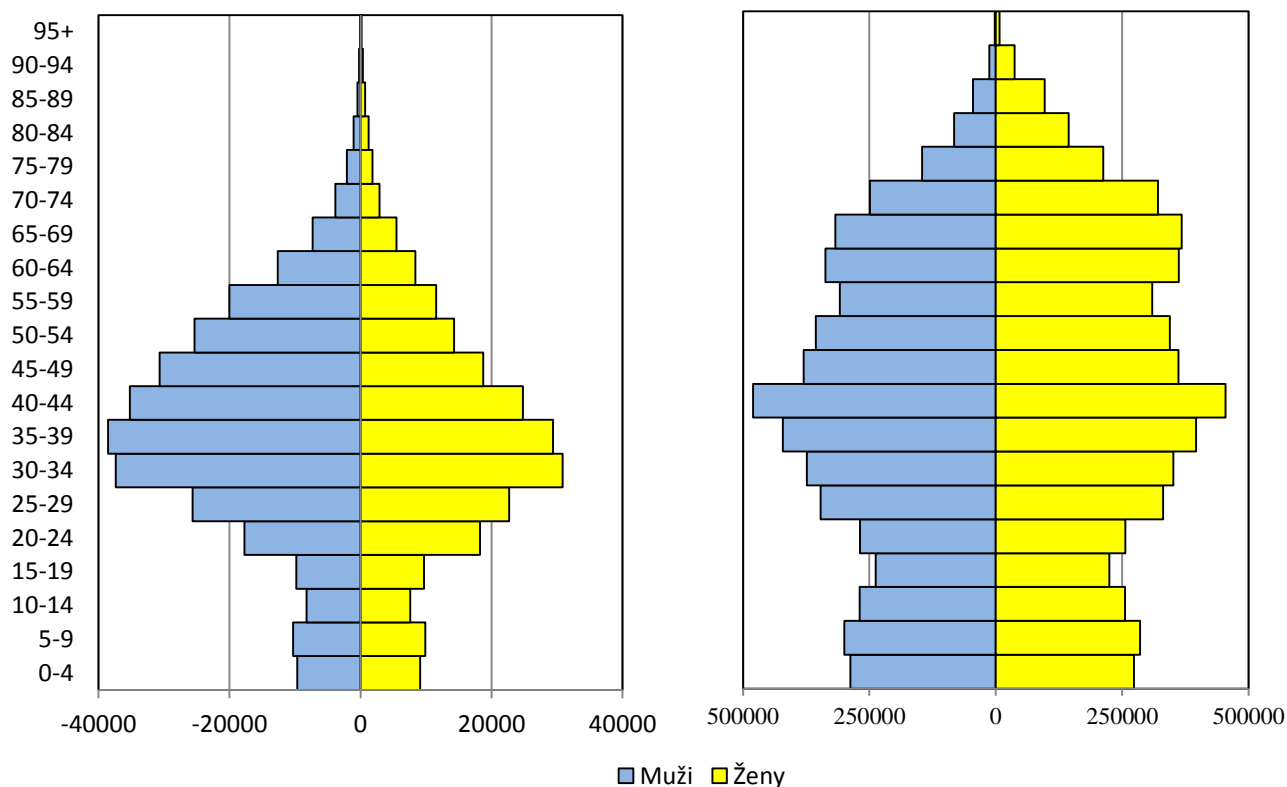

Obrázek 13: Vývoj počtu cizinců s rozdělením podle druhu pobytu mezi lety 2000-2017 (v tisících)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Cizinci mimo jiné ovlivňují na věkové rozložení obyvatelstva České republiky. Na obrázku č. 14 je možné porovnání věkového rozložení cizinců s občany ČR. Mezi cizinci početně převažují jedinci v produktivním věku, nejvíce v muži ve věku 35-39 let a ženy ve věku 30-34

let. Méně početně je zastoupená dětská populace a mladí cizinci do věku 19 let a nejméně je zastoupena starší cizinecká populace. Za rozložením lze vidět převážně ekonomické motivy, kdy cizinci nejčastěji migrují do České republiky za účelem získání práce. I přesto, že počty dětí nejsou příliš vysoké, přispívá tato složka k omlazování populace. V případech kdy dítě žije v České republice od dětství, je zde jistá pravděpodobnost, že mohou zůstat na tomto území již natrvalo a stát se českými občany. Tím, že zde vyrůstají, jsou vystavováni vlivům české kultury, kterou přebírají a která se stává jejich vlastní, může též začít i převažovat nad zvyky ze země původu, jež sice s sebou přinesli jejich rodiče, ale vlivem integrace se postupně ztrácí. Může docházet i ke konfliktu těchto dvou kultur, kdy se tato druhá generace může cítit vykořeněná a může pociťovat, že zcela nepatří ani do jedné společnosti. Například v případě vietnamské komunity se takoví jedinci označují jako „banánové děti“.

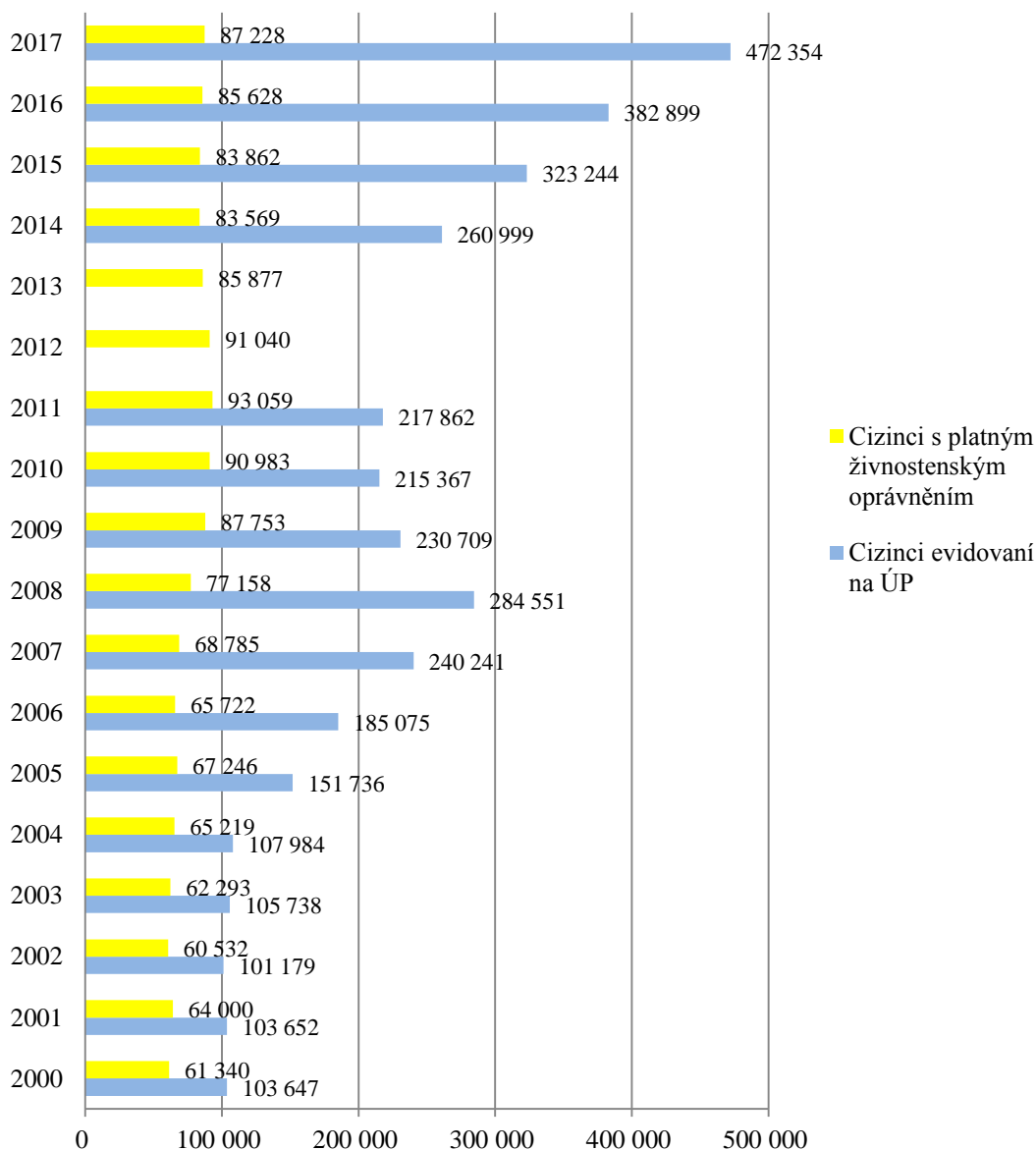

Obrázek 14: Věková pyramida cizinci (vlevo) a občané ČR (vpravo) pro rok 2018

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2018)

Dalším z indikátorů je vývoj zaměstnanosti cizinců na obrázku č. 15. Počet cizinců registrovaných na úřadu práce za sledovaných 17 let notně narostl. Z grafu je patrné, že až do roku 2008 narůstá počet cizinců registrovaných na úřadech práce, kdy dosahují 284 551 jedinců. Následně dochází mezi roky 2009-2010 k výraznějšímu poklesu o 69 184 osob. V letech 2012-2013 nejsou data dostupné kvůli změně metodologie a poté se již jedná o kvalifikovaný odhad. Za poslední 4 evidované roky ještě čísla strmě narostou, takže v roce

2017 počet zaměstnaných poprvé přesahuje půl milionu lidí. V počtu živnostníků nedošlo k tak zásadnímu navýšení, za 17 let narost počet živnostníků o 25 228 osob, což může být způsobeno faktem, že pozice živnostníka je z hlediska obživy poněkud komplikovanější a teoreticky vzato i rizikovější a proto tuto variantu volí menší množství imigrantů. Hodnoty mírně kolísají, kdy nejvyšší byla v roce 2012 (91 040 osob) a poté po jistém poklesu je zase možné vidět narůstající tendence v počtu zahraničních podnikatelů. V roce 2017 Česká republika registrovala 87 228 cizinců podnikatelů.

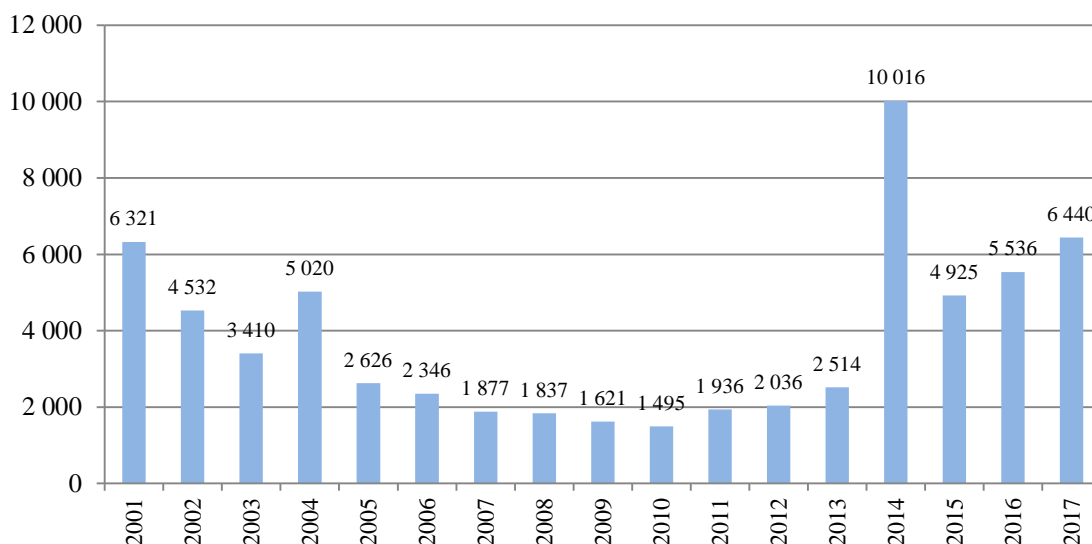

Obrázek 15: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v letech 2000-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Další pasáž se zabývá nabytím státního občanství. Po jeho nabytí již cizinci vypadávají ze statistik, jelikož ty je již berou jako právoplatné občany ČR. Při pohledu na obrázek č. 16 je možno vidět, že dochází k několika výrazným oscilacím. Na počátku období udělala ČR

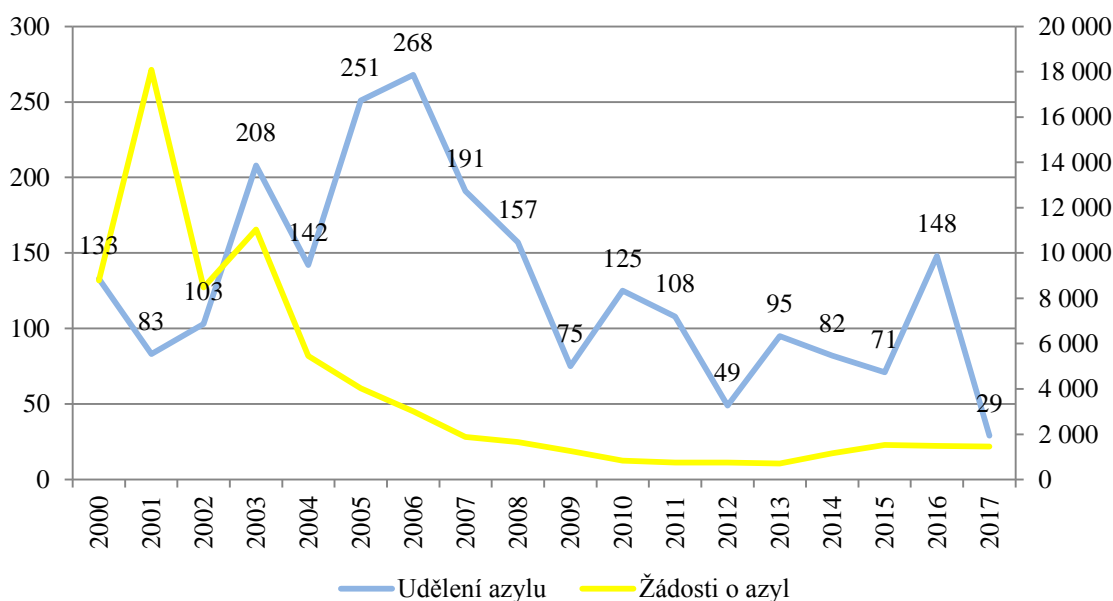
občanství celkem 6 321 lidem, poté hodnoty spíše klesají a v roce 2014 dochází k výraznému skokovému nárůstu z původních 2 514 na 10 016 udělených občanství. Nicméně poté v roce 2015 hodnoty zase klesají na polovinu, tedy na 4 925 udělených občanství. V roce 2017 získalo české občanství celkem 6 440 cizinců. Faktem nicméně zůstává, že tento indikátor reflektuje migrační situaci svým specifickým způsobem a to proto, že nabytí občanství je dlouholetým procesem, kdy musí migrant žít na území republiky po určitou dobu a teprve až poté si v případě zájmu může o občanství zažádat.

Obrázek 16: Vývoj počtu nabytí českého státního občanství v letech 2001-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Další graf (obrázek č. 17) ukazuje vývoj počtu udělených azylů, na hlavní ose vlevo, a žádostí o azyl, na vedlejší ose vpravo. U počtu žádostí je možno evidovat po prvotních vysokých hodnotách, kdy maximem bylo 18 094 žádostí v roce 2001, značný pokles s výjimkou druhého a také posledního skokového nárůstu v roce 2003 a poté již hodnoty jen klesají. Od roku 2007 nepřekračují žádosti hodnotu 2000 za rok. Co se týče udělených azylů, hodnoty po celou dobu značně oscilují a je obtížné zde nalézt nějakou pravidelnost. Nejvíce udělených azylů bylo v roce 2006 a to 268, nejméně zase roku 2017, kdy počet azylů čítal pouhých 29. Za tímto klesajícím trendem lze vidět restriktivní migrační politiku, pro kterou je Česká republika již známá a kdy úřady pečlivě zkoumají možnosti nároku na azyl. Faktem také je, že byť jsou podmínky na získání azylu v zahraničí stejné, jejich posuzování je individuální a jinde k němu mohou přistupovat benevolentněji a tudíž je pro uprchlíka výhodnější žádat o azyl v jiném státu. Otázkou také zůstává, nakolik je Česká republika žádoucí destinací pro uprchlíky oproti ostatním evropským státům.

Obrázek 17: Vývoj počtu žádostí o azyl a jeho udělení v letech 2000-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Z přechozí podkapitoly je již známo, že odchozí remitence z ČR v roce 2018 tvořily bezmála 2 060 milionů USD a příchozí finanční toky činí 3 589 milionů USD. Tabulka č. 8 zobrazuje 10 států, do kterých odešly nejvyšší remitence z České republiky v roce 2017. Nejvyšší remitence v hodnotě 1 010 milionů USD odešly do Slovenska, což reflektuje i vysoký počet pracovníků ze Slovenska v ČR a dobré mezinárodní vztahy mezi těmito zeměmi. Mimo jiné se dá očekávat, že Slováci pracují spíše na více kvalifikovaných pozicích, což jim umožňuje i nízká jazyková bariéra, díky tomu mají vyšší platy a tím i jsou schopni zasílat více peněz do domoviny. Na druhém a třetím místě je Vietnam a Ukrajina, kdy jsou ale finanční toky podstatně nižší než u Slovenska. Do Vietnamu bylo odesláno 252 milionů USD a na Ukrajinu 203 milionů USD. Finanční toky do ostatních států ani zdaleka nepřekročily 100 milionů. Nejnižší remitence z TOP 10 nejnižších, má Rakousko s 26 miliony USD. Prává část tabulky zobrazuje 10 států s nejvyššími příchozími remitencemi. Na první pohled je patrné, že přítoky jsou v celkovém součtu vyšší než odtoky ze země. Nejvíce peněz zaslali čeští emigranti z Německa, poté ze Slovenska a USA. Tyto země mohou do jisté míry i reflektovat, do jakých zemí Češi nejčastěji migrují. Lze z nich vyčíst, že ve většině případů se jedná o země velmi vyspělé a s lepšími platovými podmínkami než je tomu v České republice.

Země	Odtoky (v milionech USD)	Země	Přítoky (v milionech USD)
Slovensko	1 010	Německo	1 034

Vietnam	252	Slovensko	583
Ukrajina	203	USA	461
Německo	67	Rakousko	294
Francie	63	Spojené království	284
Polsko	44	Kanada	177
Maďarsko	38	Austrálie	105
Čína	31	Švýcarsko	101
Rusko	27	Rusko	74
Rakousko	26	Francie	64

Tabulka 8: Země s nejvyššími remitencemi v roce 2017

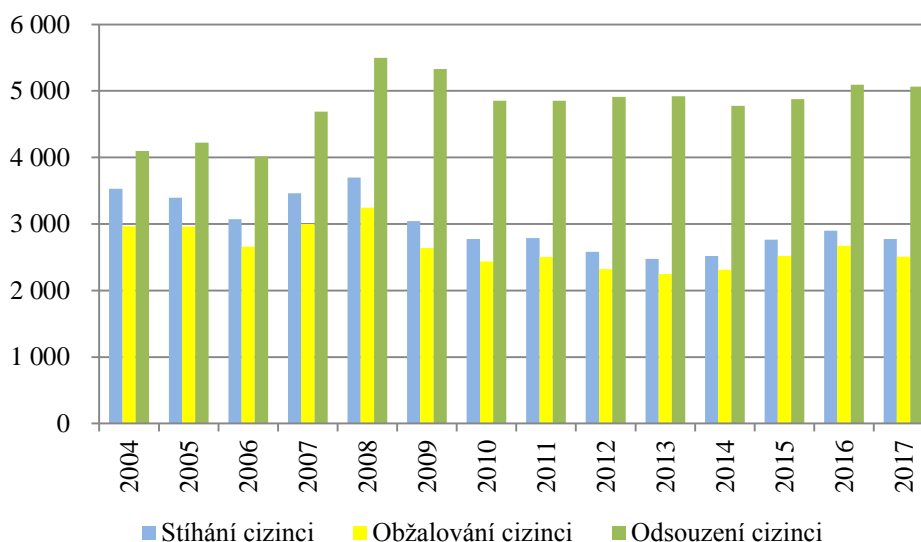
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Pew Research Center (2018)

Jako poslední přichází indikátor týkající se kriminality cizinců. Obavy, které má česká populace vůči cizincům se často pojí i s domnělým faktem, že imigranti se do značné míry podílí na kriminalitě. Jak je tomu ale ve skutečnosti? Obrázek č. 18 zobrazuje vývoj počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených cizinců. Je možné říci, že jejich počty spíše poklesly.

Nejvyšší počet stíhaných byl v roce 2008 s 3699 případy a minimum nastalo o 5 let později v roce 2013, kdy bylo stíháno celkem 2 476 osob. V roce 2017 bylo stíháno celkem 2 775 cizinců.

Počet obžalovaných cizinců svými tendencemi reflektuje počet stíhaných, byť je celkově nižší, pravděpodobně proto, že některé případy byly vyřešeny jiným způsobem, než přistoupením k soudu. Vyjma roku 2008, kdy bylo obžalováno 3 243 jedinců, hodnoty nepřekračují 3 000. Minima dosáhly též v roce 2013 s 2 249 případy. V roce 2017 bylo obžalováno 2 508 cizinců.

Nicméně počty odsouzených cizinců se drží spíše výše. Minimální počet odsouzených cizinců byl v roce 2004 (4 099 osob) a poté stoupl do maxima roku 2008 (5 498 osob). Poté hodnoty oscilují a v posledních třech letech mírně narostly na 5 067 odsouzených osob v roce 2017.

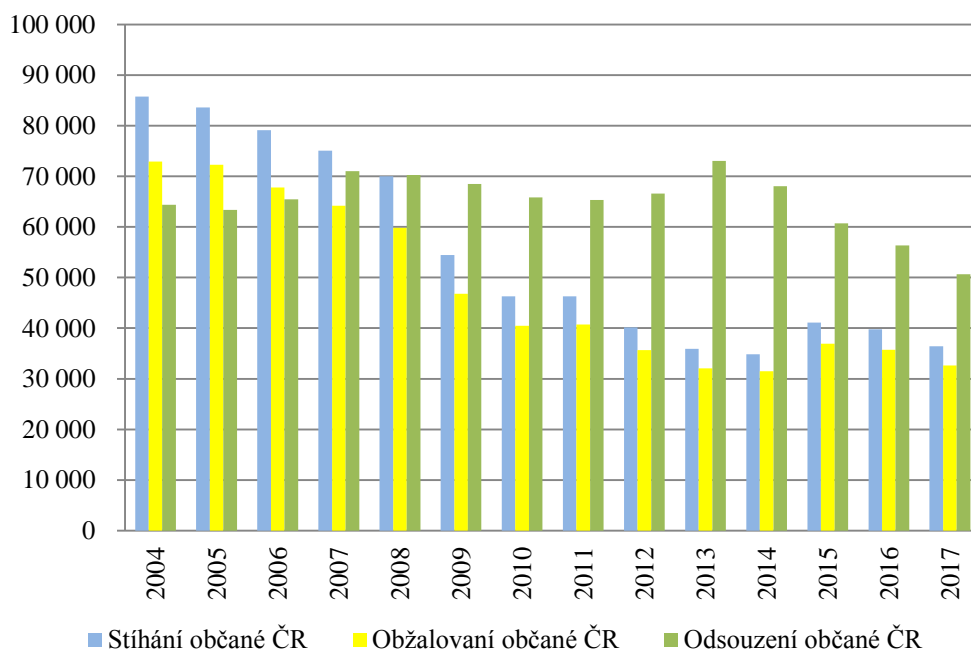

Obrázek 18: Vývoj stíhaných, obžalovaných a odsouzených cizinců v letech 2004-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Předchozí obrázek sice zobrazuje hodnoty týkajících se cizinců, nicméně sám o sobě má pouze částečnou vypovídající hodnotu. Vhodně je podívat se ještě na stíhané, obžalované a odsouzené české občany (obrázek č. 19) pro možnost porovnání, jak moc se cizinci ve skutečnosti podílejí na kriminalitě v České republice. Je možné zde vidět, že Česká republika zaznamenává klesající počty stíhání a obžalování českých občanů. Za zkoumané období poklesl počet stíhaných Čechů o 49 345, počet obžalovaných klesl o 40 738 a odsouzení klesli o 12 736. To poukazuje na klesající kriminalitu v ČR.

Při vypočítání podílu stíhaných, obžalovaných a odsouzených cizinců na celkovém počtu stíhání, obžalování a odsouzení, lze zjistit, že za zkoumané období došlo k růstu. Podíl stíhaných cizinců vzrostl z 3,95 % na 7,08 %, podíl obžalování narostl z 3,91 % na 7,14 % a podíl odsouzených cizinců se navýšil z 5,99 % na 9,10 %. Nicméně tyto tendence jsou způsobeny právě poklesem kriminality. V absolutních číslech hodnoty stíhaných a obžalovaných cizinců nevzrostly při porovnání počátku a konce zkoumaného období. Počet odsouzených cizinců se sice zvýšil, ale je nutné si uvědomit, že soud jako takový může trvat i několik měsíců a proto výsledné příliš neodpovídají hodnotám stíhání a obžalob.

Obrázek 19: Vývoj stíhaných, obžalovaných a odsouzených občanů ČR v letech 2004-2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

V neposlední řadě, při hodnocení souvislosti kriminality s občanstvím bylo zjištěno, že k nejčastějším stíhaným národnostem patřili Slováci (964 případů), Vietnamci (350 případů), Ukrajinci (336 případů), Rumuni (164 případů) a Poláci (153 případů). Stejně národnosti i obdobné pořadí měli cizinci, co se týče obžalob i odsouzení (ČSÚ, 2019). K dalšímu rozboru kriminality na úrovni krajů dojde v následující kapitole, která se bude zabývat analýzou migrační situace na úrovni jednotlivých regionů České republiky.

4. MIGRAČNÍ SITUACE V REGIONECH ČESKÉ REPUBLIKY

Je možné předpokládat, že v některých krajích se cizinci více koncentrují oproti ostatním, jelikož jsou pro ně více atraktivní, například díky vyspělosti a bohatství regionu, pro lepší možnosti výdělku nebo i pro jejich polohu. Jak uvádí Wokoun (2007, 113): „*lze v příštích letech očekávat další prohlubování polohové diferenciace v atraktivitě regionů s odrazem v intenzitě kontaktů se zeměmi EU podmíněné vzdáleností.*“ Wokoun (2007) dále řeší specifika příhraničních regionů, které jsou dále od rozvojových center, hlavně od Prahy. Avšak jejich rozvojový potenciál lze vidět ve směru k sousedním státům a to díky odstraňováním bariér, tedy zavedení Schengenského prostoru, budování lepší infrastruktury nebo růstu jazykové vybavenosti. Výše zmíněné faktory mohou mít vliv nejen na osidlování českými občany, ale i cizinci. Následující text se zabývá socioekonomickými důsledky přítomnosti cizinců v krajích ČR. Nejdříve je však třeba specifikovat indikátory a metody, které jsou pro tuto část analýzy použity.

4.1. Metodika analýzy na úrovni regionů

Další část analýzy se zaměřuje na zkoumání socioekonomických aspektů přítomnosti cizinců v regionech ČR. Za referenční hladinu je zde zvoleno členění na úrovni CZ-NUTS3 regionů, analýza tedy sleduje 14 krajů. Podle Rabušice a Burjanka (2003) jsou demografické aspekty důležitým prvkem ve zkoumání migrace, jelikož jedním z cílů stárnoucích a vymírajících společností, je zjistit, jak je imigrace může ovlivnit. Jedním z dílčích cílů analýzy je tak stanovit, jak migrace ovlivňuje složení obyvatelstva se soustředěním na kraje ČR.

Na úrovni krajů jsou využity následující sociodemografické indikátory:

- Vývoj počtu migrantů
- Podíl cizinců na celkové populaci
- Podíl cizinců s trvalým pobytem na celkové populaci
- Podíl žen na celkové populaci
- Nejčastější státní občanství cizinců
- Kriminalita

Vývoj počtu migrantů a vývoj jejich podílu na celkové populaci patří bezpochyby mezi demografické ukazatele a proto sem byly zařazeny. Stejně tak do demografie patří i podíl

cizinců s trvalým pobytem, který konkretizuje informace týkající se druhů pobytu, jež byly získány v analýze na úrovni ČR.

Občanství je zařazeno mezi sociální faktory, jelikož země, ve které jedinec žije, má na jeho osobu významný vliv. Občan přijímá kulturní normy a hodnoty společnosti, ve které žije.

Kriminalita je též řazena jako sociální faktor, protože v negativním směru ovlivňuje populaci. Jednak je hrozbou pro její členy a to jak fyzickou (násilí, přepadení, vraždy), finanční (krádeže, zpronevěry, výdaje státu na soudní řízení apod.) i sociální (nežádoucí chování).

Dále byly na úrovni krajů využity ekonomické indikátory:

- Počet cizinců registrovaných na úřadech práce
- Počet živnostníků cizinců
- Nejčastější státní občanství živnostníků cizinců
- Podíl cizinců na celkovém počtu OSVČ v ČR
- Výdaje na zdravotní péči

Počty cizinců registrovaných na úřadech práce a počty živnostníků mají bezpochyby vliv na ekonomickou situaci, proto je jejich zařazení do ekonomických aspektů jasné.

Na to má návaznost zařazení indikátoru týkajícího se občanství živnostníků reflektující, které národnosti se v dané sféře živnostníků nejvíce pohybují, což může i poukazovat na preference jednotlivých národností ohledně volby zaměstnání.

Vzhledem k významu, jaký mají živnostníci v České republice, je zajímavé se podívat, jak se na počtech těchto osob podílí cizinci. K tomu slouží indikátor mapující podíl cizinců na celkovém počtu OSVČ, tedy osob samostatně výdělečně činných.

Indikátor výdajů na zdravotní péči má své opodstatnění pro zařazení do ekonomických aspektů především proto, že řeší uhrazené, ale hlavně neuhrazené výdaje za zdravotní péči u cizinců, což má pak vliv v podobě chybějících financí ve zdravotnictví.

Na úrovni regionů je řešena časová řada jako u části týkající se EU a České republiky, tedy jsou zkoumány roky 2000-2018 (v případě nedostupnosti dat 2017). Nicméně tentokrát se již bude analýza zabývat všemi roky, vzhledem k tomu, že se jedná o stěžejní část práce. Data u některých indikátorů jsou dostupná až z pozdější doby. Nutno také podotknout, že data na úrovni krajů jsou často hůře dostupná, než na úrovni celé České republiky. V případě

některých indikátorů kriminality cizinců a výdajů za zdravotní péči bude v analýze řešen jen poslední rok, jelikož byl shledán pro daný účel dostačující.

Vzhledem k sledovému časovému období jsou tabulky poměrně obsáhlé. Proto v některých případech bude přistoupeno k tomu, že budou celé tabulky vloženy jako přílohy a v textu práce se bude pracovat pouze se zjednodušenými grafy. Například v případě indikátoru týkajícího se podílu žen na celkovém počtu cizinců graf zobrazí hodnoty na počátku, uprostřed a na konci, díky čemuž bude přehledněji vidět rozdíl v hodnotách za sledované období. Pro přehlednost budou ve všech tabulkách označeny maximální hodnoty, jichž u daných indikátorů jednotlivé kraje dosáhly.

Na závěr bude provedena korelační analýza k odhalení případných vzájemných vztahů mezi přítomností cizinců v ČR a vybranými indikátory. Analyzovaným obdobím bude rok 2017 vzhledem k nedostupnosti dat pro rok 2018. Konkrétně je korelační analýzou řešen případný vztah podílu cizinců v regionech ČR s:

- Průměrnou mzdou (prum_mzda)
- Nezaměstnaností (nezam)
- Podílem obyvatel v obcích nad 10 000 osob (obyv_nad_10000)
- Hrubý domácí produkt (HDP)
- Kriminalitou (kriminalita)

Názvy v závorkách ukazují na označení proměnné v SPSS. Na základě dat z Českého statistického úřadu (2019) byla zjištěna průměrná hrubá mzda v Kč, obecná míra nezaměstnanosti (v %), hrubý domácí produkt jednotlivých regionů, počet kriminálních skutků i podíl obyvatel v obcích nad 10 000 obyvatel.

Jak píše Hendl (2012) u korelace se jedná o míru asociace dvou proměnných. V závislosti na rozložení hodnot bude provedena analýza pomocí Pearsonova nebo Spearmanova korelačního koeficientu, kdy u Pearsonova koeficientu je požadováno lineární vztah mezi proměnnými a normální rozložení dat a v případě Spearmanova koeficientu nejsou data normálně rozložena nebo není pravděpodobnostní rozložení známo. Nutno podotknout, že Pearsonův korelační koeficient je velmi ovlivnitelný odlehlými hodnotami (Hendl, 2012) a vzhledem k tomu, že tyto hodnoty lze zpravidla nalézt u regionu Prahy, bude z analýzy korelace tento region vyloučen.

Ověření rozložení hodnot bude provedeno v softwaru SPSS, kde nejdříve budou hodnoty zobrazeny pomocí bodového diagramu a poté proveden Shapirův-Wilkův test normality. Pokud výsledná hodnota bude nabývat signifikanci $> 0,05$, hodnoty mají normální rozložení. V případě signifikance $< 0,05$ hodnoty normální rozložení nemají.

Korelační analýza bude provedena pomocí softwaru SPSS a na hladině spolehlivosti 0,01 a 0,05 s využitím dvoustranného (two-tailed) testu. Standardní specifikace všech použitých testů je možné dohledat ve většině učebnic statistiky, viz například Hendl (2012).

Podle Hendla (2012) výsledek koeficientu může nabývat hodnot v intervalu od -1 do 1, s tím, že 0 značí nekorelované proměnné. Lze rozlišit nízkou (0,1 – 0,3), střední (0,3 – 0,7) a vysokou (0,7 – 1) sílu asociace (Hendl, 2012). Přesnější rozdělení, které bude využito zde, má ale de Vaus (2002, 340):

- 0,00	žádná souvislost
- 0,01 – 0,09	triviální souvislost
- 0,10 – 0,29	nízká až střední souvislost
- 0,30 – 0,49	střední až podstatná souvislost
- 0,50 – 0,69	podstatná až velmi silná souvislost
- 0,70 – 0,89	velmi silná souvislost
- 0,90 +	téměř dokonalá souvislost

4.2. Sociodemografické indikátory

Pro začátek je žádoucí zmapovat vývoj počtu migrantů v jednotlivých krajích (tabulka č. 9). Zvýrazněné části poukazují na nejvyšší počet cizinců, jež kraj za zkoumanou dobu dosáhl. Na první pohled je patrné, že cizinci se dominantně koncentrují v hlavním městě Praha. Za zkoumanou dobu zaznamenal kraj nárůst o 137 485 osob, kdy v roce 2017 měla Praha 195 068 jedinců ze zahraničí, tedy 3,4krát tolik, co na počátku. Druhým krajem s největším počtem cizinců je Středočeský kraj, což není překvapivé vzhledem k návaznosti na hlavní město. Za 17 let narostl počet cizinců o 42 103 jedinců na 69 096, což je 2,6krát tolik, kolik bylo cizinců v kraji v roce 2000. Vysokým počtem cizinců se dále pyšní například Jihomoravský (46 574 osob) nebo Ústecký kraj (34 978 osob). Nejmenší počet cizinců se nachází v kraji Vysočina (9 265 osob) a s druhým nejmenším počtem je kraj Zlínský (9 422 osob). Celkově největší nárůst za sledovanou dobu měla již zmíněná Praha a nejmenší přírůstek cizinců měl Zlínský kraj s 2 365 jedinci.

Tabulka 9: Vývoj počtu imigrantů v krajích ČR v letech 2000-2017

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PHA	57 583	61 477	70 978	69 115	77 922	89 997	103 482	129 002	141 841
STČ	26 993	26 418	27 038	29 847	31 127	35 304	42 588	50 273	60 123
JHČ	8 088	7 920	8 698	9 660	9 954	10 595	12 584	15 171	16 560
PLK	8 913	9 785	10 815	12 687	12 530	13 206	15 432	20 986	27 636
KVK	10 439	11 944	13 198	13 563	14 729	14 437	16 075	19 419	20 321
ULK	14 427	14 830	16 180	16 883	19 731	22 130	26 336	33 053	35 451
LBK	8 794	8 861	9 069	9 849	10 672	11 675	13 148	15 288	17 320
HKK	8 117	8 603	9 386	9 269	9 852	11 294	13 326	15 512	16 517
PAK	5 648	6 375	6 623	5 807	5 863	6 418	7 670	10 562	12 588
VYS	4 198	4 748	5 246	5 961	5 883	6 160	7 016	8 729	9 771
JHM	16 813	17 756	20 039	22 668	23 913	24 234	27 983	32 606	35 619
OLK	6 197	6 182	6 910	7 038	7 103	7 497	8 499	10 322	9 909
ZLK	7 057	7 714	8 262	8 115	6 374	5 926	6 596	7 639	8 413
MSK	17 684	18 181	19 166	19 959	18 329	19 337	20 602	22 962	25 496
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	148 123	148 447	160 783	162 715	161 006	166 332	171 408	184 264	195 068
STČ	58 490	57 757	57 522	56 810	57 850	59 860	61 682	64 815	69 096
JHČ	15 415	15 037	14 894	14 838	15 200	15 366	16 390	17 590	19 204
PLK	27 562	25 175	23 884	23 866	25 166	25 958	27 304	29 331	31 479
KVK	19 643	19 617	19 411	18 388	18 854	18 873	19 073	19 395	19 958
ULK	31 995	30 578	30 607	30 461	31 520	31 878	32 612	33 593	34 978
LBK	17 309	16 776	16 660	16 604	16 819	17 048	17 894	18 705	19 790
HKK	15 244	14 798	14 078	13 269	13 312	13 266	13 683	14 348	15 268
PAK	11 972	12 063	11 495	11 115	11 301	11 559	12 011	13 305	15 157
VYS	8 583	8 023	7 873	7 752	7 775	7 806	8 050	8 437	9 265
JHM	36 907	35 953	36 386	36 690	37 804	38 588	40 366	43 447	46 574
OLK	9 440	9 465	9 765	9 807	10 041	10 110	10 413	10 889	11 425
ZLK	8 133	8 032	8 009	7 968	8 003	8 106	8 538	8 838	9 422
MSK	23 687	22 570	22 786	23 117	23 702	23 924	24 493	25 547	26 435

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Tabulka výše ukazuje celkový počet cizinců, nicméně, co se týče výpovědní hodnoty, je si na základě těchto absolutních čísel obtížné představit, nakolik je daný region cizinci ovlivněn. Proto je vhodné se podívat i na podíl cizinců na celkové populaci konkrétního kraje (tabulka č. 10), který tento pohled poskytne.

Ve všech krajích po zkoumané období podíl cizinců postupně rostl. Nejvyšších hodnot dosahuje opět Praha. Za 17 let hodnoty narostly tak, že v roce 2017 podíl cizinců dělal 15,07 %, čili téměř 3násobek podílu v roce 2000. Na druhém místě je Karlovarský kraj, který po celý časový interval dosahoval druhých nejvyšších hodnot, nicméně faktem zůstává, že hodnota, které dosahoval v posledním roce (6,75 %) je podstatně nižší než ta v Praze. Třetí se umístil Středočeský kraj, který si tuto příčku také držel po celé období. Největší nárůst podílu cizinců za 17 let zaznamenala Praha (+10,15 %), následovaná Karlovarským (+ 3,32 %) a poté Plzeňským krajem (+ 3,80 %). Nejmenších hodnot dosahuje Zlínský a poté Olomoucký kraj, regiony které také měli i nejnižší přírůstky. U obou krajů se podíl cizinců zvedl o méně než 1 %.

Tabulka 10: Podíl počtu cizinců na celkové populaci v letech 2000-2017 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PHA	4,92	5,30	6,11	5,93	6,66	7,62	8,71	10,64	11,50
STČ	2,41	2,35	2,40	2,63	2,72	3,05	3,62	4,18	4,89
JHČ	1,29	1,27	1,39	1,54	1,59	1,69	2,00	2,40	2,60
PLK	1,62	1,78	1,97	2,31	2,28	2,39	2,78	3,74	4,85
KVK	3,43	3,93	4,34	4,46	4,84	4,74	5,28	6,32	6,59
ULK	1,76	1,81	1,97	2,06	2,40	2,69	3,20	3,98	4,24
LBK	2,05	2,07	2,12	2,30	2,50	2,72	3,05	3,52	3,96
HKK	1,47	1,57	1,71	1,69	1,80	2,06	2,42	2,81	2,98
PAK	1,11	1,26	1,31	1,15	1,16	1,27	1,51	2,07	2,44
VYS	0,82	0,93	1,03	1,17	1,15	1,21	1,37	1,70	1,90
JHM	1,48	1,57	1,78	2,01	2,12	2,14	2,47	2,86	3,11
OLK	0,96	0,96	1,08	1,10	1,11	1,17	1,33	1,61	1,54
ZLK	1,18	1,30	1,39	1,37	1,08	1,00	1,12	1,29	1,42
MSK	1,40	1,44	1,52	1,59	1,46	1,55	1,65	1,84	2,04

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	11,86	11,81	12,95	13,05	12,95	13,21	13,52	14,39	15,07
STČ	4,69	4,57	4,50	4,40	4,44	4,55	4,65	4,84	5,11
JHČ	2,42	2,35	2,34	2,33	2,39	2,41	2,57	2,75	3,00
PLK	4,82	4,40	4,18	4,17	4,39	4,51	4,74	5,07	5,42
KVK	6,39	6,38	6,40	6,09	6,28	6,31	6,40	6,54	6,75
ULK	3,83	3,66	3,70	3,68	3,82	3,87	3,96	4,09	4,26
LBK	3,94	3,81	3,80	3,79	3,83	3,88	4,07	4,25	4,48
HKK	2,75	2,67	2,54	2,40	2,41	2,41	2,48	2,60	2,77
PAK	2,32	2,33	2,23	2,15	2,19	2,24	2,33	2,57	2,92
VYS	1,67	1,56	1,54	1,52	1,52	1,53	1,58	1,66	1,82
JHM	3,20	3,11	3,12	3,14	3,23	3,29	3,44	3,69	3,94
OLK	1,47	1,48	1,53	1,54	1,58	1,59	1,64	1,72	1,80
ZLK	1,38	1,36	1,36	1,36	1,37	1,39	1,46	1,51	1,62
MSK	1,90	1,82	1,85	1,88	1,94	1,96	2,02	2,11	2,19

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Dalším indikátorem je podíl trvalých pobytů z celkového počtu cizinců (tabulka č. 11). Tento bod je zajímavý proto, že získání trvalého pobytu není samozřejmostí, vyžaduje určitou dobu strávenou na území ČR, a tak může značit jisté intence zůstat v ČR delší dobu případně natrvalo. Největšího podílu v posledním roce 2017 dosahuje Karlovarský kraj, nicméně nejedná se o nejvyšší hodnotu za zkoumanou dobu. Nejvyšší hodnoty nabývá roku 2015 (66,22 %). Z tabulky je patrné, že kraje dosahovali maxima nejčastěji právě v roce 2015. Druhým a třetím krajem, které dosáhly maxima během celého období, jsou Liberecký kraj (65,6558 %) a Kraj Vysočina (65,63 %). Pardubický kraj dosáhl nejnižší hodnoty (31,09 %) za celou časovou řadu a ze všech regionů a to v roce 2008, nicméně i v roce 2017 se drží na posledním místě (44,24 %).

Co se týká roku 2017, krajem s druhým největším podílem trvalých bydlišť byl Liberecký (61,11 %) a poté Středočeský kraj (59,46 %). Zajímavé je, že hlavní město Praha se tentokrát nedrží na vrcholu. V posledním roce měla 50,78 % zahraničních přistěhovalců s trvalým

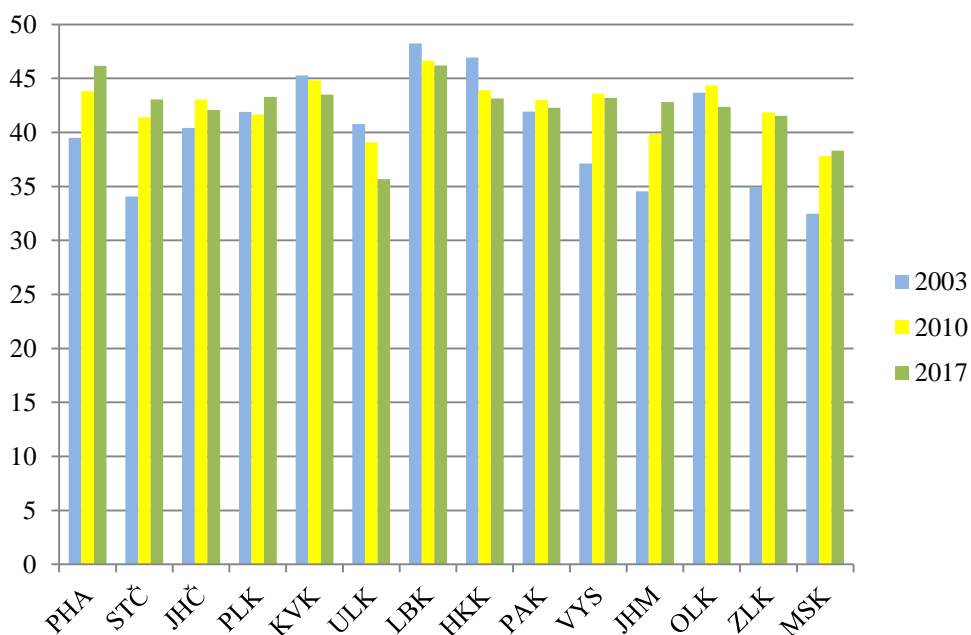
pobytem a je tedy na předposledním místě následovaná již zmiňovaným Pardubickým krajem. Po zhlédnutí tabulky tak lze celkově vidět tendence v rostoucím zájmu o trvalý pobyt oproti jiným možnostem pobývání v České republice. Tato tabulka tak potvrzuje zjištění týkající se trvalých pobytu na úrovni celé ČR.

Tabulka 11: Vývoj podílu počtu cizinců s trvalým pobytem na celkovém počtu cizinců v ČR v letech 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	34,84	36,09	38,52	37,56	40,33	47,42	50,52	51,79	51,36	50,78
STČ	35,82	38,86	42,02	45,18	49,75	56,04	58,34	59,53	60,14	59,46
JHČ	43,08	47,88	51,52	53,50	56,79	60,48	61,50	60,80	59,62	56,03
PLK	35,42	37,26	42,57	46,16	50,33	53,83	54,28	54,61	54,10	52,68
KVK	58,72	59,13	59,03	59,45	63,42	64,97	65,29	66,22	66,18	65,01
ULK	42,94	48,50	51,66	52,28	55,14	58,13	57,93	56,88	56,03	54,44
LBK	45,57	47,28	50,97	53,70	59,16	65,04	65,66	65,03	63,53	61,11
HKK	40,58	45,07	48,03	50,92	57,81	61,89	63,37	62,90	60,94	57,30
PAK	31,09	35,10	37,40	41,28	46,53	51,14	51,68	51,95	48,66	44,24
VYS	33,40	41,08	46,99	51,30	58,60	64,21	65,63	64,60	62,36	57,88
JHM	40,30	41,38	44,94	47,42	51,72	56,29	56,47	55,50	53,41	51,15
OLK	51,66	55,36	57,12	57,15	59,92	62,02	62,54	61,75	59,93	58,28
ZLK	51,35	55,23	56,92	58,81	61,18	62,80	61,58	60,06	58,62	55,48
MSK	48,36	52,43	55,77	55,71	57,48	58,86	58,39	57,52	55,83	54,49

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Svůj význam má i zjištění ohledně podílu žen na celkovém počtu cizinců v ČR (obrázek č. 19; data Příloha A), jelikož je možné se díky tomu dozvědět, jak složení cizinců ovlivňuje demografickou strukturu české populace. Tento podíl za zkoumaný časový úsek nepřesahuje 50 %, a tudíž zatím převažují mužští imigranti nad ženami. Přesto je možné vidět, že ve většině krajů tento podíl postupně roste. Nejvíce narostl podíl žen ve Středočeském kraji (+8,98 %), následovaný Jihomoravským krajem (+8,25 %) a Prahou (+6,68 %). Výrazně narostly hodnoty i u Zlínského kraje (+6,56 %), na Vysočině (+6,08 %) a v Moravskoslezském kraji (+5,85). Oproti tomu nejvíce hodnoty poklesly v Ústeckém kraji (-5,08 %). Snížení podílu se týkalo i Královehradeckého, Libereckého, Karlovarského a Olomouckého kraje.

Obrázek 20: Podíl žen na celkovém počtu cizinců v letech 2003, 2010 a 2017 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Obrázek č. 20 ukazuje procentuální rozložení 6 nejčastějších občanství v regionech České republiky. Nutno podotknout, že když dojde na absolutní čísla, nejvyšší počet jednotlivých národností se nachází v Praze. Velmi početní jsou Slováci a Ukrajinci i ve Středočeském kraji. Již zde bylo poukázáno na početní rozmístění cizinců v ČR a nyní je snahou analýzy prozkoumat jejich procentuální složení a odhalit, zda je něčím podmíněno. Po analyzování lze tvrdit, že existují rozdíly v rozložení cizinců v závislosti na jejich národnosti. Jejich rozmístění také do jisté míry může reflektovat umístění jednotlivých krajů.

Druhou nejpočetnější národností jsou Slováci. Lze vidět, že ti dominují v Moravskoslezském, Zlínském, Jihomoravském, Olomouckém, Plzeňském, Pardubickém a Středočeském kraji. První tři kraje hraničí se Slovenskem. Olomoucký kraj se nachází vedle těchto tří krajů, je tudíž také blízko.

Poláci zase převažují v Moravskoslezském, Pardubickém, Hradeckém a Libereckém kraji, tedy příhraničních oblastech Polska.

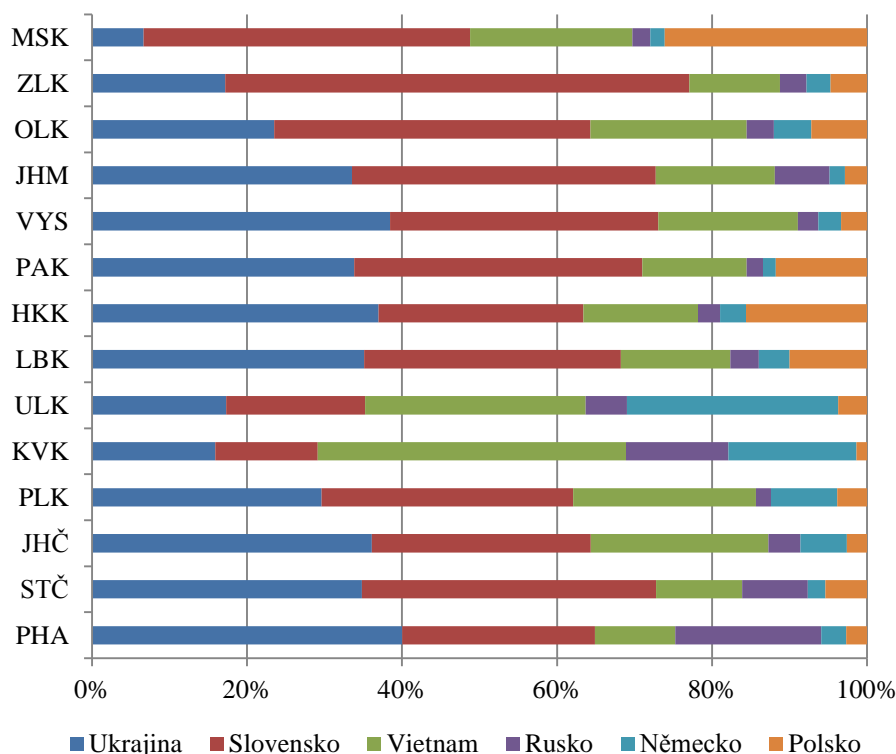
Němci se pro změnu koncentrují v Plzeňském, Karlovarském a Ústeckém kraji, tedy v blízkosti Německa, což jen potvrzuje předpoklad o volbě lokace na základě blízkosti země původu.

Občané Ukrajiny tvoří velký podíl zhruba v polovině krajů vyjma Moravskoslezského, Zlínského, Olomouckého, Ústeckého a Karlovarského kraje.

Rusové jsou početně zastoupení v Karlovarském a Jihomoravském kraji, přičemž například Karlovy Vary jsou pro jejich značné osídlení ruskými občany známé.

A v neposlední řadě, migranti z Vietnamu se často koncentrují v Ústeckém, Karlovarském a Plzeňském kraji.

Obrázek 21: Rozložení 6 nejčastějších národností v krajích ČR v roce 2017

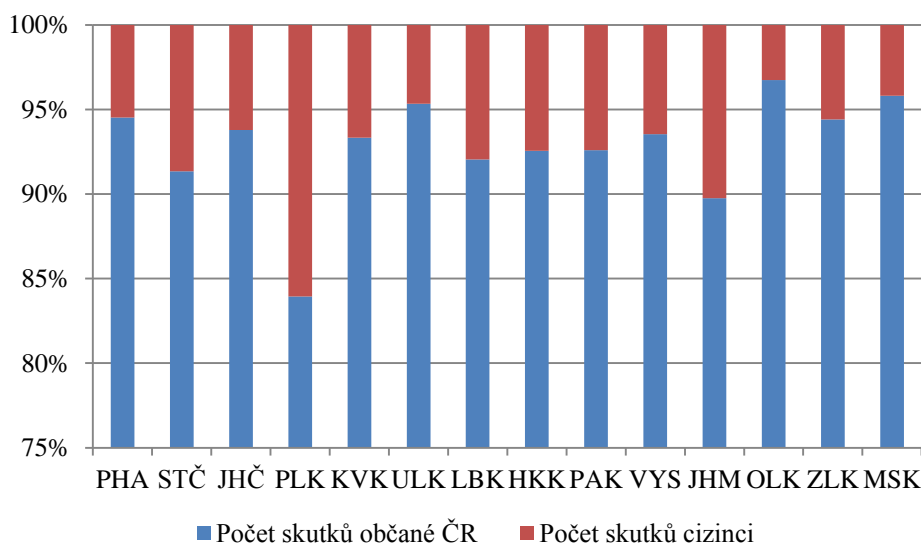
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Následující obrázek č. 22 navazuje na hodnoty kriminality cizinců z přechozí kapitoly. Zobrazuje podíl trestných skutků spáchaných cizinci s podílem skutků spáchaných občany ČR a to za rok 2017. Při zhodnocení absolutních čísel kriminalita jednoznačně převažuje v Praze s 2 774 skutky. Poté se vysoko drží ještě Jihomoravský (1024), Středočeský (957) a Plzeňský (876) kraj. Nejnižší kriminalita byla v Olomouckém kraji (219), následovaném krajem Karlovarským (243).

V případě procentuálního vyjádření nejvyššího podíl trestných skutků u cizinců byl v Plzeňském kraji (16,05 %), Jihomoravském (10,24 %) a Středočeském kraji (8,65 %). Nejnižší podíl měl Olomoucký kraj (3,27 %).

K jednomu z nejčastějších trestných skutků podle takticko statistické klasifikace patří: úmyslné ublížení na zdraví, krádeže, podvody, nedobrovolná výroba a distribuce jedů, maření výkonu úředního rozhodnutí, dopravní nehody, ohrožení pod vlivem návykových látek,

zanedbání povinné výživy, padělání a porušování práv k ochranné známce. Po obecné kriminalitě je nejčastější majetková a hospodářská kriminalita.

Obrázek 22: Kriminalita cizinců v krajích ČR v roce 2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat od Policie ČR (2019)

4.3. Ekonomické indikátory

Významným ekonomickým aspektem je zaměstnanost cizinců. Jak je uvedeno v metodologii, na úrovni krajů se však vyskytuje problém ohledně dostupnosti těchto dat. Tabulka č. 12 zobrazuje vývoj v počtu cizinců registrovaných na úřadech práce v letech 2000-2011. Bohužel v pozdějších letech není dostupný ani kvalifikovaný odhad jako tomu je na úrovni celé republiky. Co je zajímavé, tak 12 ze 14 krajů dosáhlo maximálního počtu cizinců v roce 2008, poté v některých krajích došlo k poměrně značnému propadu, přičemž důvod může být ekonomická krize. Jen Zlínský kraj měl své maximum v roce 2001 a Moravskoslezský kraj v roce 2011. Jako v přechozích případech se po celé období nejvyšší hodnoty vyskytují u Prahy, ve které za 11 let počet cizinců registrovaných na úřadech práce vzrostl o 51 975 osob na 82 118. Opět tak potvrzuje své specifické umístění mezi ostatními kraji. Na druhém místě z hlediska výšky hodnot po celé období je Středočeský kraj, který v roce 2011 registroval 31 420 osob. Zde se zvedl počet cizinců o 18 094. Na třetím místě je Jihomoravský kraj, kde hodnoty za 11 let vzrostly o 7 141 osob na 20 205. U třinácti krajů byl tento jedenáctiletý letý přírůstek v kladných číslech, jediný Zlínský kraj zaznamenal pokles registrovaných cizinců na úřadech práce o -138 osob.

Tabulka 12: Vývoj počtu cizinců registrovaných na úřadech práce v letech 2000-2011

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
PHA	30 143	31 652	32 550	34 020	34 519	50 912	62 282	76 524	94 102	84 744	76 643	82 118
STČ	13 326	13 167	14 504	15 171	17 021	23 845	28 958	37 340	45 572	39 105	31 560	31 420
JHČ	3 355	3 712	3 288	3 922	4 564	5 337	6 709	9 393	9 909	6 834	6 727	7 087
PLK	2 673	2 635	2 858	3 869	5 856	10 075	12 399	20 103	22 195	13 426	12 902	13 304
KVK	1 386	1 540	1 849	2 103	2 224	3 240	3 237	4 052	4 719	3 711	3 703	3 759
ULK	3 498	2 827	2 425	2 793	2 430	4 001	4 668	6 581	7 636	6 026	6 561	6 834
LBK	4 705	4 663	4 375	4 552	4 481	6 627	7 737	9 294	9 391	7 985	7 889	8 159
HKK	4 163	4 171	4 401	4 694	4 335	6 300	7 715	10 831	12 116	9 030	8 530	8 270
PAK	4 148	2 664	2 664	3 031	3 053	5 897	8 161	14 876	16 736	9 129	8 873	8 648
VYS	2 884	3 225	3 287	2 983	3 152	4 392	5 207	7 014	7 363	3 746	3 611	3 717
JHM	13 064	11 165	8 626	8 675	9 970	13 689	18 590	21 938	29 524	26 281	26 398	20 205
OLK	3 939	2 302	2 207	2 729	2 554	2 986	3 468	4 426	4 773	3 553	3 573	3 874
ZLK	5 588	6 664	5 874	6 019	3 526	4 087	4 477	5 419	6 334	5 114	5 232	5 450
MSK	10 775	13 265	12 271	11 177	10 299	10 348	11 467	12 451	14 181	12 025	13 165	15 017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

Nyní přichází na řadu indikátor týkající se počtu cizinců registrovaných na živnostenském úřadu. Česká republika je známá jako země malých a středních podnikatelů, jak je tomu ale u cizinců? Vzhledem k tomu, že se jedná o významný bod ekonomických aspektů, následující tabulka č. 13 zobrazuje kompletní časovou řadu týkající se vývoje počtu živnostníků cizinců v letech 2000-2017.

Nejvyšší počty živnostníků se koncentrují v letech 2009-2011, jedinou výjimka je Praha, které dosáhla svého maxima v roce 2017. Praha je místem s nejvyšším počtem živnostníků, pravděpodobně asi také proto, že zde mají lepší šanci na uplatnění. V roce 2017 zde bylo registrováno 32 600 osob, což je 34,8422 % z celkového počtu živnostníků (89 245 osob). U ostatních krajů hodnoty nepřesahují 10 000 osob, s výjimkou Středočeského kraje v letech 2009-2012, později se ale už i u něj počet živnostníků drží pod touto úrovní. V roce 2017 dosahoval 9 612 registrovaných živnostníků. Relativně vysoký počet živnostníků v roce 2017 měl ještě Ústecký kraj se 7 814 registrovanými osobami a Jihomoravský kraj se 7 063 jedinci. Nejnižší počet živnostníků měl, jak po celé sledované období, tak i v roce 2017, kraj Vysočina, který registroval 1 500 osob. Po něm následuje Zlínský kraj s 1 833 živnostníky v roce 2017.

Data na úrovni krajů nejsou dostupná, ale při pohledu na rozdělení zaměstnanosti cizinců na úrovni České republiky je možno vidět, že v roce 2017 má počet cizinců v pozici zaměstnanců značnou převahu oproti živnostníkům. Lze se tak domnívat, že tato varianta je pro cizince výhodnější. Práce živnostníka je administrativně, legislativně i z hlediska času náročnější a prakticky vzato i rizikovější. Je zde nejistota, zda bude podnikání úspěšné, to má vliv i na výši mzdy, zatímco pozice zaměstnance je svým způsobem jistější. Vzhledem

k nízké nezaměstnanosti se ve snaze přilákat nové zaměstnance zaměstnavatelé navyšují mzdy, což je též značným lákadlem.

Tabulka 13: Vývoj počtu cizinců-živnostníků v letech 2000-2017

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PHA	19 817	23 411	21 585	21 505	21 836	21 405	18 113	18 919	20 682
STČ	7 704	7 622	7 011	6 913	7 393	6 841	7 845	7 553	8 689
JHČ	2 716	2 665	2 564	2 606	2 692	3 090	2 942	2 988	3 269
PLK	4 419	4 085	3 838	3 912	4 289	5 110	4 808	5 411	6 534
KVK	4 490	4 536	4 603	5 027	5 222	5 200	5 255	5 702	6 574
ULK	5 488	4 833	4 735	4 845	5 233	5 509	6 157	6 702	8 013
LBK	2 100	1 884	1 849	1 954	2 185	2 324	2 612	2 755	3 124
HKK	1 836	1 634	1 610	1 864	2 021	2 107	2 289	2 474	2 607
PAK	1 696	1 472	1 347	1 406	1 426	1 504	1 676	1 721	1 868
VYS	894	842	867	976	1 096	1 463	1 350	1 468	1 794
JHM	4 073	4 662	4 424	4 792	5 113	5 783	5 662	5 901	6 085
OLK	1 186	1 394	1 322	1 377	1 477	1 661	1 576	1 740	1 802
ZLK	1 354	1 444	1 442	1 547	1 560	1 580	1 524	1 559	1 623
MSK	3 567	3 516	3 335	3 569	3 676	3 669	3 913	3 892	4 494
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	22 834	23 894	28 437	30 397	29 234	28 771	29 659	31 095	32 600
STČ	10 797	11 366	11 123	10 675	9 836	9 421	9 387	9 461	9 612
JHČ	3 662	3 831	3 727	3 485	3 223	2 975	2 901	2 871	2 817
PLK	9 288	8 907	7 511	6 492	5 841	5 594	5 515	5 509	5 538
KVK	6 225	6 025	5 739	5 430	5 334	5 280	4 988	4 936	4 899
ULK	8 135	7 873	7 540	7 334	7 608	7 872	7 819	7 893	7 814
LBK	3 507	3 712	3 428	3 074	2 780	2 650	2 649	2 603	2 563
HKK	2 977	3 376	3 289	2 959	2 704	2 526	2 527	2 534	2 579
PAK	2 391	2 797	2 610	2 575	2 355	2 156	2 116	2 151	2 144
VYS	2 142	2 243	2 092	1 792	1 605	1 523	1 512	1 532	1 500
JHM	6 922	7 918	9 002	8 588	7 288	6 888	6 895	7 042	7 063
OLK	1 906	2 097	2 169	2 075	2 032	2 009	2 035	2 103	2 148
ZLK	1 749	1 924	1 981	1 892	1 839	1 836	1 840	1 808	1 833
MSK	5 218	5 020	4 411	4 275	4 208	4 068	4 019	4 090	4 118

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

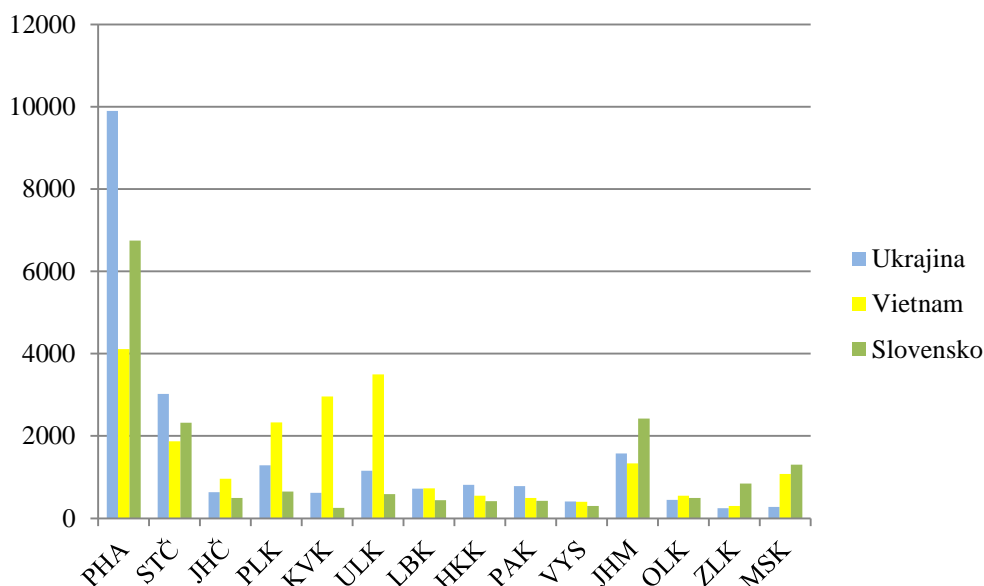
Dostupná data ohledně nejčastějších občanství u živnostníků jsou časově velmi omezená, nicméně i tak jsou schopna poskytnout náhled ohledně jejich rozložení napříč českými regiony. Obrázek č. 21 ilustruje 5 nejčastější občanství živnostníků v roce 2018. Kompletní data zobrazující časovou řadu v letech 2016-2018 s 10 nejčastějšími národnostmi jsou k nalezení jako příloha B. Složení těchto národností se nemění a zásadně se nemění ani jejich pořadí.

Nejčastější národnost živnostníků v roce 2018 je ukrajinská. Po 2 roky byla Ukrajina až na druhém místě po Vietnamu, ale v roce 2018 došlo k obrátu. Co se týče živnostníků z Vietnamu, jejich počet za 2 roky poklesl z 22 415 na 21 172 osob. Nejdříve v roce 2017 ubyl počet vietnamských živnostníků o 642 osob, v roce 2018 zase kraje zaznamenaly přírůstek o 601, nicméně to nevyrovnalo ztrátu z předchozího roku. Počet živnostníků

u Ukrajiny za zkoumanou dobu též poklesl a to z 22 150 na 21 881, v roce 2017 poklesla hodnota o 404 osob, další rok sice přibýlo 135 osob, ale to stejně jako u Vietnamu nevyrovnalo ztrátu. U ostatních občanství počet živnostníků již jen rostl. Na třetím místě se umístili Slováci s 17 711 podnikateli v roce 2018. Po nich k nejčastějším občanstvím živnostníků patří Německo, Rusko, Polsko, Spojené království, Bulharsko, Rumunsko a Spojené státy Americké. Zmíněné státy si po celou dobu drží svoji pozici, jen v roce 2017 prohození pořadí, kdy se Rumunsko přesunulo na 9. místo z 10., kde nahradilo Spojené státy americké.

Co se týče rozložení v krajích, v Praze je nejčastěji zastoupena ukrajinská národnost (9 901). Poté následují Slováci (6749) a Vietnamci (4 111). Stejné rozložení, byť s nižšími hodnotami, je i ve Středočeském kraji. Zajímavé je, že vietnamská národnost silně převažuje u Plzeňského, Karlovarského a Ústeckého kraje. Toto rozložení koresponduje se zjištěním ohledně rozložení jednotlivých národností, kdy má svůj vliv umístění krajů na hranici Německem. U Jihomoravského, Zlínského a Moravskoslezského kraje převládají Slováci. Stejně jako v přechozím případě zde hraje vliv blízkost Slovenska.

Výše zmíněných TOP 10 států v roce 2018 čítalo dohromady celkem 76447 jedinců, což dělalo zhruba 85 % z celkového počtu cizinců živnostníků.

Obrázek 23: 3 nejčastější občanství živnostníků v roce 2018

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z MPO (2019)

Zajímavé je zjištění, nakolik se cizí živnostníci podílí na celkovém počtu OSVČ, v regionech České republiky (tabulka č. 14). Nejvyšší podíl zahraničních podnikatelů má za celou dobu Karlovarský kraj, který svého maxima dosáhl roku 2008 (23,56 %). Poté hodnoty

mírně oscilují, nicméně podíl zahraničních podnikatelů v kraji neklesá pod 20 %, v roce 2017 dosahují 21,51%, čili cizinci zde dělají celou jednu pětinu na celkovém počtu živnostníků. Druhý nejvyšší podíl má Praha. Po mírném propadu v roce 2006 hodnoty stoupají a v roce 2017 dosahují 18,53 %. Nad 10 % podílu se drží ještě Plzeňský a Ústecký kraj. Své maximum měl Plzeňský kraj v roce 2009 (17,51 %), ale od té doby podíl živnostníků poklesl na 11,01 % v roce 2017. Ústecký kraj od roku 2008 osciluje mezi 12 a 13 %. Nejnižší podíl živnostníků má Zlínský kraj. Po celou dobu se drží okolo 3 %.

Tabulka 14: Vývoj podílu živnostníků na celkovém počtu OSVČ v ČR v letech 2005-2017 (v %)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	14,30	12,29	12,87	13,97	14,71	14,90	16,97	17,99	17,47	17,45	17,71	18,20	18,53
STČ	6,04	6,93	6,51	7,29	8,77	8,92	8,42	8,08	7,53	7,18	7,08	7,04	7,02
JHČ	5,30	5,08	5,11	5,50	6,08	6,28	5,99	5,71	5,37	4,95	4,80	4,74	4,63
PLK	10,35	9,85	11,05	12,94	17,51	16,29	13,78	12,29	11,37	10,99	10,86	10,91	11,01
KVK	19,18	19,83	21,31	23,56	22,49	22,11	21,18	20,75	21,06	21,72	20,95	21,25	21,51
ULK	9,55	10,74	11,39	13,08	13,23	12,85	12,18	12,05	12,76	13,37	13,38	13,63	13,55
LBK	5,85	6,65	6,95	7,75	8,65	9,03	8,28	7,65	7,00	6,73	6,70	6,56	6,42
HKK	4,17	4,56	4,83	4,98	5,67	6,31	6,00	5,44	5,09	4,76	4,73	4,74	4,83
PAK	3,61	4,04	4,07	4,33	5,52	6,30	5,70	5,67	5,25	4,79	4,66	4,71	4,66
VYS	3,60	3,33	3,55	4,22	5,02	5,15	4,66	4,00	3,60	3,41	3,33	3,35	3,26
JHM	5,84	5,73	5,85	5,90	6,61	7,36	8,12	7,76	6,69	6,30	6,38	6,50	6,47
OLK	3,34	3,21	3,48	3,55	3,75	4,07	4,13	4,00	4,02	4,00	4,08	4,22	4,28
ZLK	3,12	3,04	3,04	3,11	3,33	3,60	3,64	3,52	3,49	3,48	3,47	3,40	3,42
MSK	4,40	4,71	4,57	5,15	5,94	5,58	4,81	4,72	4,75	4,65	4,58	4,65	4,63

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ a ČSSZ (2019)

Poslední ukazatel se zabývá celkovými náklady na zdravotní péči cizinců v roce 2017. Jak uvádí Dobiášová a Hnilicová (2009) ve svém výzkumu o poskytování zdravotní péče cizincům, existují zde problémy týkající se úhrady za její poskytování. Nepojištění cizinci mají často nedostatek financí a tak zdravotním zařízením po ošetření často vznikají nevyřízené pohledávky a vzhledem k tomu, že návštěva lékaře je často odkládána až do akutního stavu, výsledná částka je vyšší než kdyby přišli dříve. Nicméně i u cizinců s pojištěním není vždy jistota úplného proplacení nákladů. U cizinců z EU pojišťovny někdy platby odkládají a nereagují na výzvy. Tento problém mnohdy vzniká kvůli administrativním nejasnostem. U komerčních pojišťoven zase vzniká problém kvůli nejasným pojišťovacím podmínkám a nedostatečnému rozsahu hrazené péče. Zdravotníci uvádí též problematiku ochrany veřejného zdraví, kdy existuje kategorie povinně léčených nemocí (sexuálně přenosné nemoci, akutní psychiatrická péče), kdy musí být poskytnuta zdravotní péče vzhledem k tomu, že pacient může být nebezpečný i pro okolí. Avšak tyto lékařské úkony nejsou často od pojišťoven hrazeny a tak ji musí pacient hradit sám a v případě nedostatku financí jsou tyto náklady obvykle neúspěšně vymáhány.

Tabulka č. 15 shrnuje způsob úhrady provedených úkonů. První čtyři sloupce zobrazují již uhrazené náklady za zdravotní péči, s tím, že státními orgány je myšleno Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, krajské úřady apod. Důležité jsou především poslední dva sloupce, které zobrazují neuhrazené náklady za zdravotní péči. Vzhledem k tomu, že tyto náklady málokdy dostanou zdravotní zařízení v plné výši zpět, představují tak významný ekonomický zásah do jejich hospodaření. Nejvyšší neuhrazené náklady má Praha (15 920 tisíc Kč), z toho je více než polovina (8 388 tisíc Kč) po době splatnosti a vzhledem k problémům zmíněným výše hrozí, že tyto náklady již nikdy nebudou uhrazeny. Velmi vysoké neuhrazené náklady má Plzeňský kraj (13 551 tisíc Kč) s tím, že po splatnosti je též velmi vysoká částka (8 236 tisíc Kč). V jedenácti případech ze čtrnácti tvoří neuhrazené náklady po splatnosti více než polovinu z celkové částky. V Karlovarském kraji jsou všechny neuhrazené náklady po době splatnosti.

V Plzeňském kraji činí neuhrazené náklady téměř 25 % z celkových nákladů, v Pardubickém kraji je to 18 %. Nutno podotknout, že v ostatních krajích se drží pod 9 %, nicméně vzhledem k tomu, že se obecně české zdravotnictví potýká s nedostatkem, činí tyto neuhrazené náklady problém.

Tabulka 15: Čerpání zdravotní péče cizinci v roce 2017 (v tisících Kč)

	Smluvní pojištění ČR	Smluvní pojištění zahraničí	Hotovost	Státními orgány	Neuhrazeny celkem	Z toho po splatnosti
PHA	104 508	119 456	158 982	6 118	15 920	8 388
STČ	11 302	7 671	8 542	53	2 717	2 011
JHČ	3 487	8 427	7 609	1	867	532
PLK	19 050	4 477	14 819	2 887	13 551	8 236
KVK	2 031	5 781	5 860	-	528	528
ULK	11 153	10 974	7 636	219	2 404	1 739
LBK	2 704	20 222	28 527	5	3 528	2 630
HKK	6 602	21 135	5 834	1	608	211
PAK	901	722	1 445	17	679	443
VYS	554	3 789	6 317	7	409	166
JHM	18 377	70 568	48 501	1 430	525	423
OLK	17 974	11 169	5 728	6	807	339
ZLK	834	23 112	6 567	-	2 215	1 115
MSK	6 829	39 627	13 625	37	2 453	1 306

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

4.4. Korelační analýza

Následující část se bude zabývat analýzou souvislostí mezi podílem cizinců v krajích s vybranými proměnnými. Pro provedení Pearsonova korelačního koeficientu musely být

splněny jistě předpoklady a to lineární vztah mezi proměnnými a normální rozložení dat. V případě zjišťování lineárního vztahu došlo k zobrazení bodových grafů (viz Příloha C), které poukázaly nebo nepoukázaly na lineární vztah. Pro test normálního rozdělení pak v SPSS proběhnul Shapirův-Wilkův test. V případě nesplnění jedné nebo obou podmínek bylo přistoupeno k výpočtu Spearmanova korelačního koeficientu.

Tabulka č. 16 shrnuje výsledné hodnoty provedených testů. Jako první proběhla analýza souvislosti podílu cizinců v jednotlivých krajích ČR s průměrnou mzdou. Po zobrazení bodového grafu se ukázal patrný lineární vztah až na jednu odlehlejší hodnotu. Hodnota Shapirova-Wilkova testu vyšla $p = 0,223$ a tudíž je rozdělení hodnot normální. Proto bylo posléze přistoupeno k analýze pomocí Pearsonova korelačního koeficientu, který vyšel 0,418. Nicméně nebyla zaznamenána statistická významnost na hladině významnosti 0,01 ani na hladině 0,05.

Tabulka 16: Výsledné hodnoty provedených testů

	Lineární vztah	Shapirův-Wilkův test	Korelační analýza
Hrubá průměrná mzda	ANO	0,223	0,418
Obscná míra nezaměstnanosti	NE	0,495	-0,264
Podíl obyvatel v obcích nad 10 000 obyvatel	NE	0,221	0,203
HDP	NE	0,023	0,093
Kriminalita	NE	0,024	0,097

Zdroj: vlastní zpracování (2019)

V druhém případě se řešila souvislost podílu cizinců s nezaměstnaností. Bodový graf ukazuje pouze roztroušené hodnoty bez viditelného lineárního vztahu. Signifikance v testu normálního rozdělení sice vyšla $p = 0,495$, ale vzhledem k absenci lineárního vztahu bylo přistoupeno k Spearmanově korelačnímu koeficientu, který po výpočtu vyšel -0,264. Avšak ani zde nebyla zaznamenána statistická významnost.

Poté se analýza zabývala případnou souvislostí podílu cizinců s podílem obyvatel v obcích nad 10 000 osob. Mezi hodnotami na základě bodového grafu též nebyl nalezen lineární vztah. Shapirův-Wilkův test vyšel $p = 0,221$. Jedná se o stejný případ jako u proměnné výše a tudíž byl vypočítán Spearmanův korelační koeficient, který vyšel 0,203. Stejně jako u přechozích případů zde nebyla nalezena žádná statisticky významná souvislost.

Posléze se řešila souvislost podílu cizinců s HDP. Ani v tomto případě není na grafu vidět přijatelný lineární vztah. Hodnota Shapirova-Wilkova testu zda vyšla $p = 0,023$ a hodnoty

tudíž nemají normální rozdělení. Byl tedy opět zvolen Spearmanův korelační koeficient, který vyšel 0,093, tedy bez žádné statisticky významné souvislosti.

A nakonec byla provedena analýza souvislosti přítomnosti cizinců s kriminalitou. Zde vyšel Shapir-Wilkův test $p = 0,024$. I zde nemají hodnoty normální rozdělení. Spearmanův korelační koeficient posléze vyšel na 0,077. I v posledním případě nebyla nalezena žádná statisticky významná souvislost.

Je zajímavé, že již v roce 2005 se statistický úřad zabýval analýzou souvislostí mezi podílem cizinců, průměrnou mzdou, nezaměstnaností a podílem obyvatel v obcích nad 10 000 osob. Tehdy byla prokázána statisticky významná souvislost (na 0,01 hladině spolehlivosti) s průměrnou mzdou, kdy čím vyšší byl podíl cizinců, tím byla zároveň i vyšší mzda. Dále byla prokázána statisticky významná souvislost (na 0,05 hladině spolehlivosti) s podílem obyvatel v obcích nad 10 000 osob, V minulosti se tak cizinci soustřeďovaly především na bohatší regiony, které se vyznačují právě vyššími mzdami nebo se v nich nachází větší města, ve kterých je také možné získat vyšší plat (ČSÚ, 2005).

Vzhledem k tomu, že v roce 2017 nebyly odhaleny žádné souvislosti, je možné předpokládat, že postupem let došlo ke změně v rozložení cizinců a jejich preferencích ohledně usídlování. V současnosti jsou již nejspíše ochotní stěhovat se i do menších měst a chudších regionů. Dále nebyla prokázána signifikantní souvislost mezi přítomností cizinců, nezaměstnaností a kriminalitou. Nebyly tak potvrzeny časté obavy české populace ohledně růstu kriminality v souvislosti s rostoucím počtem cizinců, ani obavy, že cizinci mohou připravovat české občany o pracovní místa.

4.5. Vyhodnocení socioekonomických aspektů

Analýza se zabývala socioekonomickými aspekty přítomnosti cizinců v České republice. Bylo zjištěno, že za zkoumaný časový úsek (2000-2017) došlo k výraznému nárůstu migrace, kdy v ČR narostl počet cizinců celkem 2,46krát. Postupem času se změnil preference imigrantů ohledně typu pobytu, kdy v současné době převažuje počet cizinců s trvalým pobytem oproti dlouhodobému, což poukazuje na stabilizaci a tendence k usazování. Je též možné předpokládat, že dotyční jedinci s povoleným trvalým pobytem plánují zůstat v ČR dlouhodobě, případně v budoucnu mohou zažádat i o české státní občanství. U počtu udělených státních občanství není možné určit jednoznačné vývojové tendence, vzhledem k výrazným oscilacím. Faktem zůstává, že v roce 2017 zažádalo a získalo státní občanství zhruba 1 % z celkového počtu cizinců v ČR. V případě žádostí o azyl došlo ke značnému

poklesu, což nejspíše jenom reflektuje menší popularitu mezi uprchlíky i jejich obeznámení se zdejším přísným posuzováním ke splnění podmínek k získání azylu.

Analýza se zabývala rozložením cizinců na úrovni regionů, konkrétně na úrovni 14 krajů. Bylo prokázáno specifické postavení, jež zaujímá kraj Praha v porovnání s ostatními kraji. V Praze se nachází zhruba 37 % z celkového počtu cizinců v ČR a tím pádem je zde i vysoký podíl cizinců na celkové populaci kraje, který v roce 2017 činil 15,07 %. Zbytek krajů se drží s hodnotami níže, celkem 10 ze 14 má podíl cizinců nižší než 5 %, ČR tak patří ke státům s nižším podílem populace ze zahraničí.

K deseti nejčastějším národnostem v České republice patří Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Rusové, Poláci, Němci, Belgičané, Rumuni, Američané a Mongolové. Ukrajinci, Slováci a Vietnamci tvořili v roce 2018 více než polovinu místní populace cizinců (dohromady 55,1 %). Při zkoumání zastoupení jednotlivých národností v krajích je možné nalézt určitý vzorec. Vliv na výsledné složení cizinců má v některých případech umístění kraje. V příhraničních regionech jsou početně zastoupeny národnosti, se kterými kraj sousedí. V krajích hraničících se Slovenskem se nachází početná populace cizinců ze Slovenska, v hraničních krajích s Polskem se koncentrují Poláci a stejně tak se drží migranti z Německa v blízkosti hranic se zemí jejich původu.

K třem nejčastějším národnostem co se týká nejenom celkového počtu cizinců, ale i počtu živnostníků, patří Ukrajinci, Vietnamci a Slováci. Ukrajinci, i přesto, že se řadí do zemí třetího světa, jsou populaci ČR kulturně blízké, což může usnadňovat integraci. Cizinci z Ukrajiny převažují v polovině krajů, nejvíce jich je v Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji. Ukrajinci migrují do ČR především proto, že je levnější destinací v porovnání s ostatními státy, a že zde mají již mnoho krajanů a příbuzných. I přesto, že Ukrajinci patří k jedněm z nejčastějších občanství živnostníků, celkově preferují častěji zaměstnanecký poměr. Proto je nejspíše nižší podíl Ukrajinců v Moravskoslezském, Zlínském, Ústeckém a Karlovarském kraji, tedy převážně v chudších regionech s vyšší nezaměstnaností a horšími nabídkami práce. Jak dále upřesňuje Moulisová (2009), Ukrajinci nacházejí uplatnění na sekundárním trhu práce, kde já práce často fyzicky náročná a i nebezpečná. K rizikovým faktorům patří nevyhovující pracovní podmínky a nedodržování bezpečnosti.

Vietnamci sice pochází zdaleka, ale migrace z Vietnamu do ČR má dlouholetou tradici, kdy lze její počátky vystopovat až do 40. let 20. století. Za vysokým počtem cizinců z Vietnamu stojí kladné zkušenosti, jež získali do 90. let, kdy sem cestovali v rámci mezistátních dohod (Martínková et al., 2009). Jak dále uvádí Martínková et al. (2009) počátky

vzniku jejich komunity v těchto místech lze dohledat po roce 1993, kdy Vietnamci do té doby pobývali na základě smlouvy v Německé demokratické republice, avšak později dostali od NDR peníze za opuštění státu, ale místo návratu do Vietnamu se přesunuli do České republiky. Jak prokázala analýza v této diplomové práci, Vietnamci se koncentrují především v Ústeckém, Karlovarském a Plzeňském kraji, tedy v německém pohraničí, kde se jakožto živnostníci mohou koncentrovat na bohatou německou klientelu.

Vliv na složení české populace má také jiné věkové složení populace cizinců. Dominují zde cizinci v ekonomicky aktivním věku, nejvíce jich je ve věku mezi 30-40 lety. Ekonomicky aktivní občané jsou žádoucí jednak z ekonomického hlediska, ale též se mohou rozhodnout založit rodiny a zvýšit tím počet narozených dětí, což je vzhledem k stárnoucí populaci žádoucím efektem.

Hlavními aspektem majícím vliv na ekonomickou situaci je zaměstnanost cizinců. Během sledovaného období se vykreslily preference cizinců ohledně zaměstnání, kde jednoznačně převažuje počet registrovaných osob na úřadu práce oproti registrovaným živnostníkům, což znamená, že cizinci spíše raději pracují v zaměstnaneckém poměru pro zde blíže neidentifikovaného zaměstnavatele. Tato varianta jim pravděpodobně poskytuje větší výhody v podobě jistého platu (byť může být jeho výše vázána například na výkon, počet vyrobených kusů apod.), oproti pozici živnostníka. Pozice živnostníka sice může přinášet větší volnost, nicméně úspěch je vázán na odvětví, ve kterém se cizinci rozhodnou podnikat a mimo jiné s sebou přináší i administrativní zátěž. Pravděpodobně proto převažují cizinci registrovaní na úřadech práce 5,42krát oproti podnikatelům. Kromě Prahy a Středočeského kraje, které mají obecně vyšší hodnoty, lze vysoké počty živnostníků nalézt v Jihomoravském, Ústeckém, Plzeňském a Karlovarském kraji. V posledních třech jmenovaných krajích stojí za vysokým počtem, jak již bylo zmíněno výše, živnostníci z Vietnamu, kteří se soustřeďují na zákazníky z Německa. V Jihomoravském kraji dominují živnostníci ze Slovenska, kteří se zde koncentrují nejspíše především díky blízkosti kraje ke Slovensku a díky velkému městu Brno, kde mohou nalézt dobré uplatnění.

V návaznosti na zaměstnanost cizinců je potřeba zmínit obavy české populace ohledně toho, že je cizinci připravují o práci. Nicméně nebyla nalezena žádná statisticky významná souvislost mezi přítomností cizinců a nezaměstnaností. Cizinci také často pracují na méně kvalifikovaných pozicích s nízkými platy, o které nemají místní zájem. Faktem též je, že nyní díky nízké nezaměstnanosti převažuje poptávka nad nabídkou práce a tudíž v současné situaci ekonomického růstu nepředstavují cizinci z hlediska pracovních pozic riziko. Někteří

zaměstnavatelé mohou i přistoupit k dovážení pracovních sil ze zahraničí, aby obsadili volná pracovní místa. Nezodpovězenou otázkou do budoucna ovšem zůstává, jak na tuto situaci budou reagovat stávající čeští zaměstnanci, kteří mají, jak prokázal výzkum STEM (2018), převážně kritický názor ohledně přítomnosti cizinců. Nejkritičtěji se staví právě lidé na dělnických pozicích, kteří se pak také nejvíce mohou s cizinci v práci setkávat. To může vést k negativnímu sociálnímu klimatu, případně i k odchodu stávajících českých zaměstnanců.

Dalším významným ekonomickým faktorem spojeným s migrací jsou remitence, tedy finance zasílané migranty do země původu. Remitencemi na úrovni krajů se práce vzhledem k nedostupnosti dat nezabývala, nicméně tyto finanční prostředky do regionů nebo z regionů prakticky směřují, takže jejich rozvoj nejspíše ovlivňují. Příchozí remitence tvořily v roce 2017 celkem 1,67 % HDP České republiky, kdy konkrétně čítaly 3 658 milionů USD. Tyto příchozí remitence ve stejný rok značně převažují nad odchozími remitencemi, které čítaly 2 131 milionů USD. Odchozí remitence nejsou pro Českou republiku žádoucí, jelikož místo, aby zde byly tyto finance investovány, odchází do zemí původu a ČR z nich nemá prospěch.

Jistou návaznost na ekonomické i sociální aspekty má zdravotní problematika u cizinců. Ti nejenomže zvyšují počty lidí, které je nutné už v tak vytíženém českém zdravotnictví ošetřit, ale v případě neuhrazených nákladů za ošetření, tak zdravotní zařízení přicházejí o finance potřebné pro jejich chod. Nutno podotknout, že na této situaci nemají podíl jen déle setrvávající cizinci, ale i turisté. Zajímavé bylo zjištění, že v případě nákladů za zdravotní ošetření měl Plzeňský kraj v roce 2018 téměř stejně vysoké neuhrazené náklady, jako tomu bylo v Praze (přes 8 milionů Kč). Výše těchto neuhrazených nákladů několikanásobně převyšovala výši u ostatních krajů. K dalším krajům, které se s tímto problémem výrazněji potýkají (byť se již jedná o nižší částky v porovnání s Prahou a Plzeňským krajem) patří, Středočeský, Ústecký, Liberecký, Zlínský a Moravskoslezský kraj.

A nakonec k častým obavám Čechů patří, že za kriminalitou stojí do značné míry migranti. Jak podotýká Moulisová (2010), kriminalitu etnických menšin společnost daleko víc vnímá, oproti kriminalitě vlastních členů. Během analýzy v této diplomové práci bylo prokázáno, že s rostoucí přítomností cizinců nedochází k zásadnímu nárůstu kriminality. Celkově sice podíl kriminálních skutků spáchaných cizinci vzrostl, ale je to proto, že kriminalita v ČR za poslední roky významně poklesla. Poněkud paradoxní je také fakt, že k nejčastějším stíhaným národnostem patřili Slováci, kteří jsou blízkými sousedy a ve finále značně převažovaly nad jinými národnostmi. Co se týče kriminality na úrovni krajů, nejvyšší kriminalita byla v Praze,

následovaná Jihomoravským a Středočeským krajem, což může být způsobeno tím, že se jedná o kraje s většími městy, kde je kriminalita obecně vyšší.

Nutno podotknout, že problematika kriminality je komplikovaným tématem, kdy ne všechno lze statisticky podchytit. Za jeden z příkladů lze jmenovat organizovaný zločin. Cizinci z Ukrajiny často preferují zprostředkovatele pro získání zaměstnání. Avšak tento tzv. „klientský systém“ je právě značně propojený s organizovaným zločinem. (Martínková et al., 2009) Určit přesně rozsah tohoto problému v České republice je obtížné, odhady tvrdí, že v tomto klientském systému participuje až polovina ukrajinských migrantů (Nekorjak, 2009).

Faktem je, že Česká republika patří k zemím s nižším podílem cizinců. Nedochozí zde k vytváření sociálně odloučených lokalit a ghett, které jsou místy, kde je integrace do české společnosti prakticky znemožněná a kde pak kriminalita značně narůstá.

Celkově tak lze po zhodnocení všech faktů říci, že na základě provedeného šetření nebyly prokázány obavy české populace ohledně přítomnosti cizinců v České republice. Byť byly zaznamenány i některé negativní aspekty, celkově se lze spíše domnívat, že v současné době je Česká republika přítomností cizinců ovlivňována spíše pozitivně.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo posoudit vývoj vybraných socio-ekonomických aspektů v kontextu přítomnosti cizinců v regionech České republiky. V rámci dosažení definovaného cíle byla vyvinuta snaha o zhodnocení účinnosti integrace cizinců do české společnosti, jejich potenciálu pro rozvoj české ekonomiky, jakož i regionálních specifíků, kterými se problematika cizinců v ČR vyznačuje.

V první kapitole byla popsána základní terminologie a významné migrační teorie, přičemž se objevil problém s absencí mezinárodně uznávaných definic a pojmů, což může komplikovat mezinárodní srovnávání. Stejně tak bylo zjištěno, že zkoumané migrační teorie měly spíše komplementární charakter a v současnosti neexistuje taková teorie, která by pojala téma migrace opravdu komplexně. Prostor byl dán i migrační politice, která je v kombinaci s azylovou politikou jednou z klíčových oblastí zájmu Evropské unie. Cílem těchto politik je regulace migrace, potlačování migrace nelegální a podpora legální migrace, ze které mohou státy profitovat. Nakonec byla uvedena souvislost migrace s rozvojem, kdy byly popsány pozitivní (zdroj pracovní síly, nové znalosti a zkušenosti), ale též negativní jevy (obchod s lidmi, odliv mozků), které s sebou migrace přináší.

Druhá kapitola řešila integraci, jakožto významnou součást migrace. Úspěšná integrace do přijímací společnosti má vliv na bezproblémové soužití mezi nově příchozími s majoritní populací. V souvislosti s tím byly diskutovány indikátory pomoci, kterých je možné míru integrace změřit. Byl popsán základní dokument, Koncepce integrace cizinců, kterým se ČR na integraci migrantů podílí. Mimo to byly zmíněny další základní dokumenty, které formují integrační politiku na úrovni EU. A nakonec, před přistoupením k analýze, se kapitola věnovala provedeným výzkumům veřejného mínění o přítomnosti cizinců, jelikož přístup majoritní společnosti k migrantům má velký vliv na jejich integraci. Ukázalo se, že názory Čechů jsou vůči cizincům velmi kritické, byť v posledních letech došlo k mírnému zlepšení.

Posléze se již přistoupilo k analýze socio-ekonomických indikátorů. Bylo zjištěno, že za zkoumanou dobu došlo ke zdatelnému nárůstu migrace, kdy se výrazně zvýšil počet cizinců v České republice a tím pádem se zvýšil i jejich podíl na celkové populaci. Analýza ukázala, že **rozložení cizinců v ČR není homogenní**, díky čemuž lze hypotézu H1 považovat za neplatnou. Početně cizinci výrazně dominují v regionu Praha, která je následovaná Středočeským krajem.

V případě rozložení cizinců dle občanství se cizinci řídí jednak umístěním kraje, ale také se řídí typem zaměstnání, které vykonávají, respektive, zda jsou živnostníky či pracují v zaměstnaneckém poměru. Byly tak odhaleny specifika příhraničních regionů, kdy se cizinci v daném kraji soustřeďují v závislosti na vzdálenosti, respektive blízkosti země původu, tedy v krajích hraničících se Slovenskem se koncentrují cizinci ze Slovenska, v hraničních krajích s Polskem se soustřeďují Poláci apod.

Co se týče, zaměstnání cizinci nejspíše zohledňují možnost uplatnění. Cizinci z Ukrajiny, kteří spíše preferují zaměstnanecký poměr, jsou početně zastoupeni ve většině krajů, nicméně méně se koncentrují v chudších krajích s vyšší nezaměstnaností a tedy s horší možností uplatnění. Cizinci z Vietnamu, kteří jsou často živnostníky, volí lokaci s ohledem na možnosti výdělku, a tudíž se koncentrují dominantně v německém příhraničí, kde se orientují na zahraniční klientelu anebo volí kraje s velkými městy jako Praha nebo Brno.

Dále se na základě výsledků analýzy lze domnívat, že **převažují spíše pozitivní dopady přítomnosti cizinců v ČR** a tudíž lze hypotézu H2 považovat za platnou. Korelační analýza prokázala, že neexistuje souvislost mezi růstem počtu cizinců a kriminalitou a neexistuje ani souvislost mezi cizinci a nezaměstnaností. Nebyly tak prokázány obavy české populace ohledně toho, že s rostoucím počtem cizinců roste kriminalita a že cizinci berou českým občanům práci. Naopak bylo prokázáno, že cizinci jednak vyplňují prázdná pracovní místa a to především ta, o která není takový zájem. Z hlediska věkové struktury také rozšiřují žádoucí ekonomicky aktivní populaci.

V případě národností v ČR dominují spíše cizinci, kteří jsou ČR kulturně blízcí. Vyskytuje se zde i národnost, která sice může být kulturně vzdálenější, ale má v ČR dlouhodobou tradici. To doplněné o fakt, že populace cizinců v ČR není příliš početná, usnadňuje žádoucí integraci do české společnosti. Díky výše zmíněným argumentům tak lze tvrdit, že současná populace cizinců je pro ČR spíše přínosem.

Vzhledem k tomu, že migrace do ČR je především pracovní, bylo by vhodné další výzkum zaměřit na tuto problematiku. Jak již prokázal průzkum veřejného mínění CVVM (2018), kritičtěji se stavěli k přítomnosti cizinců v okolí bydliště ti respondenti, kteří přitom neměli žádnou reálnou zkušenost s touto situací, zatímco lidé, v jejichž okolí nějaký cizinec bydlel, byli tolerantnější. Výzkum by se tak měl dále zaměřit zejména na pracovní sféru, kde by se věnoval zkušenostem zaměstnavatelů a zaměstnanců se spoluprací s cizinci. Dále by se výzkum mohl soustředit na finanční problematiku zaměstnávání cizinců. Zaměstnávání cizinců je poměrně náročnou administrativní záležitostí, která s sebou přináší i velké náklady.

Zaměstnavatelé mohou hradit cizincům dopravu, ubytování, zaškolování nebo náklady spojené s administrativou, což jsou jevy doprovázené multiplikačním efektem, který se však zpravidla nekvantifikuje, a tudíž by bylo zajímavé tuto problematiku detailněji prozkoumat.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] ANDRLOVÁ, K., DUMONT, A., KASTNEROVÁ, E. *Výkladový slovník migrační terminologie* [online]. International Organisation for Migration, 2011 [cit. 27. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.iom.cz/files/Vykkladovy_slovník_migrační_terminologie_IOM.PDF
- [2] BARAJAS A. et al. Do Workers' Remittances Promote Economic Growth?. *IMF Working Papers*, 2009, 9(153). ISBN 9781451873009/1018-5941
- [3] BARŠOVÁ, A., BARŠA P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
- [4] BATISTA, C., NARCISCO, G., NEWMAN C. Remittance Flows to Developing Countries: Trends, Importance and Impact. In. BRENNAN L. *Enacting Globalization*. London: Palgrave Macmillian, 2014, s. 230-239. ISBN 9781137361943.
- [5] BERRY, J. W. A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues*, 2001. 3(57): 615-631. doi:10.1111/0022-4537.00231.
- [6] BORJAS, G. J. Economic Theory and International Migration. *International Migration Review*. [online] 1989, 23(3), s. 457-485 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2546424>
- [7] BRÁZOVÁ, V-K. Odvrácená strana migrace a rozvoje. In. *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Vyd. 1. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011. s. 113-146. ISBN 9788087404102.
- [8] ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Přehled o počtu OSVČ dle krajů resp. dle okresů a krajů* [online]. 2019 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/ekonomicke-ukazatele/prehled-o-poctu-osvc-dle-kraju-resp-dle-okresu-a-kraju/prehled-o-poctu-osvc-dle-kraju-resp-dle-okresu-a-kraju.htm>
- [9] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR 2018* [online]. 2018 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2018>
- [10] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v regionech ČR*. Praha, 2006. ISBN 80-86878-48-1.

- [11] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Příručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů* [online]. 2001 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/~mak/gos/demmetodika/www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/020100.htm>
- [12] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. 2019 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statistiky>
- [13] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Veřejná databáze. Statistiky* [online]. 2019 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky>
- [14] DESIDERIO, M. V., WEINAR., A. *Supporting Immigrant Integration in Europe?* [online]. Migration Policy Institute, 2014 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/INTERACT-governance-FINALWEB_0.pdf
- [15] DE VAUS, D. *Surveys in Social Research* [online]. 5 ed. London: Routledge, 2002 ISBN 0-203-55923-1. Dostupné z: <https://epdf.tips/surveys-in-social-research-social-research-today.html>
- [16] DOBIÁŠOVÁ, K., HNILICOVÁ, H. *Zkušenosti zdravotnického personálu při poskytování zdravotní péče cizincům (výzkumná sonda)* [online]. 2009 [cit. 2019-04-12] Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/zkusenosti-zdravotnickeho-personalu-pri-poskytovani-zdravotni-pece-cizincum-vyzkumna-sonda>
- [17] DRBOHLAV, D. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-039-1.
- [18] DRBOHLAV, D. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku*. Praha. Karolinum Press, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.
- [19] DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník České geografické společnosti* [online]. 2007, **112**(2), 125-141 [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
- [20] EUROPEAN COMMISSION. *Action Plan on the integration of third country nationals*. [online]. 2016 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf

- [21] EUROPEAN COMMISSION. *EU expenditure and revenue 2014-2020* [online]. 2019a [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/budget/graphs/revenue_expenditure.html
- [22] EUROPEAN COMMISSION. *EU work and activities on integration*. [online]. 2019b [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/integration/eu-work-activities-integration_en
- [23] EUROPEAN COMMISSION. *European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals* [online]. 2011 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://webgate.ec.europa.eu/multisite/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/doc_centre/immigration/docs/agenda/1_en_act_part1_v10.pdf
- [24] EUROPEAN PARLIAMENT. *Immigration policy* [online]. 2018 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/152/immigration-policy>
- [25] EUROPEAN UNION, COUNCIL OF EUROPEAN UNION. *The Stockholm Programme – An Open and Secure Europe Serving and Protecting the Citizens*. [online]. 2009, [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:EN:PDF>
- [26] EUROPEAN UNION. *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union* [online]. 2007 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
- [27] EUROSTAT, EUROPEAN COMMISSION. *Zaragoza pilot study. Indicators of immigrant integration* [online]. 2011 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: http://www.fondazioneleonemoressa.org/newsite/wp-content/uploads/2011/05/Eurostat_indicatori-di-integrazione.pdf
- [28] EUROSTAT. *Database* [online]. 2019 [cit. 2019-03-12] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- [29] EVROPSKÁ RADA. *Migrační politika EU* [online]. 2019 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/migratory-pressure/>
- [30] HANZLOVÁ, R. Postoje české veřejnosti k cizincům - březen 2018. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR [online]. 2018 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4598/f9/ov180418.pdf

- [31] HENDL, J. *Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2012, 749 s. ISBN 978-80-262-0200-4
- [32] HUDDLESTON, T., NIESSEN J., TJADEN J. D. *Using EU indicators of immigrant integration* [online]. 2013 [cit. 2019-04-16]. ISBN 978-92-79-33035-3. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/general/docs/final_report_on_using_eu_indicators_of_immigrant_integration_june_2013_en.pdf
- [33] IOM. Who is migrant? [online]. 2019 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.iom.int/who-is-a-migrant>
- [34] JÍCHOVÁ, E. *Hodnocení působení zahraničních pracovníků na trhu práce České republiky pro I. pololetí 2011* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/19023/Hodnoceni_2011.pdf
- [35] KALIBOVÁ, K., PAVLÍK Z., VODÁKOVÁ, A. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7419-012-4.
- [36] KICINGER, A. Interational migration as a non-traditional security threat at the EU responses to this phenomenon. *Central European Forum for Migration Research Working Paper*, [online]. 2004, **2004**(2) [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.cefmr.pan.pl/docs/cefmr_wp_2004-02.pdf.
- [37] LEE, E. S. *A Theory of Migration*. *Demography* [online]. 1966, **3**(1), 47-57 [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2060063>.
- [38] LUTZ, H. *Migration and Domestic Work: A European Perspective on a Global Theme*. London: Routledge, 2008. 224 s. ISBN 978-0754647904.
- [39] MARTÍNKOVÁ, Š. et al. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2009 [cit. 2019-04-10]. ISBN 978-80-7312-063-4. Dostupné z: http://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1367397604-metodika_cizinci_web.pdf
- [40] MASSEY, D. S., et al. Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*. 1993, **20**(4), 431-466.

- [41] MASSEY, D. S., et al. *World in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford. Claredon Press, 1998. ISBN 9780191584084.
- [42] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Integrace cizinců* [online]. Praha, 2016 [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1278>
- [43] MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Počty podnikatelů dle občanství podnikajících v České republice* [online]. 2019 [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikatelu-dle-obcanstvi-podnikajicich-v-ceske-republice--151024/>
- [44] MINISTERSTVO VNITRA. *Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu 2016“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016* [online]. 2016 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>
- [45] MINISTERSTVO VNITRA. *Obecně k agendám EU* [online]. 2015a [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obecne-k-agendam-eu-461106.aspx>
- [46] MINISTERSTVO VNITRA. *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu* [online]. 2018 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>
- [47] MINISTERSTVO VNITRA. *Slovníček pojmů* [online]. 2019, Praha [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>
- [48] MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie migrační politiky České republiky* [online]. 2015b [cit. 2019-01-22]. ISSN 978-80-86466-83-5. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>
- [49] MOULISOVÁ, M. *Kriminalita etnických menšin a cizinců*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. Vydání první. ISBN 978-80-7251-335-2
- [50] NEKORJAK, M. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky.“ *Sociální studia*. 2006. 3(1). Brno: Masarykova univerzita

- [51] OSN. *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online]. Ženeva, 1951, 1967 [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>.
- [52] PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7418-230-0.
- [53] PALÁT, M. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015. ISBN 978-80-7418-228-0.
- [54] PETERSEN, W. A General Typology of Migration. *American Sociological Review* [online]. 1958, **23**(3), 256-266 [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2089239>.
- [55] PEW RESEARCH CENTER. *Remittance Flows Worldwide in 2017* [online]. 2018 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <http://www.pewglobal.org/interactives/remittance-map/>
- [56] POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistické přehledy kriminality za rok 2017* [online]. 2019 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>
- [57] PORTES, A. Children of Immigrants: Segmented Assimilation and its Determinants. *The Economic Sociology of Immigration*. Russel Sage, 1995. Str. 248-279
- [58] PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, C. Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik. *Acta Oeconomica Pragensia* [online]. **2010**(6). 3-26. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/294280983_Vybrane_teorie_migrace_a_jejich_vyznam_pri_vytvareni_migracnich_politik.
- [59] RABUŠIC, L., BURJANEK A. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. ISBN 9788023922578.
- [60] RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada potvrdila dohodu o rozpočtu EU na rok 2019* [online]. 2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2018/12/11/council-endorses-agreement-on-eu-budget-for-2019/>
- [61] RAVENSTEIN, E. G. The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London* [online]. 1885, **48**(2): 167-235. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2979181>

- [62] RAVENSTEIN, E. G. The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London* [online]. 1889, **52**(2): 241-305. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2979333>
- [63] SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2.
- [64] SCHOORL, J. et al. *Push and pull factors of international migration: a comparative report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000. ISBN 92-828-9721-4.
- [65] STEM. *Mění se postoje občanů k zaměstnávání cizinců u nás, veřejnost je méně často vidí jako konkurenci pro české zaměstnance* [online]. 2018 [cit. 2019-01-21]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/meni-se-postoje-obcanu-k-zamestnavani-cizincu-u-nas-verejnost-je-mene-casto-vidi-jako-konkurenci-pro-ceske-zamestnance/>
- [66] STEM. *Názory na cizince a jejich zaměstnávání – březen 2014* [online]. 2014 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/nazory-na-cizince-v-cr-a-jejich-zamestnavani-brezen-2014/>
- [67] STEM. *Názor veřejnosti na zaměstnávání cizinců* [online]. 2012 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/nazory-verejnosti-na-zamestnavani-cizincu-2011/>
- [68] STEM. *Veřejnost častěji než dříve považuje nezaměstnané za lidi bez skutečného zájmu o práci* [online]. 2016 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/verejnost-casteji-nez-drive-povazuje-nezamestnane-za-lidi-bez-skutecneho-zajmu-o-praci/>
- [69] STEM. *Zaměstnávání cizinců u nás* [online]. 2009 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/zamestnavani-cizincu-u-nas/>
- [70] STOJANOV, R., GLADIŠOVÁ, L. Úvod do tématu migrace a rozvoje a přehled klíčových teoretických konceptů. In. *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Vyd. 1. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011. s. 9-43. ISBN 9788087404102.
- [71] The European Commission on Factors Influencing Labor Migration. *Population and Development Review* [online]. 2001, **27**(2), 391-394 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2695232>
- [72] UHEREK, Z. et al. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. ISBN 978-80-905942-9-6.

- [73] VAN DE KAA, D.J. International mass migration: a threat to Europe's borders and stability? *De Economists*, 1996, **144**(2): 261-284.
- [74] VÝROST, J., SLAMĚNÍK I. *Sociální psychologie. 2.*, přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [75] WHITE, P.E. The social geography of immigrants in European cities: The geography of arrival. King, R. (ed.) *The new geography of European migrations*. London: Belhaven, 1993, 47-66.
- [76] WOKOUN, R. *Regionální rozvoj a jeho management v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. 246 s. ISBN 978-80-245- 1301-0.
- [77] WORLD BANK. *Migration and Remittances Data* [online]. 2018 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>.
- [78] WORLD BANK. *World Development Indicators* [online]. 2019 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS&country=#>
- [79] Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2010-2019 [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>
- [80] Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2010-2019 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326#p1-1>
- [81] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2010-2019 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435#p85-1>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Vývoj podílu žen na celkovém počtu cizinců v letech 2003-2017

Příloha B: Nejčastější občanství cizinců živnostníků v letech 2016-2018

Příloha C: Bodové grafy zkoumající lineární vztah mezi indikátory

PŘÍLOHA A

Tabulka 17: Vývoj podílu žen cizinek na celkové populaci v letech 2003-2017 (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PHA	39,49	40,04	40,31	40,70	40,85	41,32	42,63
STČ	34,08	37,17	37,55	37,68	37,83	37,58	39,50
JHČ	40,41	42,22	42,70	40,46	40,18	39,61	41,49
PLK	41,89	42,35	42,93	42,20	40,35	39,71	40,55
KVK	45,28	46,59	46,82	45,19	43,60	43,82	44,62
ULK	40,76	40,92	40,37	38,30	35,72	35,68	38,26
LBK	48,25	46,98	46,68	46,00	45,42	44,97	45,20
HKK	46,93	45,96	44,18	42,67	41,84	41,70	42,46
PAK	41,93	42,61	41,94	42,19	41,77	41,30	42,35
VYS	37,12	41,42	41,57	42,30	41,26	40,88	42,28
JHM	34,56	35,73	36,63	36,97	37,30	38,44	38,97
OLK	43,68	44,36	45,51	42,45	39,95	40,84	43,34
ZLK	34,97	38,09	40,62	40,66	39,82	39,68	40,78
MSK	32,46	34,83	34,34	33,57	33,35	32,76	35,84

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	44,02	44,86	45,39	45,72	45,96	46,26	46,16
STČ	41,68	42,28	42,48	42,53	42,92	43,19	43,06
JHČ	43,19	43,43	43,47	43,56	43,45	43,14	42,07
PLK	42,61	43,00	43,30	43,06	43,08	42,94	43,29
KVK	44,64	44,37	44,12	43,74	43,71	43,81	43,51
ULK	38,46	37,75	36,85	36,06	35,79	35,79	35,69
LBK	46,95	47,14	47,06	46,89	46,71	46,34	46,19
HKK	43,93	44,92	44,82	44,82	44,71	44,26	43,14
PAK	44,08	44,89	45,17	45,02	44,31	43,48	42,30
VYS	43,72	44,03	44,12	44,43	44,02	43,84	43,21
JHM	40,03	41,09	41,99	42,24	42,26	42,49	42,81
OLK	43,80	43,90	44,17	43,88	43,70	43,31	42,37
ZLK	42,28	42,90	43,07	43,08	43,05	42,34	41,53
MSK	37,85	38,15	38,40	38,15	38,45	38,29	38,31

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ (2019)

PŘÍLOHA B

Tabulka 18. : Nejčastější občanství živnostníků v letech 2016-2018

2016	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Vietnam	4249	2032	1037	2514	3148	3659	824	583	530	456	1435	546	293	1109
Ukrajina	9845	2922	688	1308	598	1154	719	850	823	437	1861	406	271	268
Slovensko	5499	2076	458	617	253	530	395	391	373	295	1999	454	821	1281
Německo	427	215	93	256	331	1372	77	48	33	25	95	62	22	53
Rusko	1717	332	19	40	185	124	39	20	18	15	96	31	19	45
Polsko	365	169	40	53	30	117	139	274	64	23	114	129	33	718
Spojené království	881	161	42	50	19	29	62	29	44	23	119	40	40	64
Bulharsko	649	208	58	42	28	110	38	22	24	48	126	79	25	59
Spojené státy	996	83	38	19	7	23	22	17	13	10	62	24	19	30
Rumunsko	471	126	32	198	28	75	21	33	46	17	113	39	41	14

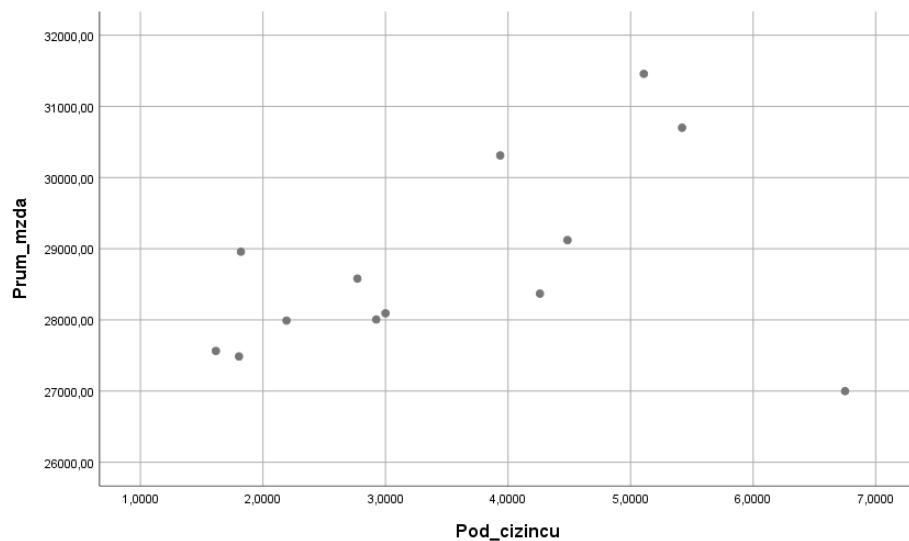
2017	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Vietnam	4145	1918	994	2465	3076	3563	769	564	508	419	1379	553	306	1114
Ukrajina	9775	2912	641	1308	606	1134	699	841	802	422	1687	388	258	273
Slovensko	6131	2189	475	634	257	564	410	406	391	307	2200	482	825	1245
Německo	467	218	91	257	335	1329	79	50	32	25	101	62	21	53
Rusko	1806	360	19	41	189	129	40	22	18	14	115	37	19	46
Polsko	416	172	38	59	31	113	139	306	66	22	117	139	37	781
Spojené království	957	172	41	55	19	35	65	32	46	24	124	40	42	61
Bulharsko	717	229	56	64	28	112	40	25	25	43	121	79	25	61
Spojené státy	1058	90	39	24	7	25	23	20	11	8	53	23	19	34
Rumunsko	563	145	45	207	28	82	22	37	50	28	131	45	47	13

2018	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Vietnam	4111	1874	960	2333	2962	3496	730	548	497	399	1332	550	302	1078
Ukrajina	9901	3021	633	1291	620	1153	719	810	779	406	1576	448	247	277
Slovensko	6749	2320	495	654	255	587	444	415	424	304	2426	493	841	1304
Německo	505	225	100	253	336	1309	81	47	32	25	105	64	21	58
Rusko	2018	372	22	39	192	137	41	23	21	15	118	39	22	47
Polsko	439	177	37	61	34	113	147	303	67	21	124	145	37	840
Spojené království	997	192	42	55	17	37	68	31	47	27	135	43	43	63
Bulharsko	778	242	53	75	30	118	40	24	25	43	124	80	27	71
Spojené státy	1215	98	39	27	7	30	22	21	12	10	58	22	22	36
Rumunsko	693	178	49	250	35	101	32	40	54	28	154	44	52	15

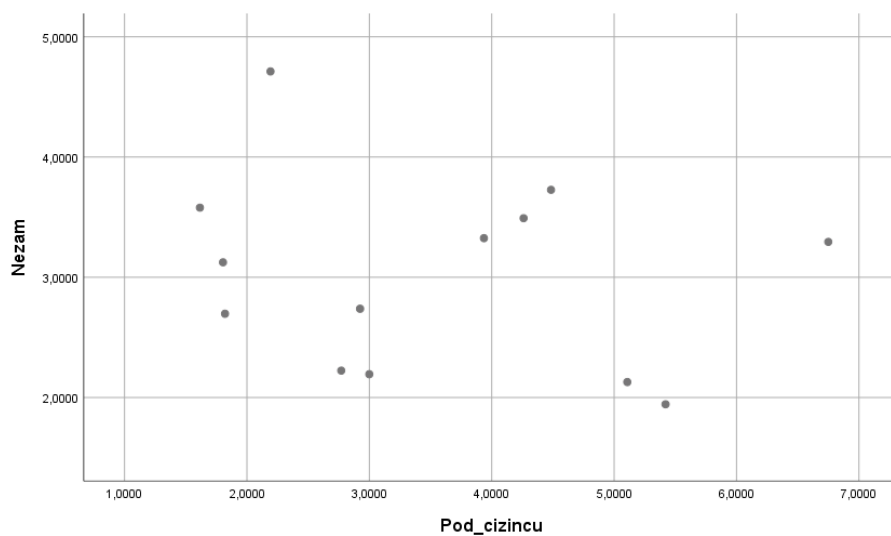
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z MPO (2019)

PŘÍLOHA C

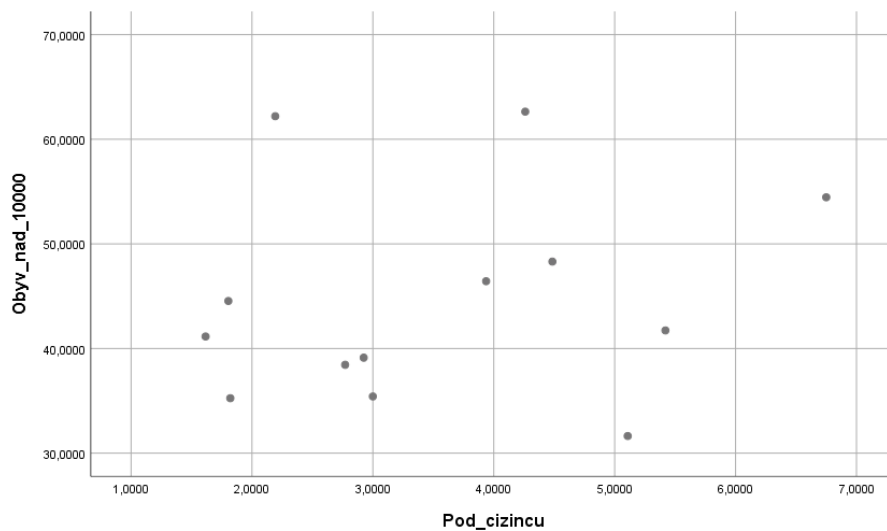
Obrázek 24: Bodový graf zkoumající lineární vztah mezi podílem cizinců v ČR a průměrnou mzdou

Zdroj: vlastní zpracování

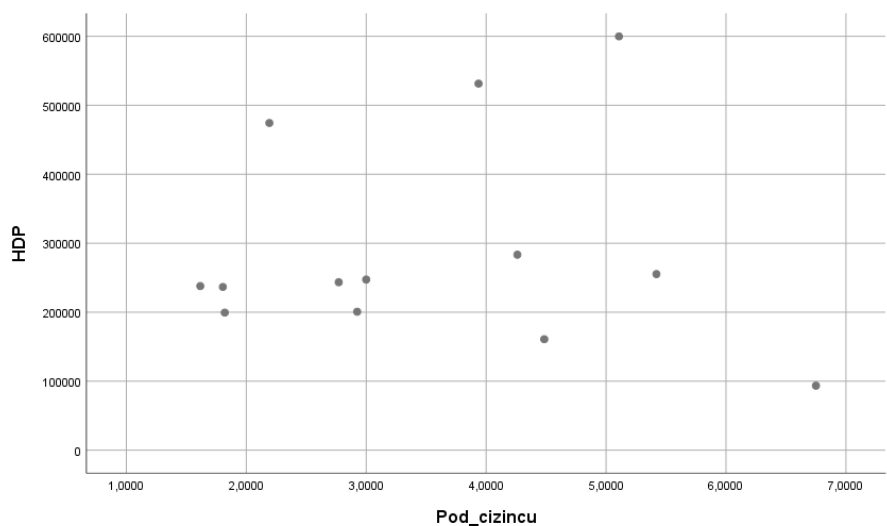
Obrázek 25: Bodový graf zkoumající lineární vztah mezi podílem cizinců v ČR a nezaměstnaností

Zdroj: vlastní zpracování

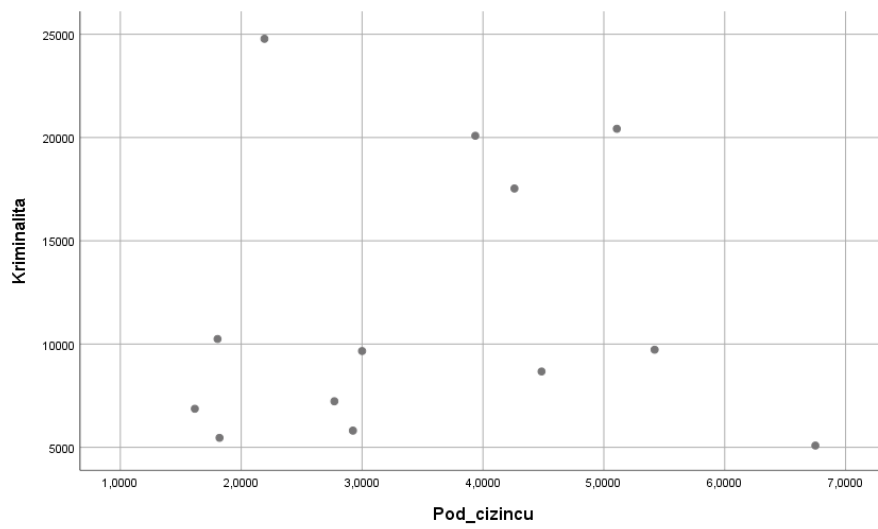
Obrázek 26: Bodový graf zkoumající lineární vztah mezi podílem cizinců v ČR a podílem obyvatel v obcích nad 10 000 obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 27: Bodový graf zkoumající lineární vztah mezi podílem cizinců v ČR a HDP

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 28: Bodový graf zkoumající lineární vztah mezi podílem cizinců v ČR a kriminalitou

Zdroj: vlastní zpracování